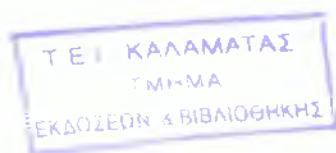
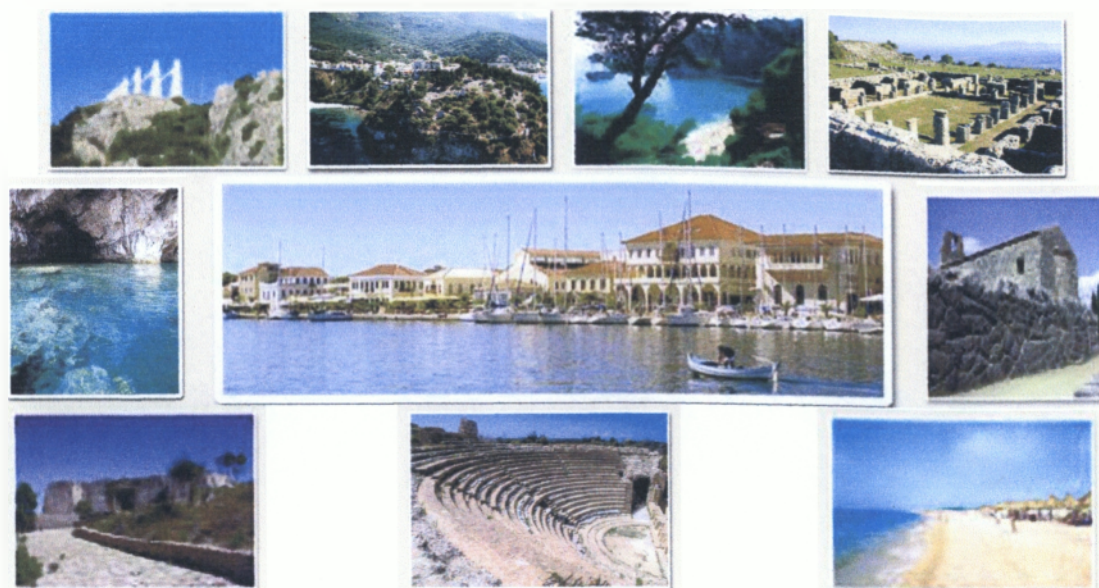

ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ : Σ.Δ.Ο.
ΤΜΗΜΑ: Δ. Μ. Τ. Α.

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ :

**ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ - ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΟΥ
ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**

NOMOS ΠΡΕΒΕΖΑΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 18/3/2005

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΜΠΟΧΤΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....σελ.: 5
2.	ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
2.1	Γενικά.....σελ.: 6
2.2	Κλιματιστικά χαρακτηριστικά.....σελ.: 6-7
2.3	Χρήσεις γης.....σελ.: 7-8
2.4	Η Γεωργία στο Νομό Πρέβεζας.....σελ.: 8
2.5	Η Κτηνοτροφία στο Νομό Πρέβεζας.....σελ.: 8-9
2.6	Οι παραλίες στο Νομό Πρέβεζας.....σελ.: 9-25
3.	ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....σελ.: 26-28
4.	ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ
4.1	Οδική υποδομή.....σελ.: 28-29
4.1.1	Σιδηροδρομική υποδομή.....σελ.: 29
4.1.2	Λιμενική υποδομή.....σελ.: 30
4.1.3	Αεροπορική υποδομή.....σελ.: 30-31
5.	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ-ΥΔΡΕΥΣΗ-ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ.....σελ.: 31
5.1	Γενικά.....σελ.: 31
5.1.2	Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α.).....σελ.: 31
5.1.3	Δίκτυα αποχέτευσης.....σελ.: 31-33
5.1.4	Υδρευση.....σελ.: 33
6.	ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ
6.1	Χάρτης Νικοπόλεως.....σελ.: 34
6.1.1	Αρχαία Νικόπολις – Ωδείο.....σελ.: 35
6.1.2	Αρχαία Νικόπολις – Θέατρο.....σελ.:35-36
6.1.3	Αρχαία Νικόπολις – Το μνημείο του Αυγούστου.....σελ.: 36
6.1.4	Αρχαία Νικόπολις – Νυμφαίο.....σελ.: 37
6.1.5	Αρχαία Νικόπολις – Βόρειες Θέρμες.....σελ.: 37
6.1.6	Βυζαντινή Νικόπολις – Βασιλόσπιτο.....σελ.: 38
6.1.7	Βυζαντινή Νικόπολις – Βυζαντινά τείχη.....σελ.: 38
6.1.8	Βυζαντινή Νικόπολις – Βασιλική Α΄.....σελ.: 39-40
6.1.9	Βυζαντινή Νικόπολις – Βασιλική Β΄.....σελ.: 40-41
6.1.10	Βυζαντινή Νικόπολις – Βασιλική Δ΄.....σελ.: 41
6.1.11	Υπόλοιπες Βασιλικές.....σελ.: 41-42
6.1.12	Μουσείο Νικοπόλεως.....σελ.: 42-44
6.1.13	Κάστρα της περιοχής και της πόλης της Πρέβεζας.....σελ.: 51-59

7.	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ- ΜΝΗΜΕΙΑ ΜΕ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ- ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	
7.1	Προϊστορικά μνημεία.....σελ.: 60	
7.1.1	Στεφάνη.....σελ.: 60-61	
7.1.2	Λούρος.....σελ.: 61	
7.1.3	Λόφος Αγίου Ιωάννη.....σελ.: 61-62	
7.1.4	Θεσπρωτικό.....σελ.: 62	
7.1.5	Θέμελο.....σελ.: 63	
7.1.6	Άγιος Θωμάς.....σελ.: 63	
7.1.7	Το Ασπροχάλικο.....σελ.: 63-64	
7.2	Μνημεία με σημαντικό ενδιαφέρον- Περιοχές ειδικού ενδιαφέροντος	
7.2.1	Ζάλογγο.....σελ.: 64-65	
7.2.2	Ναυμαχία του Ακτίου.....σελ.: 65-66	
7.2.3	Αρχαία Πανδοσία.....σελ.: 66-67	
7.2.4	Πεδιάδα Αχέροντα.....σελ.: 67-68	
7.2.5	Ορράον.....σελ.: 68-69	
7.2.6	Αρχαία Βατία.....σελ.: 69	
7.2.7	Αρχαία Νικόπολις – Ωδείο.....σελ.: 70	
8.	Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	
8.1	Η τουριστική κίνηση.....σελ.: 70-75	
8.2	Τουριστικά καταλύματα.....σελ.: 75-77	
8.3	Πληρότητα καταλυμάτων.....σελ.: 77	
8.4	Εξυπηρετήσεις εστίασης και τουριστικά γραφεία.....σελ.: 78	
8.5	Βελτίωση ποιότητας προσφερόμενων υπηρεσιών.....σελ.: 79	
8.6	Προέλευση τουριστικής κίνησης – κύρια χαρακτηριστικά τουριστών.....σελ.:79-81	
9.	Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ	
9.1	Γενικά.....σελ.: 81	
9.2	Τα προβλήματα και οι αδυναμίες σε επίπεδο Νομού.....σελ.: 82	
9.2.1	Η σημασία του τουρισμού στην Ευρώπη και τις Μεσογειακές χώρες.....σελ.: 83-84	
10.	ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....σελ.: 85-87	
11.	ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ.....σελ.: 87	

12.	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....σελ.: 87-88
12.1	Ανάπτυξη των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι φυσικοί πόροι.....σελ.: 88-90
13.	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ
13.1	Προτεινόμενα έργα τουριστικής ανάπτυξης.....σελ.: 90
13.1.1	Έργα μεταφορικής υποδομής.....σελ.: 90-92
13.1.1.1	Έργα στις Αεροπορικές μεταφορές.....σελ.: 92
13.1.1.2	Σιδηροδρομικά έργα.....σελ.: 92-93
13.1.2	Έργα προστασίας περιβάλλοντος – ύδρευσης.....σελ.: 93
13.1.2.1	Διαχείριση αστικών αποβλήτων και υδάτων.....σελ.: 94
13.1.3	Ανάδειξη αρχαιολογικών μνημείων – Ιστορικών τόπων και Πολιτιστικών μνημείων.....σελ.: 94
13.1.4	Έργα αξιοποίησης Ιαματικών Λουτρών Πρέβεζας.....σελ.: 95
13.1.5	Έργο Εγκατάστασης Κέντρων Πληροφόρησης και Γεωγραφικού Συστήματος πληροφοριών (GIS).....σελ.: 95
13.1.6	Έργο τουριστικής προβολής Νομού Πρέβεζας.....σελ.: 95
13.1.7	Ενέργειες και Δράσεις Προβολής και Δημοσιότητας του Νομού Πρέβεζας.....σελ.: 95-96
13.1.8	Έργο αξιοποίησης Παράκτιας ζώνης Νομού Πρέβεζας (από Πάργα μέχρι Πρέβεζα).....σελ.: 96
13.1.9	Έργο κατασκευής νέας μαρίνας στη θέση "Βαθύ" Πρέβεζας.....σελ.: 96
13.1.10	Έργο τουριστικό καταφύγιο στην Πάργα.....σελ.: 96
13.1.11	Έργο υπήμενος μώλος Πάργας.....σελ.: 96
14.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ
14.1	Αξιολόγηση υπάρχουσας κατάστασης και προοπτικών
14.1.1	Συγκριτικά πλεονεκτήματα.....σελ.: 97-98
14.1.2	Δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού.....σελ.: 98
14.1.2.1	Ανάπτυξη κλασσικού τουρισμού στην Παράκτια ζώνη.....σελ.: 99
15.	ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....σελ.: 100

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της πτυχιακής εργασίας που έχει ως θέμα την Αξιολόγηση των τουριστικών περιοχών – χώρων στο νομό Πρέβεζας και συγκριτική ανάλυση, είναι να δούμε κατά ποσό έχουν αξιολογηθεί όλες οι τουριστικές περιοχές του νομού Πρέβεζας με τέτοιον τρόπο ώστε να δούμε αν υπάρχει περιφερειακή ανάπτυξη και γενικότερα αν υπάρχει τουριστική ανάπτυξη στο Νομό.

Με την περαιτέρω ανάλυση που γίνεται μέσα στην εργασία θα δούμε τους τρόπους αξιολόγησης των τουριστικών περιοχών και χώρων, κατά το πόσο είναι μεγάλη η συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη ενός νομού όπως είναι ο νομός της Πρέβεζας που θεωρείται ότι είναι από τους φτωχότερους νομούς της χώρας αλλά και της Ευρώπης.

Θα δούμε τι έργα έχουν πραγματοποιηθεί στο νομό Πρέβεζας που αφορούν τον τουρισμό, αλλά και γενικότερα τα έργα που έχουν γίνει για την ανάπτυξη του νομού.

Ένα στοιχείο που θα εξετάσουμε στην εργασία αυτή είναι τα προβλήματα που παρουσιάζονται και τις αδυναμίες του τουρισμού στο νομό Πρέβεζας.

2. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Γενικά

Ο νομός Πρέβεζας, η φυσική νοτιοδυτική απόληξη της Ηπείρου είναι μια περιοχή με μέτρια πανίδα και χλωρίδα. Δεσπόζει φυσικά η παρουσία του Αμβρακικού κόλπου στο νότο, ενός από τους σημαντικότερους βιότοπους της χώρας, που αντιμετωπίζει όμως σήμερα αρκετά προβλήματα. Η ανθρώπινη πίεση πάνω στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής έχει αρχίσει να γίνεται επικίνδυνα αισθητή τα τελευταία χρόνια.

Το έδαφος του νομού καλύπτεται κατά το 1/3 από πεδιάδες, οι οποίες βρίσκονται κατανεμημένες στα βορειοδυτικά (πεδιάδα Φαναρίου), στα ανατολικά (συνέχεια της ευρύτερης πεδιάδας της Άρτας), και στα νότια (πεδιάδα της Πρέβεζας). Στο βορειοδυτικό άκρο του νομού φτάνουν τα όρη της Πάργας, ενώ ανατολικότερα εμφανίζονται τα όρη της Παραμυθιάς και του Σουλίου σε ενιαίο όγκο, με συνέχεια προς νότια τα ιστορικά βουνά του Ζαλόγγου. Στο κέντρο σχεδόν του νομού υψώνονται τα Θεσπρωτικά όρη και στο βορειοανατολικό άκρο υψώνεται το Ξεροβούνι, που συνεχίζεται και στο νομό Ιωαννίνων.

Στο νοτιοδυτικό τμήμα του νομού, που έχει την μορφή χερσονήσου σχηματίζεται η πεδιάδα της Πρέβεζας.

Το υδρογραφικό δίκτυο του νομού είναι πλούσιο. Ο ποταμός Λούρος διασχίζει το ανατολικό τμήμα του νομού προερχόμενος από τον νομό Ιωαννίνων, ενώ ο ποταμός Αχέροντας ρέει στο βορειοδυτικό άκρο του νομού. Στις λίμνες του νομού συγκαταλέγεται η λίμνη του Ζηρού που βρίσκεται βορειοδυτικά της Φιλιππιάδας και αποτελεί μια περιοχή ασύγκριτου φυσικού κάλλους και έναν πολύ σημαντικό βιότοπο.

2.2 Κλιματιστικά χαρακτηριστικά

Το κλίμα του νομού παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία, ως αποτέλεσμα της όλης εναλλαγής και ποικιλομορφίας του ανάγλυφου. Στις ακτές του Ιονίου πελάγους το κλίμα κλείνει προς το θαλάσσιο, ενώ προχωρώντας προς το εσωτερικό του νομού γίνεται ηπειρωτικό. Οι ορεινές περιοχές έχουν καθαρά ορεινό κλίμα. Στην παράκτια ζώνη ο χειμώνας είναι ήπιος. Η θερμοκρασία το χειμώνα κατεβαίνει συνέχεια, για να φτάσει σε αρνητικές τιμές όσο προχωράμε στις βόρειες και ανατολικές περιοχές του νομού. Την καλοκαιρινή περίοδο ο δείκτης της μέσης θερμοκρασίας ανεβαίνει σε

μεγάλα επίπεδα. Το ύψος της βροχής είναι σημαντικά υψηλό στο νομό, ενώ οι επικρατούντες άνεμοι είναι κυρίως νότιοι, νοτιοδυτικοί.

2.3 Χρήσεις γης

Ο ακριβής καθορισμός των χρήσεων γης μιας περιοχής έχει άμεση επίδραση στην πληθυσμιακή εξέλιξη, την οικονομική ευημερία και την σωστή οικιστική της ανάπτυξη.

Από τα στοιχεία που έχουμε για τα έτη 1971, 1981, 1991 προκύπτουν ορισμένα σημαντικά συμπεράσματα. Στον πιο κάτω πίνακα απεικονίζεται η κατανομή της έκτασης του Νομού Πρέβεζας κατά βασικές κατηγορίες χρήσεων γης για το 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 : ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ ΚΑΤΑ ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ

	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ													
	Καλλιεργειες		Βοσκότοποι						Δάση		Υδατα		Άλλες Χρήσεις	
	Χιλ.		Κοινοτικοί		Ιδιωτικοί		Σύνολο		Χιλ.		Χιλ.		Χιλ.	
	Στρεμ.	%	Χιλ.	στρεμ.	%	Χιλ.	στρεμ.	%	Στρεμ.	%	Στρεμ.	%	Στρεμ.	%
Νομός	307,3	29,7	461,8	44,3	69,6	6,7	531,4	51,3	115,8	11,2	35,2	3,4	46,3	4,5
Χώρα	39.436,6	29,8	30.005	22,7	22.165,4	16,8	52.170,4	39,5	29.402,1	22,3	2.996	2,3	7.952,4	6,0
N/X	3,06%		6,36%		2,8%		4,85%		4,17%		10,2%		2,4%	

ΠΗΓΗ : Ε.Σ.Υ.Ε., "Απογραφή Γεωργίας – Κτηνοτροφίας 1991".

Ο αριθμός και τα ποσοστά των καλλιεργούμενων εκτάσεων παραμένουν σταθερά με μια ελαφρά άνοδο κατά την εικοσαετία 1971 – 1991, φτάνοντας τα 307.300 στρέμματα (29,7%) το 1991. Αυτό είναι φυσικό, μια και οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αποτελούν τον κύριο πλουτοπαραγωγικό πόρο του Νομού που συνεισφέρει τα μέγιστα στο εισόδημα των κατοίκων. Συγκριτικά με τη χώρα το ποσοστό των καλλιεργούμενων εκτάσεων βρίσκεται στα ίδια περίπου επίπεδα.

Οι βοσκότοποι εμφανίζουν μια μικρή πτώση κατά τη διάρκεια της περιόδου 1971- 1991 και φτάνουν το 1991 τα 531.400 στρέμματα (51,3%). Συγκριτικά με τη χώρα, βρίσκονται σταθερά γύρω στις 11 έως 12 ποσοστιαίες μονάδες πάνω.

Τα δάση του Νομού παρουσιάζουν μια αξιοπρόσεκτη σταθερότητα και

ανέρχονται το 1991 σε 115.800 στρέμματα (11,2%). Συγκριτικά με τη χώρα, ο Νομός υστερεί σημαντικά όσον αφορά την έκταση των δασών.

Οι εκτάσεις που καλύπτονται από ύδατα παρουσίασαν μέσα στην εξεταζόμενη 20ετία μια σταθερότητα και φτάνουν το 1991 τα 35.200 στρέμματα (3,4%). Συγκριτικά με τη χώρα, ο Νομός Πρέβεζας έχει περισσότερες εκτάσεις που καλύπτονται από ύδατα (3,4% έναντι 2,3% της χώρας).

Οι εκτάσεις που εξυπηρετούν άλλες χρήσεις, συμπεριλαμβανομένης και της οικιστικής χρήσης, παρουσίασαν μια μικρή αύξηση την εξεταζόμενη περίοδο και ανέρχονται το 1991 σε 46.300 στρέμματα (4,5%). Ειδικότερα, οι εκτάσεις που καλύπτουν οι οικισμοί του Νομού ανέρχονται σε 42.600 στρέμματα, δηλαδή στο 4,1% της συνολικής έκτασης του Νομού. Συγκριτικά με τη χώρα, κινούνται στο ίδιο επίπεδο.

2.4 Η Γεωργία στο νομό Πρέβεζας

Ο νομός Πρέβεζας έχει αγροτικό χαρακτήρα, καθώς ένας από τους βασικούς τομείς ανάπτυξης του είναι η γεωργία.

Η γεωργική γη στο νομό ανέρχεται γύρω στα 300.000 στρέμματα, σχεδόν στο 1/3 της έκτασης του. Υπάρχει ωστόσο, η δυνατότητα να αποδοθούν στη γεωργία ακόμη 80.000 στρέμματα.

Τάσεις εγκατάλειψης της γεωργικής γης δεν παρατηρούνται, καθώς στο νομό υπάρχουν ιδιαίτεροι παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη της γεωργίας : το θαλασσιό-μεσογειακό κλίμα, η καλή ποιότητα των καλλιεργήσιμων εδαφών, τα άφθονα υπόγεια και επιφανειακά νερά και το αυξημένο και δυνάμενο να αυξηθεί το ποσοστό αρδευόμενης γεωργικής γης.

Βασικές γεωργικές ζώνες στο νομό είναι οι εξής : Αχέροντας-Φανάρι, Ελαιώνας Πρέβεζας, πεδιάδα Λάμαρης, πεδιάδα Μπόϊδα-Μαύρης, πεδιάδα της Φιλιππιάδας, πεδιάδα Κερασώνα-Παναγιάς, πεδιάδα Ριζών και η πεδιάδα Μυρσίνης.

Ανάμεσα στα κυριότερα γεωργικά προϊόντα του νομού είναι : το βαμβάκι, ο αραβόσιτος, η ντομάτα, η ελιά και τα εσπεριδοειδή.

2.5 Η Κτηνοτροφία στο νομό Πρέβεζας

Η κτηνοτροφία αποτελεί δυναμικό κλάδο του πρωτογενή τομέα στο νομό, ιδιαίτερα στους τομείς της χοιροτροφίας και της προβατοτροφίας. Αντιμετωπίζει όμως σημαντικά προβλήματα, με κυριότερα την κακή ποιότητα των βοσκοτόπων

καθώς και την κατάσταση του δικτύου διάθεσης των κτηνοτροφικών προϊόντων.

Το ζωικό κεφάλαιο του νομού περιλαμβάνει : βοοειδή, πρόβατα, αίγες, χοίρους και πουλερικά. Εξετάζοντας διαχρονικά την εξέλιξη του, διαπιστώνουμε ότι η βοοτροφία παραμένει σταθερή, η αιγοτροφία εμφανίζεται αισθητά βελτιωμένη, ενώ τεράστια ανάπτυξη έχει σημειώσει η χοιροτροφία που έχει γίνει ο πρώτος κλάδος του νομού, με αύξηση των χοίρων κρεατοπαραγωγής και την δημιουργία πολλών οργανωμένων κτηνοτροφικών μονάδων.

Όλες οι ημιορεινές και ορεινές περιοχές χρησιμοποιούνται σαν βοσκοτόπια, εκτός από λίγες περιοχές οι οποίες είναι ξερές, πετρώδεις με μεγάλες κλίσεις. Οπωσδήποτε, οι πεδινοί βοσκότοποι του νομού και η καλύτερη βοσκοικανότητα των λοιπών βοσκοτόπων σε σύγκριση μ' εκείνους των άλλων γειτονικών νομών, έδωσαν την δυνατότητα αύξησης του αιγοπροβατοτροφικού κεφαλαίου, σε συνδυασμό με τα οικονομικά κίνητρα που ισχύουν για τον κτηνοτροφικό τομέα.

Βασικό πρόβλημα ωστόσο, στον κλάδο της κτηνοτροφίας αποτελεί το κόστος παραγωγής σε σχέση με την τιμή διάθεσης των προϊόντων, που περιορίζει σημαντικά τις δυνατότητες κέρδους των παραγωγών. Απαραίτητη είναι επίσης η χορήγηση κίνητρων για την προώθηση του συνεταιρισμού, με στόχο την δημιουργία μεταποιητικών βιομηχανικών μονάδων κτηνοτροφικών προϊόντων καθώς και αποθηκευτικών και ψυκτικών χώρων.

2.6 Οι παραλίες στο νομό Πρέβεζας

Ο νομός της Πρέβεζας βρέχεται από το Ιόνιο πέλαγος καθ' όλη την δυτική του πλευρά. Πρόκειται για μια από τις ωραιότερες παραλίες της χώρας, η οποία όμως αντιμετωπίζει κατά περιοχές κάποια προβλήματα ρύπανσης.

Οι παραλίες του Νομού Πρέβεζας εκτείνονται σε μήκος 60 χιλιομέτρων.

Ορμοί, χερσόνησοι, κόλποι, αμμουδιές και βράχια εναλλάσσονται αρμονικά. Δάση από πεύκα που φτάνουν μέχρι στις φιλόξενες παραλίες, δημιουργούν το ιδανικό δίπολο ήλιος - σκιά.

Αμόλυντες από την ανθρώπινη παρέμβαση είναι έτοιμες να δεχθούν τους καλοκαιρινούς επισκέπτες εμπνέοντας το σεβασμό στην διατήρηση αυτού του μεγαλειώδους φυσικού περιβάλλοντος.

2.6.1 Οι παραλίες του Νομού Πρέβεζας:

1. Κυανή Ακτή

Η παραλία που βρίσκεται στην είσοδο του Αμβρακικού κόλπου, πολύ κοντά σχεδόν μέσα στην πόλη της Πρέβεζας, με το κάστρο το Αγίου Ανδρέα να χάνεται μες το πανύψηλο ευκάλυπτο που φτάνουν πολύ κοντά στην θάλασσα.

Απόσταση από την Πρέβεζα: 200 μ.

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό (Πρέβεζα-Δήμος Πρεβέζης): 200 μέτρα.

Βάθος νερών: Βαθιά (Ομαλά)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση:

Με τα πόδια, Άσφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

2. Αλωνάκι Πρέβεζας

Απόσταση από την Πρέβεζα: 2000 μ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό (Παντοκράτορας-Δήμος Πρεβέζης): 500 μέτρα

Βάθος νερών: Ρηχά (Ομαλά)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση: Με τα πόδια, Άσφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

3. Μύτικας

Στην μύτη της χερσονήσου της Πρέβεζας στην ανοιχτή θάλασσα του Ιονίου.
Πολλές παραλίες μεγάλες και μικρές, αμμώδεις και βραχώδεις.
Ο οικισμός που βρίσκεται πολύ κοντά στην αρχαία Νικόπολη.

Απόσταση από την **Πρέβεζα**: 5 χμ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό (**Μύτικας-Δήμος Πρεβέζης**): 50 μέτρα

Βάθος νερών: Ρηχά (Ομαλά)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση: Με τα πόδια, Ασφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

Υπηρεσίες: Πάρκινγκ, Ντους, Καντίνα

4. Μονολίθι

Η παραλία που εκτείνεται αρκετά χιλιόμετρα κατά μήκος του ομώνυμου αισθητικού δάσους, με βαθιά νερά μεγάλα κύματα το απόγευμα και την αίσθηση του ωκεανού.

Υπάρχουν ντουζιέρες βρύσες τουαλέτες και καμπίνες και αναψυκτήρια.

Απόσταση από την **Πρέβεζα**: 8 χμ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό (**Μύτικας-Δήμος Πρεβέζης**): 500 μέτρα

Βάθος νερών: Βαθιά (Απότομα)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση:

Με τα πόδια, Άσφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

Υπηρεσίες:

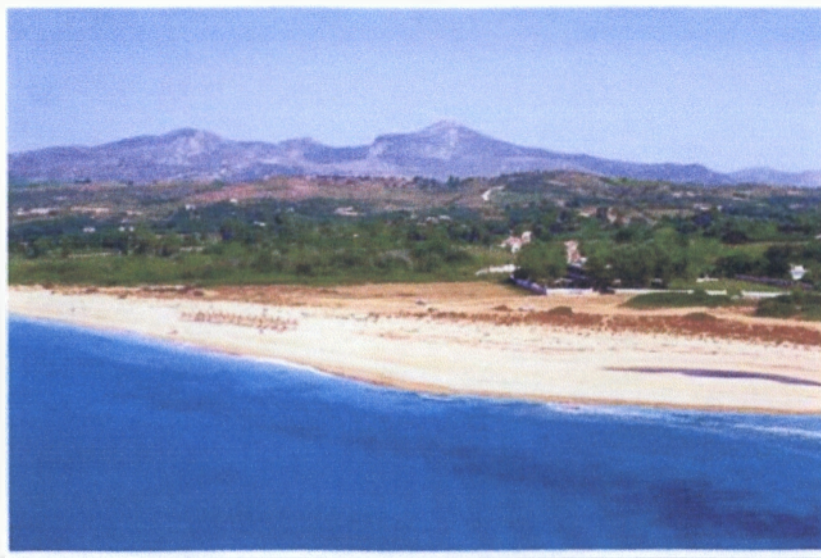
Πάρκινγκ

Αποδυτήρια

Ντους

Καντίνα

5. Κανάλι

Αμμώδης και άνετη ανοικτή παραλία με δασύλλια και λόφους που εναλλάσσονται λίγο πριν τα όρη του Ζαλόγγου όπου στέκετε υπερήφανα και το

ομώνυμο σημαντικό μνημείο της νεότερης ιστορίας.

Οργανωμένη πλαζ με υποδομή για θαλάσσια σπορ (μικρά ιστιοφόρα, κανό, αλεξίπτωτο, κ.α.).

Υπάρχει υποδομή για μια άνετη διαμονή.

Απόσταση από την Πρέβεζα: 17 χμ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό (Κανάλι-Δήμος Ζαλόγγου): 1000 μέτρα

Βάθος νερών: Βαθιά (Απότομα)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Βόρειοι (Β), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση: Με τα πόδια, Άσφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

Υπηρεσίες: Αποδυτήρια, Ντους, Πάρκινγκ, Καντίνα

6. Καστροσυκιά

Η συνέχεια της παραλίας Καναλιού.

Οργανωμένη πλαζ με υποδομή για θαλάσσια σπορ (μικρά ιστιοφόρα, κανό, αλεξίπτωτο, κ.α.).

Πολύ κοντά βρίσκεται το Ζάλογγο, η αρχαία Κασσώπη και ο βυζαντινός ναός της Αγ. Πελαγίας.

Απόσταση από την Πρέβεζα: 17 χμ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό (Καστροσυκιά-Δήμος Ζαλόγγου): 1000μ..

Βάθος νερών: Βαθιά (Απότομα)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Βόρειοι (Β), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση: Με τα πόδια, Άσφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

Υπηρεσίες: Αποδυτήρια, Ντους, Πάρκινγκ, Καντίνα

7. Αρτολίθια

Η πιο ιδιόμορφη και ήσυχη παραλία καθώς τα όρθια βράχια της δημιουργούν ένα μοναδικό τοπίο

Απόσταση από την **Πρέβεζα:** 20 χμ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό (**Λυγιά-Δήμος Ζαλόγγου**): 1000 μέτρα.

Βάθος νερών: Βαθιά (Ομαλά)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση: Με τα πόδια, Άσφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

Υπηρεσίες: Πάρκινγκ

8. Λυγιά

Πανέμορφοι κόλποι με βράχους που διακόπτουν την αμμουδιά στους πρόποδες του δάσους του Λεκατσά με τον ομώνυμο βυζαντινό ναό και την μοναδική πανοραμική θέα προς το Ιόνιο.

Ποιο δίπλα και πάνω στον καταπράσινο λόφο στέκει το κάστρο Ρηνιάσσας.

Απόσταση από την **Πρέβεζα**: 20 χμ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό (**Λυγιά-Δήμος Ζαλόγγου**): 50 μέτρα

Βάθος νερών: Βαθιά (Ομαλά)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

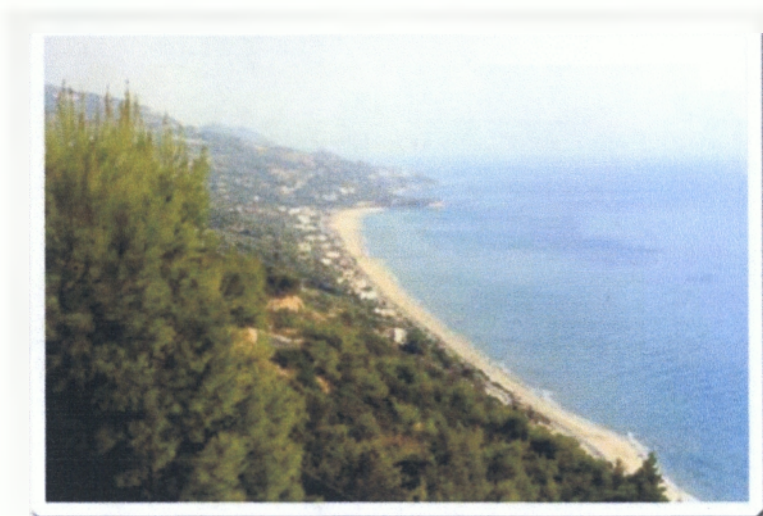
Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση: Με τα πόδια, Άσφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

Υπηρεσίες: Πάρκινγκ, Ντους, Καντίνα

9. Βράχος

Ίσως η πιο εντυπωσιακή παραλία με κρυστάλλινα γαλαζοπράσινα νερά και λεπτή άμμο και μεγάλο μήκος ανάμεσα σε ένα καταπράσινο περιβάλλον.

Απόσταση από την Πρέβεζα: 28 χμ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό (Βράχος-Δήμος Ζαλόγγου): 50 μέτρα

Βάθος νερών: Βαθιά (Απότομα)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση:

Με τα πόδια, Άσφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

Υπηρεσίες:

Πάρκινγκ

Ντους

Καντίνα

10. Λούτσα

Εντυπωσιακή παραλία με κρυστάλλινα γαλαζοπράσινα νερά και λεπτή άμμο και μεγάλο μήκος ανάμεσα σε ένα καταπράσινο περιβάλλον.

Απόσταση από την Πρέβεζα: 30 χμ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό (Λούτσα - Δήμος Φαναρίου): 50 μέτρα

Βάθος νερών: Βαθιά (Ομαλά)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση: Με τα πόδια, Άσφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

Υπηρεσίες: Πάρκινγκ, Ντους, Καντίνα

11. Αλωνάκι Φαναρίου

Μικρός κλειστός κόλπος με κρυστάλλινα διαυγή νερά και ψιλό βότσαλο περιτριγυρισμένος από βράχια σε καταπράσινο τοπίο.

Πολύ κοντά βρίσκεται το Νεκρομαντείο.

Απόσταση από την Πρέβεζα: 33 χμ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό (Αμμουδιά-Δήμος Φαναρίου): 2000 μέτρα

Βάθος νερών: Ρηχά (Ομαλά)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση: Με τα πόδια, Άσφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

Υπηρεσίες: Πάρκινγκ, Καντίνα

12. Κερέντζα

Ένας γραφικός κολπίσκος που βρίσκεται ανάμεσα από τις παραλίες Αλωνάκι και Αμμουδιά.

Αμμόλοφοι με θάμνους περιτριγυρίζουν την αμμουδιά με την ψιλή άμμο και τα νερά είναι ρηχά.

Απόσταση από την **Πρέβεζα**: 34 χμ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό (**Αμμουδιά-Δήμος Φαναρίου**): 1000 μέτρα

Βάθος νερών: Ρηχά (Ομαλά)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση: Με τα πόδια, Με σκάφος

13. Αμμουδιά

Ο κόλπος που βρίσκεται στις εκβολές του ποταμού Αχέροντα
Μαγευτικό τοπίο με πλατιά αμμουδιά και ψιλή άμμο και βράχια στην βόρεια
πλευρά της.

Το βάθος της είναι μικρό. Πολύ κοντά βρίσκεται το Νεκρομαντείο

Απόσταση από την **Πρέβεζα**: 33 χμ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό (**Αμμουδιά-Δήμος Φαναρίου**): 50 μέτρα

Βάθος νερών: Ρηχά (Ομαλά)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση: Με τα πόδια, Άσφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

Υπηρεσίες: Πάρκινγκ, Ντους, Καντίνα

14. Λίχνος

Οργανωμένη αμμώδης παραλία με βράχια και στα δυο άκρα της που δημιουργούν σπηλιές ιδιόμορφα βραχώδη σχήματα και μικρούς κολπίσκους.

Η επίσκεψη μπορεί να γίνει και με δρομολογημένα σκάφη από την παραλία της Πάργας ενώ μπορείτε να κάνετε τα περισσότερα από τα θαλάσσια σπορ.

Απόσταση από την Πάργα: 3 χμ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό : 500 μέτρα

Βάθος νερών: Βαθιά (Ομαλά)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση:

Με τα πόδια, Άσφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

Υπηρεσίες:

Πάρκινγκ

Καντίνα

15. Κρυονέρι

Η κεντρική παραλία της Πάργας με το νησάκι της Παναγίας και άλλα ψιλά βράχια που στέκουν όρθια μέσα στη θάλασσα και μπορείτε να επισκεφτείτε νοικιάζοντας μικρά σκάφη.

Από κει βλέπει κανείς και το επιβλητικό Κάστρο της Πάργας.

Απόσταση από την Πάργα: 100 μ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό : 10 μέτρα

Βάθος νερών: Βαθιά (Ομαλά)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση: Με τα πόδια, Ασφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

Υπηρεσίες: Πάρκινγκ, Ντους, Καντίνα

16. Βάλτος

Αμμώδης και με μεγάλο μήκος είναι η παραλία στον ανοικτό κόλπο του βάλτου σε ένα όμορφο τοπίο με εναλλαγές. Περιτριγυρισμένη από τον ελαιώνα παρέχει όλες τις ανέσεις και υπηρεσίες καθώς και πολλά θαλάσσια σπορ. Από κει βλέπεις τη πίσω πλευρά το Κάστρου της Πάργας την Μονή Βλαχέρνας αλλά και το Κάστρο της Ανθούσας.

Απόσταση από την Πάργα: 500 μ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό : 10 μέτρα

Βάθος νερών: Βαθιά (Ομαλά)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση: Με τα πόδια, Ασφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

Υπηρεσίες:

Πάρκινγκ

Ντους

Καντίνα

17. Σαρακίνικο

Οργανωμένη παραλία στο βορειότερο τμήμα του νομού, ένας κλειστός κόλπος με γαλαζοπράσινες αποχρώσεις και πλαζ με βότσαλα.

Μπορείτε να φτάσετε οδικός αλλά και από την θάλασσα με σκάφος από το λιμάνι της Πάργας.

Υπάρχουν κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, εστιατόρια και αναψυκτήρια.

Απόσταση από την Πάργα: 2 χμ

Απόσταση από τον πλησιέστερο οικισμό : 2000 μέτρα

Βάθος νερών: Βαθιά (Ομαλά)

Προσανατολισμός παραλίας: Βορειοδυτικός (ΒΔ)

Συνήθης ένταση ανέμων: Αεράκι

Συνήθης κατεύθυνση ανέμων: Νότιοι (Ν), Δυτικοί (Δ)

Πρόσβαση: Με τα πόδια, Ασφαλτος, Με λεωφορείο, Με σκάφος

Υπηρεσίες: Πάρκινγκ, Καντίνα

3. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο πληθυσμός του Νομού Πρέβεζας ανέρχεται σε 58.144 κατοίκους (2001), παρατηρούμε μια μικρή μείωση του πληθυσμού από την προηγούμενη απογραφή του (1991) που ήταν 58.628 και αποτελούσε μόλις το 0,57% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Παρουσιάζει μια αύξηση κατά 4,8% σε σχέση με το 1981 (5,37% στη χώρα), ενώ ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του είναι 0,48% και υπολείπεται ελάχιστα από τον αντίστοιχο της χώρας (0,5%).

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι μέσα στα τελευταία 40 χρόνια (1951-1991) ο πληθυσμός του Νομού παρέμεινε σχεδόν στάσιμος, με μια μικρή αύξηση της τάξης του 3,3%, ενώ ο συνολικός πληθυσμός της χώρας στο ίδιο χρονικό διάστημα αυξήθηκε κατά 30,8%.

❖ Κατανομή του Πληθυσμού κατά Βασικές Υψομετρικές Ζώνες.

Την περίοδο 1971-1991, ο πεδινός πληθυσμός του νομού σημείωσε αύξηση και έφτασε από 54,5% το 1971 στο 60% του συνολικού πληθυσμού το 1991. Ο πληθυσμός που κατοικεί στις ημιορεινές περιοχές παρέμεινε σχεδόν σταθερός, ενώ οι κάτοικοι των ορεινών περιοχών παρουσίασαν μια μείωση γύρω στις 4 ποσοστιαίες μονάδες την ίδια περίοδο.

Η παραπάνω εξέλιξη είναι δικαιολογημένη λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η πλειοψηφία του πληθυσμού κατοικεί στις πεδινές περιοχές, στις οποίες βρίσκονται η πρωτεύουσα και τα υπόλοιπα αστικά κέντρα του νομού. Επίσης, το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης και οι άσχημες συνθήκες διαβίωσης των ορεινών κοινοτήτων του νομού οδηγούν αρκετούς κατοίκους να μετακινηθούν προς τα αστικά κέντρα.

❖ Πυραμίδα Ηλικιών.

Στις πέντε δεκαετίες 1951-1991 το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 0-14 ετών του νομού παρουσιάζει δραματική μείωση και από 37,1% του συνολικού πληθυσμού το 1951 φτάνει στο 20,5% το 1991.

Η κατάσταση αντιστρέφεται στις ηλικίες 15-44 ετών, στις οποίες ο νομός υστερεί σταθερά έναντι της χώρας. Το ποσοστό των κατοίκων του νομού σε αυτήν την κατηγορία παρουσιάζει μάλιστα μια επιδείνωση την περίοδο 1951-1981, ενώ τη δεκαετία 1981-1991 η κατάσταση βελτιώνεται.

Στις ηλικίες 45-64 ετών, η κατάσταση στο νομό επιδεινώνεται συνεχώς καθώς το ποσοστό του πληθυσμού αυτής της κατηγορίας από 13,6% το 1951 φτάνει στο 25% το 1991. Παρόμοια κατάσταση διαμορφώνεται και στις ηλικίες 65 ετών και

άνω, που παρουσιάζουν σταθερή αύξηση σαν ποσοστό του πληθυσμού, ξεπερνώντας μάλιστα και το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας.

Από τα παραπάνω γίνεται εμφανές το οξύτατο δημογραφικό πρόβλημα γήρανσης του πληθυσμού που αντιμετωπίζει σήμερα ο νομός Πρέβεζας.

❖ **Αστικοποίηση**

Στην περίοδο 1951-1991, ο αστικός πληθυσμός ακολουθεί ανοδική πορεία, με ρυθμούς όμως βραδύτερους απ' ότι στο σύνολο της χώρας.

Το ποσοστό του αστικού πληθυσμού από 21,7% το 1951 έφτασε το 25,8% το 1991. Ο ημιαστικός πληθυσμός στο νομό είναι χαμηλός και αφορά κυρίως τους οικισμούς Φιλιππιάδας και του Θεσπρωτικού. Στη δεκαετία 1981-1991 ωστόσο σημειώνει σημαντική αύξηση, κυρίως στα οικιστικά κέντρα της Πάργας, του Καναλλακίου και του Λούρου και φτάνει στο 14,6%, υπερβαίνοντας το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας.

Ο αγροτικός πληθυσμός του νομού παραμένει σταθερός, γύρω στο 70% του συνολικού πληθυσμού για ολόκληρη την περίοδο 1951- 1981, ενώ στη συνέχεια εμφανίζει σημαντική πτώση και φτάνει το 1991 στο 59,6% του συνολικού πληθυσμού. Παραμένει ωστόσο, σημαντικά υψηλός σε σχέση με τη χώρα.

❖ **Φυσική Κίνηση του Πληθυσμού – Μετανάστευση.**

Η φυσική κίνηση του πληθυσμού έχει παίξει πολύ μικρό ρόλο στην εξέλιξη του πληθυσμού του νομού Πρέβεζας. Στην δεκαετία 1981-1991 έχει σημειωθεί μια σημαντική πτώση των γεννήσεων, ειδικά στις αγροτικές περιοχές η οποία εξηγείται καλύτερα αν συνδυαστεί με τη μείωση του αγροτικού πληθυσμού. Οι θάνατοι παρουσιάζουν μια ομαλή αύξηση.

Η εξωτερική μετανάστευση του νομού ακολούθησε το ρυθμό μετανάστευσης της χώρας. Κύριος πόλος έλξης του πληθυσμού, κυρίως στη δεκαετία του '60 ήταν η Γερμανία και κατά δεύτερο λόγο οι λοιπές Υπερωκεάνιες και Μεσογειακές χώρες.

Όσον αφορά τη σύνθεση των παλιννοστούντων από τις διάφορες χώρες που διέμεναν, οι περισσότεροι προέρχονται από τη Δυτική Ευρώπη και κυρίως από τη Γερμανία. Από αυτούς που επιστρέφουν, ένα σημαντικό ποσοστό γύρω στο 70% επιστρέφει στο νομό και συνήθως στα αστικά του κέντρα, ενώ ένα ποσοστό γύρω στο 80% από αυτούς που επιστρέφουν επανέρχεται στον οικισμό από όπου ξεκίνησε.

Όσον αφορά την εσωτερική μετανάστευση, κύριος πόλος έλξης του πληθυσμού του νομού είναι η Αθήνα και λιγότερο τα αστικά κέντρα της

υπόλοιπης χώρας. Αίτια αυτής της μετακίνησης είναι η αναζήτηση εργασίας καθώς και η συνέχιση των σπουδών της νεολαίας. Στην ενδονομαρχιακή μετακίνηση παρατηρείται μια μικρή ροή από τα ορεινά προς τα πεδινά.

Συμπερασματικά, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση έχει μειωθεί πολύ στις μέρες μας. Οι κάτοικοι του νομού δεν βλέπουν πια με πολύ συμπάθεια την δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλα μεγάλα αστικά κέντρα. Προτιμούν σαφώς τον τόπο τους, αν βέβαια έχουν την δυνατότητα να βρουν επαγγελματική απασχόληση. Αυτό ισχύει κυρίως για τους πεδινούς οικισμούς που έχουν δυνατότητες ανάπτυξης, ενώ το πρόβλημα παραμένει για τους προβληματικούς ορεινούς οικισμούς.

❖ **Μορφωτικό Επίπεδο.**

Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού στο νομό δεν είναι καθόλου ικανοποιητικό, αφού το 44,77% έχουν μόνο απολυτήριο Δημοτικού, είναι δηλαδή απόφοιτοι της στοιχειώδους εκπαίδευσης, ενώ σημαντικό είναι και το ποσοστό (7,26%) των ατόμων που δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση. Επιπρόσθετα, αρνητικό στοιχείο αποτελεί και το χαμηλό ποσοστό του πληθυσμού που έχει αποφοιτήσει από Ανώτατη (4,24%) ή Ανώτερη σχολή (0,96%)

4. ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Η μεταφορική υποδομή του νομού Πρέβεζας αποτελείται από τους οδικούς άξονες, το λιμάνι της Πρέβεζας και της Πάργας και τέλος το αεροδρόμιο. Όσον αφορά το σιδηροδρομικό δίκτυο δεν υπάρχει στο νομό μας.

4.1 Οδική υποδομή

Ο κύριος οδικός άξονας του νομού για σειρά ετών, υπήρξε η Εθνική Οδός Αρτας – Ιωαννίνων (E₀₅), που εισέρχεται στο νομό Πρέβεζας στην περιοχή της γέφυρας Καλογύρου και συνεχίζει προς τα Ιωάννινα, διασχίζοντας το βορειοανατολικό, τμήμα του νομού. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια έχει προχωρήσει σημαντικά η κατασκευή της νέας παραλιακής οδού Πρέβεζας – Ηγουμενίτσας (E₅₅), στα πλαίσια της οποίας πραγματοποιήθηκε και η κατασκευή της ζεύξης Πρέβεζας – Ακτίου.

Στο νομό υπάρχουν δύο ακόμη βασική άξονες, η Εθνική Οδός (E₂₁) που

συνδέει την πόλη της Πρέβεζας με την Εθνική Οδό (E₅) και διασχίζει την σημαντικότερη ζώνη ανάπτυξης του νομού και η Εθνική Οδός (E_{1α}) που συνδέει την ευρύτερη περιοχή της Πρέβεζας με την επαρχία Σουλίου του νομού Θεσπρωτίας και την περιοχή της Πάργας και λειτουργεί σαν συλλεκτήριος άξονας της ημιορεινής παράκτιας ζώνης του Ιονίου πελάγους και της ορεινής ενδοχώρας του νομού.

Το συνολικό μήκος του οδικού δικτύου του νομού, κατά κατηγορία ανέρχεται σε 171Κm Εθνικό οδικό δίκτυο, 216Κm επαρχιακό οδικό δίκτυο και 220Κm βασικό κοινοτικό δίκτυο. Το Εθνικό δίκτυο είναι ασφαλτοστρωμένο σε ποσοστό 100%, ενώ δεν έχουν ακόμα ολοκληρωθεί όλα τα προγραμματιζόμενα έργα. Το επαρχιακό οδικό δίκτυο είναι ασφαλτοστρωμένο σε ποσοστό 90% και βρίσκεται σε καλή κατάσταση. Το βασικό κοινοτικό οδικό δίκτυο είναι ασφαλτοστρωμένο σε ποσοστό 30%, ενώ το δίκτυο των αγροτικών και δασικών οδικών οδών είναι ελλειπές σε μέτρια προς κακή κατάσταση.

Οι οδικοί άξονες του νομού χαρακτηρίζονται ως κορεσμένοι, με δυνατότητες βελτίωσης, εκτός από την άμεση περιοχή της Πρέβεζας όπου το δίκτυο χαρακτηρίζεται υπερκορεσμένο. Το ενδονομαρχιακό δίκτυο του νομού παρουσιάζει αρκετές ελλείψεις που απαιτούν βελτιώσεις και επεκτάσεις και ιδιαίτερα στις περιοχές που παρουσιάζουν τοπικά προβλήματα προσπελασιμότητας. Επίσης, εκτός από τις πεδινές περιοχές οι ορεινές – κτηνοτροφικές περιοχές του νομού έχουν άμεση ανάγκη οργάνωσης αγροτικού δικτύου δρόμων.

Οι Εθνικοί άξονες που συνδέουν τον νομό με το υπόλοιπο της χώρας είναι ο άξονας Ηγουμενίσσας – Πρέβεζας (E₅₅) που θα κατευθύνεται προς Βόνιτσα – Αμφιλοχία – Μεσολόγγι – Πάτρα – Πύργο με κατάληξη την πόλη της Καλαμάτας και ο άξονας Ιωαννίνων – Άρτας – Αμφιλοχίας (E₉₅₇).

4.1.1 Σιδηροδρομική υποδομή

Σιδηροδρομικό δίκτυο στο νομό Πρέβεζας δεν υπήρχε στο παρελθόν και ούτε υπάρχει. Η προοπτική υλοποίησης σιδηροδρομικής γραμμής προσπέλασης του Ιονίου πελάγους βρίσκεται στα μελλοντικά σχέδια του ΟΣΕ. Η ενδεχόμενη σιδηροδρομική σύνδεση Ηγουμενίσσας – Πάτρας μπορεί να πραγματοποιηθεί αφού έχουν ολοκληρωθεί τα έργα της ζεύξης τόσο της Πρέβεζας – Ακτίου όσο και Ρίου – Αντίρριου.

4.1.2 Λιμενική υποδομή

Το σύστημα θαλάσσιων μεταφορών του νομού αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα. Στο νομό σήμερα, λειτουργούν δύο λιμάνια : το λιμάνι της Πρέβεζας και το λιμάνι της Πάργας, ενώ κατά μήκος των ακτών του Ιονίου πελάγους υπάρχουν αρκετά μικρά αλιευτικά καταφύγια. Ο νομός δεν συνδέεται με διεθνή ακτοπλοϊκή γραμμή ούτε και με την Αθήνα.

Το λιμάνι της Πρέβεζας, στο δίαυλο του Αμβρακικού έχει φυσική προστασία, διαθέτει επαρκή χώρο ελιγμών, παλαιά αποβάθρα για τα ferry boats καθώς και νέα προβλήτα 70.000m², είναι δε χαρακτηρισμένο ως εμπορικό λιμάνι. Η συνολική εμπορική κίνηση του λιμανιού δεν είναι σταθερή, ενώ παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια κάμψη. Τα τελευταία μάλιστα εξελίσσεται ικανοποιητικά και η κίνηση τουριστικών σκαφών στο λιμάνι της Πρέβεζας.

Το λιμάνι της Πάργας βρίσκεται μπροστά στην είσοδο της πόλης και παρουσιάζει έντονη κίνηση σκαφών αναψυχής, κυρίως υπό ξένη σημαία. Κατά τους θερινούς μήνες εξυπηρετεί τοπικές γραμμές σύνδεσης με τους Παξούς και την Κέρκυρα. Ωστόσο, ο λιμένας της πόλης παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις και δεν θεωρείται ασφαλής για να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες ανάγκες ελλιμενισμού σκαφών για την εξυπηρέτηση των οποίων έχει προταθεί η κατασκευή της προβλήτας του λιμανιού.

4.1.3 Αεροπορική υποδομή

Ο νομός Πρέβεζας αεροπορικά εξυπηρετείται από το αεροδρόμιο του Ακτίου (Ν. Αιτ/νίας) που είναι μικτής χρήσης (στρατιωτικό και επιβατικό). Η επιβατική κίνηση εξυπηρετείται από την Ολυμπιακή Αεροπορία, με συχνές πτήσεις με μικρά αεροσκάφη. Η διακίνηση επιβατών τα τελευταία χρόνια με την Ολυμπιακή παρουσιάζει μια σταθερότητα, ενώ σημαντική αύξηση έχει σημειώσει η κίνηση τουριστών με πτήσεις charter, κυρίως από το εξωτερικό.

Το αεροδρόμιο του Ακτίου, αν και χαρακτηρίζεται ως "τοπικό" δηλαδή περιορισμένης σημασίας, όσον αφορά τη χρήση του σαν πολιτικό αεροδρόμιο αποτελεί ένα από τα καλύτερα αεροδρόμια της χώρας. Αξίζει να σημειωθεί ότι στον αερολιμένα του Ακτίου συμβαίνει να προσγειώνονται αεροσκάφη που δεν μπορούν να προσεγγίσουν στα Ιωάννινα όταν έχει κακοκαιρία.

Από την στιγμή που πραγματοποιήθηκε το έργο της ζεύξης Πρέβεζας – Ακτίου έχει οδηγήσει σε σημαντική βελτίωση της προσπελασιμότητας του αεροδρομίου του Ακτίου στις περιοχές που βρίσκονται από την Πρέβεζα μέχρι την

Ηγουμενίτσα και από Πρέβεζα μέχρι την Άρτα και την Φιλιππιάδα. Η μείωση των χρονοαποστάσεων μεταξύ των γειτονικών αυτών περιοχών είναι ιδιαίτερα σημαντική για την γρήγορη προσέγγιση στον αερολιμένα. Μάλιστα, με τη ζεύξη του στενού της Λευκάδας και την βελτίωση του οδικού άξονα Ακτίου – Βόνιτσας – Αμφιλοχίας, οι αποστάσεις Άκτιο – Λευκάδα και Ακτιο – Βόνιτσα έχουν περιοριστεί αρκετά.

5. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΥΔΡΕΥΣΗ – ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ

5.1 Γενικά

Οι υποδομές σε έργα περιβάλλοντος, στο νομό Πρέβεζας είναι ανεπαρκείς ιδιαίτερα στους μικρούς οικισμούς. Τα κρίσιμα θέματα της ύδρευσης και αποχέτευσης αναδεικνύονται και σήμερα κυρίαρχα.

Παρά το γεγονός ότι ο νομός έχει πλούσιο υδάτινο δυναμικό και κάθε χρόνο δαπανώνται σημαντικά ποσά για την ύδρευση, εν τούτης αντιμετωπίζει οξύτατο υδρευτικό πρόβλημα

Στον τομέα των αποχετεύσεων, η εικόνα που παρουσιάζει ο νομός είναι ακόμη πιο ζοφερή καθώς μέχρι σήμερα κανένα μεγάλο έργο δεν αποπερατώθηκε.

5.1.2 Χ.Υ.Τ.Α (Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων)

Διαχείριση και αποκομιδή απορριμμάτων Νομού Πρέβεζας.

Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πρέβεζας προσανατολίζεται στη δημιουργία δύο Χ.Υ.Τ.Α. στο νομό προκειμένου ν' αντιμετωπιστεί το οξύ πρόβλημα των απορριμμάτων που τείνει να πάρει ανεξέλεγκτες διαστάσεις. Οι θέσεις εγκατάστασης των δύο Χ.Υ.Τ.Α. (η μία θα καλύπτει τα απορρίμματα του ανατολικού τμήματος του νομού και η άλλη του δυτικού τμήματος).

5.1.3 Δίκτυα αποχέτευσης

Στο δίκτυο της αποχέτευσης, το αποτέλεσμα είναι τα προβλήματα να δικαιώνονται και να απαιτούνται τεράστιες δαπάνες για την ολοκλήρωσή τους, ενώ συγχρόνως υπάρχει και πρόβλημα ρύπανσης του περιβάλλοντος.

Ιδιαίτερα, η αποχέτευση των πόλεων της Πρέβεζας, Πάργας καθώς και των οικισμών των ακτών του Ιονίου πελάγους αποτελεί σημαντικό πρόβλημα. Έντονο πρόβλημα μόλυνσης αντιμετωπίζει επίσης ο ποταμός Λούρος και ο Αμβρακικός κόλπος από τα λύματα των παρακείμενων οικισμών και των βιοτεχνικών μονάδων της περιοχής.

Τα έργα που προβλέπονται στα δίκτυα της αποχέτευσης και του βιολογικού καθαρισμού είναι τα παρακάτω :

1. Αποχέτευση – Βιολογικός καθαρισμός Λούρου – Ωρωπού – Στεφάνης.

Θα γίνει η αποχέτευση αστικών λυμάτων στον Λούρο, στον Ωρωπό και στην Στεφάνη. Η οποία θα περιέχει την κατασκευή κεντρικών αγωγών και δευτερευόντων δικτύων. Επίσης πρέπει να κατασκευαστεί και βιολογικός καθαρισμός.

2. Αποχέτευση – Βιολογικός καθαρισμός παραλίων οικισμών Ιονίου μέχρι Καστροσυκιά.

Το έργο της αποχέτευσης θα γίνει σ' όλο το μήκος της παραλιακής ζώνης του Ιονίου από Πρέβεζα μέχρι Καστροσυκιά και επιπλέον θα γίνει η εγκατάσταση βιολογικού καθαρισμού.

3. Αποχέτευση οικισμών Δήμου Πρέβεζας.

Θα πραγματοποιηθεί η επέκταση και ολοκλήρωση του αποχετευτικού έργου της Πρέβεζας με την ένταξη σ' αυτό και των οικισμών Αγ. Θωμά, Αγ. Τριάδα, Νεοχώρι.

4. Αποχέτευση Φιλιππιάδας.

Η επέκταση του αποχετευτικού δικτύου της Φιλιππιάδας και στους οικισμούς που δεν συμπεριελήφθησαν στο αρχικό έργο που έχει ήδη κατασκευαστεί.

5. Αποχέτευση – Βιολογικός καθαρισμός Πάργας.

Η ένταξη και ενίσχυση του έργου μέσα από τα προγράμματα του Γ' Κ.Π.Σ.(Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης), δεδομένου ότι το έργο αυτό καθυστέρησε αφ' ενός να υλοποιηθεί (στα πλαίσια του Ταμείου Συνοχής) και αφετέρου ο αρχικός προϋπολογισμός του έργου δεν επαρκεί για την ολοκλήρωσή του.

6. Αποχέτευση – Βιολογικός καθαρισμός Καναλλακίου.

Θα γίνει η αποχέτευση ακαθάρτων και η εγκατάσταση του Βιολογικού καθαρισμού στο Καναλλάκι.

7. Αποχέτευση – Βιολογικός καθαρισμός Θεσπρωτικού.

Θα γίνει η αποχέτευση ακαθάρτων και εγκατάσταση Βιολογικού καθαρισμού στο Θεσπρωτικό.

5.1.4 Ύδρευση

Στον τομέα της ύδρευσης, σοβαρά προβλήματα αντιμετωπίζουν πολλές κοινότητες του νομού Πρέβεζας.

Στην δημιουργία του προβλήματος αυτού συντέλεσαν ο κατακερματισμός των πιστώσεων σε μικρά υδρευτικά έργα, χωρίς καμιά στρατηγική και η έλλειψη μιας συνολικής μελέτης διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού του νομού.

Τα έργα που προβλέπονται να γίνουν στο τομέα της ύδρευσης στο νομό είναι τα εξής:

1. Ύδρευση Φαναρίου.

Η ύδρευση της περιοχής Φαναρίου θα γίνει απ' τις πηγές Αχέροντα, ενώ δεν πρέπει ν' αποκλειστεί και η περίπτωση υδροδότησης του Φαναρίου απ' τις πηγές Σκεπαστού. Στην πρώτη περίπτωση θα κατασκευαστεί αγωγός διαμέσου της κοιλάδας Αχέροντα ο οποίος θα ξεκινάει απ' την ήδη κατασκευασμένη υδρομάστευση και θα καταλήγει στη Γλυκή. Από εκεί θα γίνει διανομή του νερού με κλειστούς αγωγούς στους οικισμούς του Δήμου Φαναρίου. Στη δεύτερη περίπτωση, απαιτείται άμεσα η ανάθεση μελέτης ύδρευσης Φαναρίου από τις πηγές Σκεπαστού, ώστε να υπάρξει ωρίμανση του έργου.

2. Ύδρευση παραλιακής ζώνης Φαναρίου και Λούτσας – Λυγιάς από πηγές Θεμέλου.

Εκτός από την ύδρευση της παραλιακής ζώνης Φαναρίου και Λυγιάς – Ριζών, θα εξεταστεί η δυνατότητα μέσω του ίδιου έργου και η ενίσχυση της ύδρευσης του Δήμου Πάργας.

Με την πραγματοποίηση αυτού του έργου θα επιλυθεί οριστικά το υδρευτικό πρόβλημα της παράκτιας ζώνης που υπάρχει, ιδίως τους θερινούς μήνες.

6. ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Στον Νομό Πρέβεζας υπάρχουν σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι, οι σπουδαιότεροι από τους οποίους αναφέρονται παρακάτω :

- **Η Αρχαία Νικόπολη** : Ρωμαϊκή πόλη, 6 Km έξω από την Πρέβεζα. Χτίστηκε από τον Οκταβιανό, σε ανάμνηση της νίκης του στην Ναυμαχία του Ακτίου, το 31 π.χ., εναντίον του Αντωνίου και της Κλεοπάτρας. Ήταν πόλη με έντονο Ελληνικό χαρακτήρα και είχε μεγάλη ελευθερία και αυτονομία. Έφτασε σε πολύ μεγάλη ακμή κατά τους Ρωμαϊκούς και Βυζαντινούς χρόνους. Μετά όμως από διάφορες επιδρομές, Γόθων, Σλάβων, Βουλγάρων κ.α., παύει να υπάρχει οριστικά γύρω στο 10^ο μ.χ. αιώνα.

6.1 Χάρτης Νικοπόλεως

6.1.1 Αρχαία Νικόπολις – Ωδείο

Το Ωδείο το οποίο βρίσκεται στη **δυτική πλευρά** του **παλαιοχριστιανικού τείχους**.

Αποτελείται από το **κοίλο**, την **ορχήστρα** και τη **σκηνή**. Τρεις **ημικυκλικές στοές** στηρίζουν το **κοίλο**, εξασφαλίζοντας την κλίση του.

Κατασκευάστηκε τον **1ο αι. μ.Χ.** και χρησιμοποιήθηκε μέχρι το **2ο μισό του 3ου αι. μ.Χ.**

6.1.2 Αρχαία Νικόπολις – Θέατρο

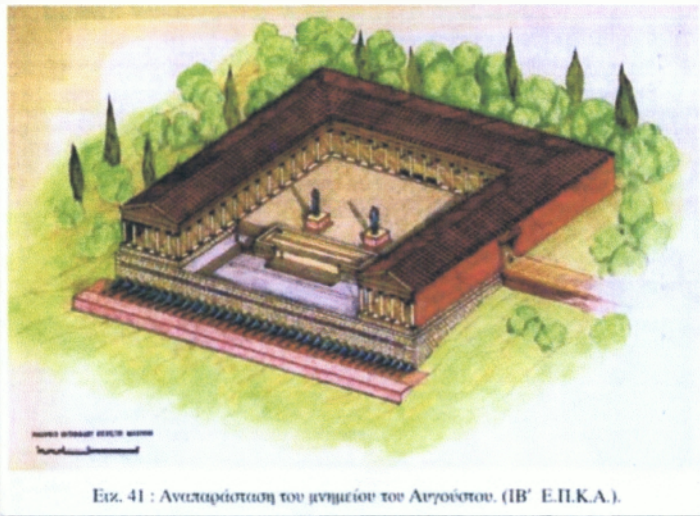
Το **Θέατρο**, βρίσκεται **ΝΑ** του **μνημείου του Αυγούστου**.

Η **σκηνή** είναι **υψηλή**, πιθανόν **διόροφη**, με **τρεις αψιδωτές εισόδους**.

Οι παραστάσεις δίνονταν στο "λογείο", ανάμεσα στη σκηνή και την ορχήστρα.

Τρεις υπόγειοι διάδρομοι διευκόλυναν τη μετακίνηση των θεατών στο κοίλο, κάτω από το οποίο, υπήρχαν ισάριθμες στοές. 1ος αι. μ.Χ.

6.1.3 Αρχαία Νικόπολις - Το μνημείο του Αυγούστου

Ειχ. 41 : Αναπαράσταση του μνημείου του Αυγούστου. (ΙΒ' Ε.Π.Κ.Α.).

Το **μνημείο του Αυγούστου** ιδρύθηκε από τον **Οκταβιανό-Αύγουστο**, το **31 π.Χ.**, μετά τη ναυμαχία του Ακτίου και αφιερώθηκε στον **Άρη**, τον **Ποσειδώνα** και τον **Άκτιο Απόλλωνα**.

Αποτελείται από ένα **λιθόκτιστο πώδιο**, σχήματος **Π**, στο οποίο είχαν προσαρτηθεί τα **χάλκινα έμβολα** των πλοίων του **Αντωνίου**. Τα υπόλοιπα **λάφυρα** της **ναυμαχίας** στεγάζονταν μαζί με τα **γλυπτά** σε μία **στοά**.

6.1.4 Αρχαία Νικόπολις – Νυμφαίο

Το **Νυμφαίο**, το οποίο βρίσκεται **Δ** των **ρωμαϊκών τειχών** της **Νικόπολης**.

Αποτελείται από **δύο κτίρια** με απλή, **αδιακόσμητη** πρόσοψη και **κόγχες** στο εσωτερικό. Σε αυτό κατέληγε ο **αγωγός** που μετέφερε το νερό από τον **Λούρο** στη **Νικόπολη**.

Είναι **αμφίβολο** αν τα κτίρια είναι **σύγχρονα**. Από αυτά, το **βόρειο** πρέπει να κατασκευάστηκε στις αρχές του **3ου αι. μ.Χ.**

6.1.5 Αρχαία Νικόπολις - Βόρειες Θέρμες

Οι **Βόρειες Θέρμες** ("Μπεντένια"). Δημόσιο **ρωμαϊκό κτίριο**, **βόρεια** των **ρωμαϊκών τειχών**.

Αποτελείται από **καμπύλους** και **ορθογώνιους** χώρους που **συνδέονται** μεταξύ τους με **πολλά ανοίγματα** και φέρουν **ημικυκλικές κόγχες** και **πεσσοστοιχίες**

6.1.6 Βυζαντινή Νικόπολις – Βασιλόσπιτο

Βασιλόσπιτο (Επισκοπή). Βρίσκεται κοντά και δυτικά από τη βασιλική Α΄. Μεγάλο ρωμαϊκό οικοδόμημα με περίστωο αίθριο.

Μερικά από τα ψηφιδωτά δάπεδα των στοών του είναι χριστιανικά και φαίνεται ότι χρησιμοποιήθηκε και στους χριστιανικούς χρόνους, ίσως.

6.1.7 Βυζαντινή Νικόπολις - Βυζαντινά τείχη

Τα εσωτερικά τείχη της Νικόπολης χτίστηκαν πιθανώς μετά την κατάληψη της από τους Βανδάλους (474 / 5) και πριν από την ανέγερση των βασιλικών (6ος μΧ).

Σύμφωνα με τον ιστορικό Προκόπιο επισκευάστηκαν επί Ιουστινιανού γύρω στα 540 μΧ.

6.1.8 Βυζαντινή Νικόπολις - Βασιλική Α'

Η Βασιλική Α' ή Βασιλική του επισκόπου Δουμετίου, αφιερωμένη στον Αγ. Δημήτριο, βρίσκεται στη νοτιοανατολική πλευρά των παλαιοχριστιανικών τειχών της Νικόπολης, πολύ κοντά στο Μουσείο. Ανήκει στον τύπο της τρίκλιτης ξυλόστεγης Βασιλικής. Ο κυρίως ναός χωρίζεται από τον Ιερό με εγκάρσιο κλίτος, που εξέχει των πλαγίων κλιτών. Δυτικά του κυρίως ναού βρίσκεται ο νάρθηκας, που συνδέεται με έναν τετράγωνο, μικρό χώρο στα βόρεια και έναν τετράπλευρο αψιδωτό στα νότια. Δυτικότερα εκτείνεται το αίθριο, που περιβάλλεται από 3 στοές κι έναν κεντρικό χώρο πλακοστρωμένο.

Η εκκλησία έχει ωραία ψηφιδωτά δάπεδα, με ενδιαφέρουσες και πρωτότυπες συνθέσεις. Τα ψηφιδωτά της Βασιλικής Α' χρονολογούνται στον 6ο αι. κι έγιναν σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση ανήκουν τα ψηφιδωτά του βόρειου και νότιου εγκάρσιου κλίτους και του νότιου προσυτίσματος του νάρθηκα. Η κατασκευή τους συνδέεται με τον επίσκοπο της Νικοπόλεως Δουμέτιο Α' (γύρω στα 540), σύμφωνα με ψηφιδωτή επιγραφή, που αναφέρει το όνομά του.

Στις πλούσιες ψηφιδωτές συνθέσεις περιλαμβάνονται παραδεισένια τοπία με οπωροφόρα δέντρα, κυνηγοί με δόρατα και τα θηράματά τους, η απεικόνιση του Ωκεανού, αλιείς που ψαρεύουν με δίχτυα ή κυνηγούν θαλάσσια ζώα, κ.α.

Στη δεύτερη φάση ανήκουν τα ψηφιδωτά του αιθρίου πιθανόν και του νάρθηκα. Η διακόσμηση αυτή οφείλεται στον επίσκοπο Δουμέτιο Β' (550 - 570), σύμφωνα με επιγραφή σε ψηφιδωτή σύνθεση. Το θεματολόγιο αποτελείται κυρίως από γεωμετρικά σχήματα, τετράγωνα ή κύκλους με πουλιά, φρούτα, άνθη κ.α. Αξιοσημείωτη είναι η υψηλή ποιότητα, η σύλληψη και η ποικιλία των θεμάτων, που συναντάται στα ψηφιδωτά της Βασιλικής του επισκόπου Δουμετίου και κυρίως σ' αυτά που ανήκουν στην πρώτη φάση διακόσμησης της εκκλησίας. Εκτός από τα

ψηφιδωτά δάπεδα στο ναό υπήρχε πολύχρωμη ορθομαρμάρωση και γλυπτός μαρμάρινος διάκοσμος.

Σήμερα τα ψηφιδωτά παραμένουν τον περισσότερο καιρό σκεπασμένα για λόγους προστασίας τους από τις καιρικές συνθήκες

6.1.9 Βυζαντινή Νικόπολις - Βασιλική Β'

Βασιλική Β' η Αλκίσωνος. (Αεροφωτογράφιση)

Η Βασιλική Β' της Νικοπόλεως ή Βασιλική του επισκόπου Αλκίσωνος βρίσκεται μέσα στα παλαιοχριστιανικά τείχη και σε μικρή απόσταση από τη Βασιλική του επισκόπου Δουμετίου. Πρόκειται για μεγάλων διαστάσεων ναό με πέντε κλίτη. Το ιερό χωρίζεται από τον κυρίως ναό με ευρύ εγκάρσιο κλίτος. Στο κέντρο του Ιερού Βήματος αποκαλύφθηκε η Αγία Τράπεζα και πίσω από αυτή το σύνθρονο, που καθόταν οι ιερείς του ναού. Στα δυτικά εκτείνεται ο νάρθηκας, που εξέχει βόρεια και νότια. Δυτικότερα υπάρχει αίθριο, που περιβάλλεται από 3 στοές.

Ο εντυπωσιακός ψηφιδωτός διάκοσμος της Βασιλικής Β' εντοπίζεται στο νάρθηκα, το αίθριο και το αψιδωτό πρόσκτισμα. Χρονολογείται στο τέλος του 5ου αι. ή στις αρχές του 6ου αι. και οφείλεται στον επίσκοπο Νικοπόλεως Αλκίσωνα, που έζησε την εποχή του αυτοκράτορα Αναστασίου (491 - 518), σύμφωνα με σχετική επιγραφή σε ψηφιδωτό του ναού. Στις ψηφιδωτές συνθέσεις αναπτύσσονται γεωμετρικά σχήματα με πτηνά, ζώα, φυτά, κλιματίδες, δελφίνια, χελιδονόψαρα κ.α. Τα θέματα οργανώνονται αρμονικά και σε ποικιλία συνδυασμών, χαρακτηριστικό γνώρισμα του εργαστηρίου ψηφοθετών της Νικόπολης.

Από τη Βασιλική Β' προέρχεται τμήμα άμβωνα με ψηφιδωτή διακόσμηση, που σήμερα εκτίθεται στο Μουσείο Νικοπόλεως. Ο άμβωνας στηρίζονταν σε ρωμαϊκό βάθρο με ανάγλυφες παραστάσεις αμαζονομαχίας, μέρος των οποίων αποξέστηκαν

για να προσαρμοστεί η ψηφιδωτή διακόσμηση. Από την ψηφιδωτή σύνθεση σώζονται μόνο δύο μορφές σε μέταλλα. Για τις μορφές αυτές έχουν διατυπωθεί διάφορες απόψεις, όπως π.χ. ότι πρόκειται για απεικόνιση των χορηγών ή αγίων ή αγγέλου και αγίου κ.α.

6.1.10 Βυζαντινή Νικόπολις - Βασιλική Δ'

Βασιλική Δ η Ασημένια. (Αεροφωτογράφιση).

Η Βασιλική Δ' της Νικόπολης βρίσκεται έξω από τα παλαιοχριστιανικά τείχη, στο νοτιοανατολικό άκρο των ρωμαϊκών τειχών. Πρόκειται για τρίκλιτη Βασιλική με αψίδα στα ανατολικά. Στα δυτικά εκτείνεται ο νάρθηκας του ναού, που επικοινωνεί με ορθογώνιο χώρο στα βόρεια και με τετράπλευρο αψιδωτό χώρο νότια.

Τα ψηφιδωτά δάπεδα της Βασιλικής Δ' βρίσκονται στο διακονικό και το νάρθηκα και χρονολογούνται στα τέλη του 5ου αι. ή στις αρχές του 6ου αι. Στο δάπεδο του διακονικού γύρω από έναν ακτινωτό κύκλο εικονίζονται παγώνια, κλαδιά, πυροστρόβιλοι κ.α. Στις ψηφιδωτές συνθέσεις του νάρθηκα επικρατούν γεωμετρικά σχήματα και στο κέντρο του δαπέδου υπάρχει στεφάνι με πολύχρωμα άνθη και καρπούς. Τα δάπεδα του Ιερού και του κεντρικού κλίτους καλύπτονται με μαρμαροθετήματα, ενώ οι τοίχοι του ναού έφεραν ορθομαρμάρωση.

6.1.11 Υπόλοιπες Βασιλικές

6.1.11.1 Βυζαντινή Νικόπολις - Βασιλική Γ'

Η Βασιλική Γ' βόρεια από τη βασιλική Β'. Τρίκλιτη με 3 αψίδες και νάρθηκα με προσκτίσματα. Τελευταίο τέταρτο του 6ου μΧ αιώνα.

6.1.11.2 Βυζαντινή Νικόπολις - Βασιλική Ε'

Η Βασιλική Ε' (Αγ. Μηνάς Μαργαρώνας) Βρίσκεται 6 χιλιόμετρα ΝΑ από τη Νικόπολη. Τρίκλιτη βασιλική με εγκάρσιο εξέχον κλίτος, νάρθηκα, εξωνάρθηκα ή αίθριο και αυλή ημικυκλική με δεξαμενή και ψηφιδωτά δάπεδα. Μέσα 6ου αιώνα μΧ.

6.1.11.3 Βυζαντινή Νικόπολις - Βασιλική ΣΤ'

Η Βασιλική ΣΤ' Κείται στο ΝΑ τμήμα της πόλης, κοντά στις βασιλική Α' και Β' και είναι ισομεγέθης με τη βασιλική Α'.

6.1.12 Μουσείο Νικοπόλεως

Το Μουσείο κατασκευάστηκε στη δεκαετία του 1960. Περαιτώνεται η κατασκευή νέου Μουσείου μεγαλύτερων διαστάσεων.

Το Μουσείο περιλαμβάνει:

- Συλλογή αρχιτεκτονικών μελών από τον χώρο της Νικόπολης
- Συλλογή γλυπτών από τον χώρο της Νικόπολης
- Κτερίσματα από το νεκροταφείο της ευρύτερης περιοχής της Νικόπολης.

Τα σημαντικότερα εκθέματα του Μουσείου είναι:

Άγαλμα επιτύμβιου λιονταριού, από την περιοχή του αρχαίου θεάτρου Νικόπολης. 3ος αι. π.Χ.

Μαρμάρινο άγαλμα της Αθηνάς-Minerva από την περιοχή του Ωδείου. Ρωμαϊκό αντίγραφο έργου του 4ου αι. π.Χ., της σχολής του Πραξιτέλη

Μαρμάρινο ακέφαλο άγαλμα γυναικείας ενδεδυμένης μορφής στον τύπο της "μικρής Ηρακλειώτισσας", από την περιοχή ΝΔ της ρωμαϊκής πόλης. Α΄μισό 1ου αι. π.Χ.

Μαρμάρινο κυλινδρικό βάθρο με ανάγλυφη παράσταση Αμαζονομαχίας. Σε δεύτερη χρήση αποτέλεσε τμήμα του άμβωνα της Βασιλικής του Αλκίσωνος (6ος αι. π.Χ.) με αποτέλεσμα να αντικατασταθεί τμήμα της ανάγλυφης διακόσμησης με ψηφιδωτές προτομές αγίων.

Λίθινη εικονιστική κεφαλή αγένειου ανδρός από τον χώρο της αρχαίας Νικόπολης. Έχει ταυπιστεί με τον Αγρίππα έναν από τους στρατηγούς του Αυγούστου. Τέλος 1ου αι. π.Χ.

Λίθινη σαρκοφάγος τύπου Άσσου, από την περιοχή ΝΔ της ρωμαϊκής πόλης. 180-250 μ.Χ.

- **Κασιώπη** : Υστεροκλασσική, Ελληνιστική πόλη που βρίσκεται κοντά στον οικισμό Καμαρίνα. Πρόκειται για μια ολοκληρωμένη πόλη με δρόμους και οικοδομικά τετράγωνα.

Ελάτρια, Βατία, Βούχετα (ή Βουχέτιον), Κασσώπη, Πανδοσία, ονόματα πόλεων αρχαίων, που ήκμασαν στην περιοχή του νομού **Πρέβεζας** και που τα ίχνη τους χάθηκαν στο πέρασμα του χρόνου. Η **Κασσώπη**, πρωτεύουσα της **Κασσωπαιίας**, κτίστηκε πριν τα μέσα του **4ου αι. π.Χ.** σε φυσικά οχυρή θέση, σε ένα οροπέδιο με υψόμετρο **550-650μ.**, στις πλαγιές του **Ζαλόγγου**, με σκοπό να προστατευθεί από την εκμετάλλευση των **Ηλείων** αποίκων, η εύφορη πεδιάδα που απλωνόταν νοτιότερα.

Η μεγάλη ακμή της πόλης σημειώνεται στον 3ο αιώνα π.Χ. όταν κτίζονται τα μεγάλα δημόσια κτίρια και ανοικοδομούνται πολλά σπίτια. Μέσα στον πολυγωνικό της περίβολο τείχη πάχους 3,20-3,50μ, - υπήρχαν περίπου 600 διώροφα σπίτια σε οικόπεδα των 230μ², όλα με μεσημβρινό προσανατολισμό και άρτια κατασκευή και λειτουργικότητα, συνδεόμενα με μια οδό και με κοινό αποχετευτικό διάδρομο με ειδικό σκεπασμένο, υπόνομο.

Κτισμένη κατά το Ιπποδάμειο σύστημα με 20 παράλληλους δρόμους, τους "στενωπούς", πλάτους 4,20μ., που μεταξύ τους απέχουν 30μ., και διασταυρώνονται με τους πλατύτερους δρόμους, τις "πλατείες", πλάτους 6μ., σχηματίζοντας 60 περίπου οικοδομικά τετράγωνα, η Κασσώπη εντυπωσιάζει.

Στον χώρο δεσπόζει το Πρυτανείο ή Καταγώγιο, οικοδόμημα 30Χ30 μ., διώροφο κατά τις τρεις πλευρές και μονώροφο στην τέταρτη για να μη κρύβει τον ήλιο. Εμφανή είναι τα κατάλοιπα του Ωδείου και του Θεάτρου.

Η πόλη είχε περίπου 10.000 κατοίκους. Καταστράφηκε το 167 π.Χ., από τους Ρωμαίους (Αιμίλιος Παύλος) κι εγκαταλείφθηκε οριστικά με την υποχρεωτική συνοίκηση των κατοίκων της στη Νικόπολη, στο τέλος του 1ου π.Χ., αι.

- **Νεκρομαντείο** : Βρίσκεται στον Αχέρωντα ποταμό, στην κορυφή ενός λόφου, στο κέντρο της Αχερουσίας λίμνης, που σήμερα έχει αποξηραθεί, κοντά στον οικισμό Μεσοπόταμο. Πρόκειται για έναν Ναό-Ιερό του Άδη, αφιερωμένο στην Περσεφόνη.

Κοντά στο Καναλλάκι, στο χωριό Μεσοπόταμος πάνω σε ένα λοφίσκο, βρίσκεται το σπουδαιότερο κι αρχαιότερο Νεκρομαντείο ή Νεκρομαντείο, (νέκυς = νεκρός) της αρχαιότητας, το Νεκρομαντείο του Αχέροντα, κοντά στην αρχαία μυκηναϊκή αποικία, την Εφύρα, (14ος π.Χ. αι.)

Εδώ οι αρχαίοι τοποθετούσαν τις Πύλες του Κάτω Κόσμου που οδηγούσαν στο βασίλειο του Άδη (ή Πλούτωνα) υιού της Ρέας και του Κρόνου κι αδελφού του Δία, της Ήρας και του Ποσειδώνα και της Περσεφόνης.

Οι προσχώσεις των ποταμών Αχέροντα, Κωκυτού (Μαύρου) και Πυριφλεγέθοντος (Βωβού), συνέτειναν στον σχηματισμό έλους κι αργότερα λίμνης, της Αχερουσίας που σήμερα έχει αποξηραθεί. Η ύπαρξη του βράχου με τη σπηλιά στα ΒΔ της λίμνης, στη συμβολή των τριών ποταμών, ήταν ιδανική για το στήσιμο τού ιερού μνημείου.

Σε αυτό το Ιερό κατέφευγαν οι αρχαίοι, προσφέροντας χοές (σπονδές, προσφορές) στους νεκρούς για να επικοινωνήσουν με τις ψυχές και να πάρουν διάφορες πληροφορίες, μετά από κατάλληλη προετοιμασία στην οποία υποβάλλονταν απ' τους ιερείς του Μαντείου. Η σωματική και ψυχική δοκιμασία κατά την πολυήμερη παραμονή στα σκοτεινά δωμάτια του νεκρομαντείου, η απομόνωση, οι μαγικές πράξεις, οι προσευχές και οι επικλήσεις, η περιπλάνηση στους σκοτεινούς διαδρόμους, η κοινή πίστη στην εμφάνιση των νεκρών δημιουργούσαν στον προσκυνητή την κατάλληλη ψυχική προδιάθεση. Σε αυτό συνέτεινε πολύ η ειδική διαίτα, στην οποία υποβάλλονταν ο προσκυνητής.

Το κυρίως Ιερό είναι ένα τετράγωνο κτίριο με πλευρές 22μ μήκους. Περιλαμβάνει κυρίως αίθουσα, διαδρόμους, δωμάτια υποδοχής και προσωπικού, δωμάτια προετοιμασίας, αποθήκες στις οποίες διασώθηκαν πιθάρια με τις προσφορές των επισκεπτών, τον λαβύρινθο και το καθαυτό ιερό, όπου δίνονταν οι χρησμοί.

Το μαντείο, γνωστό πανελληνίως απ' τον 5ο - 4ο π.Χ. αι., πυρπολήθηκε και καταστράφηκε απ' τους Ρωμαίους το 167 π.Χ. Μετά την καταστροφή, ο χώρος της αυλής κατοικήθηκε πάλι τον 1ο π.Χ. αι.

Τον 17ο μ.Χ. αι. ή λίγο παλαιότερα, στα ερείπια του Μαντείου κτίσθηκε η μονή του Αγίου Ιωάννου Προδρόμου, το καθολικό της οποίας σώζεται
Οι ανασκαφές έφεραν στο φως το Νεκρομαντείο και διάφορα ευρήματα.

- **Εφύρα** : Πρόκειται για μια Ακρόπολη με Μυκηναϊκά και Ελληνιστικά κτίσματα, η μόνη Μυκηναϊκή Ακρόπολη που υπάρχει σε όλη την Ήπειρο. Βρίσκεται κοντά στον οικισμό του Μεσοποτάμου.

Βρίσκεται 500μ. βόρεια του **Νεκρομαντείου**. Είναι η αρχαιότερη πόλη της **Ηπείρου**, αποικία των **Μυκηναίων** του **14ου - 13ου π.Χ.** αιώνα. Ήταν εμπορικό κέντρο της εποχής, αναφέρεται στα **Ομηρικά Έπη**. Αργότερα εγκαταστάθηκαν εκεί **Κορίνθιοι** άποικοι.

Σώζεται κατεστραμμένο εξωτερικό τοίχος. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο τάφοι παιδιών της εποχής του σιδήρου.

Δεν έχουν γίνει άλλες ανασκαφές στον χώρο.

- **Ρωγοί** : Πρόκειται για μια Ακρόπολη και ένα Ελληνιστικό κάστρο με κατασκευές Ρωμαϊκές και Υστεροβυζαντινές.

Τα ερείπια του αρχαίου **Βουχέτιου** βρίσκονται επάνω σε ένα χαμηλό γήλοφο στη βόρεια παρυφή της πεδιάδας του **Λούρου**, νότια του σημερινού χωριού **Κερασούντα**. Η περιοχή αυτή κατά την αρχαιότητα αποτελούσε την **Κασσωπαία**, μια περιοχή που κατοικούσαν οι **Κασσωπαίοι** ή **Κασσωποί**, ηπειρωτικό φύλο που ανήκε στον ευρύτερο κλάδο των **Θεσπρωτών**.

Κατά τη γεωμετρική εποχή υπήρχαν μία ή περισσότερες κώμες με αγροτική οικονομία. Στα τέλη 8ου-αρχές 7ου αι. π.Χ. **Ηλείοι** άποικοι εγκαταστάθηκαν ιδρύοντας τέσσερις αποικίες. Μία από αυτές ήταν το **Βουχέτιο**, το οποίο αποτέλεσε ένα ασφαλές ποτάμιο λιμάνι. Το αρχικό όνομα του οικισμού, πιθανότατα αρχαιότερο της ίδρυσής του, ήταν **Βούχετα**. Από τον 6ο αι. π.Χ. ο λόφος ήταν κατοικημένος. Το **Βουχέτιο** ήταν το επίγειο στον **Αμβρακικό** του αποικιακού κράτους των **Ηλείων**, με πρωτεύουσα την **Πανδοσία** στην πεδιάδα του **Αχέροντα**.

Ως τα πρώτα χρόνια του **Πελοποννησιακού** πολέμου οι άποικοι διατηρούσαν ειρηνικές σχέσεις προς τους **Κασσωπαίους**. Αλλά σε λίγο (427-423 π.Χ.) μεταβλήθηκαν σε εχθρικές. Στους χρόνους αυτούς πρέπει να κτίστηκε το ισοδομικό τείχος της ακρόπολης. Το 342/2 π.Χ. με την παρέμβαση του **Φιλίππου** το **Βουχέτιο**, όπως και οι υπόλοιπες αποικίες των **Ηλείων** περιέρχονται στα χέρια των **Κασσωπαίων**.

Η νέα περίοδος σηματοδοτεί τη μεγαλύτερη ακμή του οικισμού. Οι περίοικοι άρχισαν να συγκεντρώνονται στο **Βουχέτιο** και να επιδίδονται στη βιοτεχνία και το εμπόριο. Στην περίοδο αυτή θα κατασκευάσθηκε ο ανατολικός πολυγωνικός περίβολος. Ο **Στράβων** χαρακτηρίζει το **Βουχέτιο** *πολίχνιο* (= μικρή πόλη), της οποίας τον πληθυσμό στην αρχαία **Ήπειρο** μπορούμε να υπολογίσουμε αυτή την εποχή σε 2-4.000 κατοίκους.

Ο οικισμός καταστράφηκε ασφαλώς το 167 π.Χ. από τους **Ρωμαίους**, μαζί με 70 άλλες πόλεις της **Ήπείρου**. Σε λίγο ανοικοδομείται, χωρίς όμως ποτέ να ξαναβρεί την παλιά του αίγλη. Η ίδρυση της **Νικόπολης** έδωσε το τελειωτικό πλήγμα στον οικισμό, που σιγά σιγά ερημώθηκε εντελώς. Κάποια εποχή, ίσως στον 9ο αι., ασφαλώς όμως στον 13ο ή 14ο αι. ξανάζησε εκεί μια μικρή πολιτεία και τα ερειπωμένα τείχη επισκευάστηκαν και ενισχύθηκαν.

- **Καστρί Φαναρίου** : Βρίσκεται κοντά στον οικισμό Μεσοπόταμο και έχει ταυτιστεί με την αρχαία Πανδωσία. Είναι Υστεροκλασσικό και Ελληνιστικό.
- **Καστρί Ριζοβουνίου** : Είναι Ελληνιστικό με Μεσαιωνικές κατασκευές.
- **Το Κάστρο Της Πάργας** : Υπάρχουν θεμέλια Ελληνιστικής εποχής και πάνω σ' αυτά είναι κτισμένο Τούρκικο φρούριο, το οποίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.

Το κάστρο της Πάργας κτίστηκε από τους Βενετσάνους γύρω στο 1380.

Το 1452 τους παίρνει την οχυρωμένη θέση ο Χατζή Μπέης και το ανακαταλαμβάνουν το 1454. Ο Χαιρεντίν Μπαρμπαρόσα το 1537 κατεδαφίζει φρούριο και πόλη. Πριν ακόμη ολοκληρωθεί εκ νέου με την βοήθεια των Ενετών, κατεδαφίζεται ξανά από τους Τούρκους.

Οι Ενετοί το 1792 ξαναχτίζουν για τρίτη και τελευταία φορά ένα τέλειο φρούριο δυνατό, που μένει απόρρητο μέχρι το 1819, παρά τις επιθέσεις κυρίως του Αλή πασά που ψηλά από το κάστρο της Αγιάς - Ανθούσας τους πολιορκεί.

Όταν η Πάργα πουλήθηκε στους Τούρκους, ο Αλής το ενίσχυσε ακόμη περισσότερο και εγκατέστησε στην κορυφή του το χαρέμι του, τα χαμάμ, αναμορφώνοντας ριζικά τους χώρους του κάστρου. Στο κάστρο αυτό, ελεύθεροι πολιορκημένοι Παργινοί και Σουλιώτες έδωσαν ηρωικές μάχες και κράτησαν την ελευθερία τους επί αιώνες.

Στην τοξωτή πύλη της εισόδου διακρίνονται στο τείχος ο φτερωτός λέων του Αγίου Μάρκου, το όνομα «ANTONIO BERVASS 1764», εμβλήματα του Αλή πασά, δικέφαλοι αετοί και σχετικές επιγραφές. Θολωτοί διάδρομοι, αίθουσες πυροβολείων, στοές εφοδίων, ισχυροί προμαχώνες με θυρίδες πυροβόλων, θυρίδες ελαφρών όπλων, κρυφή δίοδος προς τη θάλασσα, στρατώνες, φυλακές, αποθήκες και δύο οχυρά στην τελευταία γραμμή αμύνης : δείχνουν αρτιότητα σχεδίου αμύνης που μαζί με την φυσική οχύρωση το καθιστούσαν φρούριο ανίκητο.

Μέσα στο στενό χώρο της ακρόπολης στοιβαγμένα 400 σπίτια με τρόπο που να καταλαμβάνουν μικρό χώρο, απυρόβλητα από τη θάλασσα. Από τη βρύση «κρέμασμα» εφοδιάζονται με νερό οι δεξαμενές του κάστρου και τα σπίτια.

Σήμερα το κάστρο φωτίζεται και το επισκέπτονται πλήθος κόσμου. Το κάστρο για τον εφοδιασμό του, χρησιμοποιούσε τους δύο όρμους : Βάλτου και Πωγωνιάς. Έξω από το κάστρο οκτώ πύργοι σε διάφορες θέσεις, συμπλήρωναν την άμυνα.

- **Αμμότοπος** : Πρόκειται για μια Ακρόπολη με Ελληνιστικό κάστρο που περιλαμβάνει οικισμό με σπίτια και δρόμους.
- **Ρωμαϊκό Υδραγωγείο Νικόπολης** : Ξεκινά από τις πηγές του Λούρου ποταμού, στον Άγιο Γεώργιο και συνεχίζει με σήραγγα μέσα στο βουνό με αεραγωγούς κατά διαστήματα, ενώ κατά τόπους αποτελείται και από χτιστά κομμάτια και καταλήγει στην Νικόπολη.

Το ρωμαϊκό υδραγωγείο αποτελείται από ένα αγωγό μήκους **50 χλμ.** που μετέφερε το νερό από τις πηγές του **Λούρου**, στις δύο δεξαμενές του **Νυμφαίου** της **Νικόπολης**.

Για την κατασκευή του αγωγού χρησιμοποιήθηκαν τρεις τρόποι:

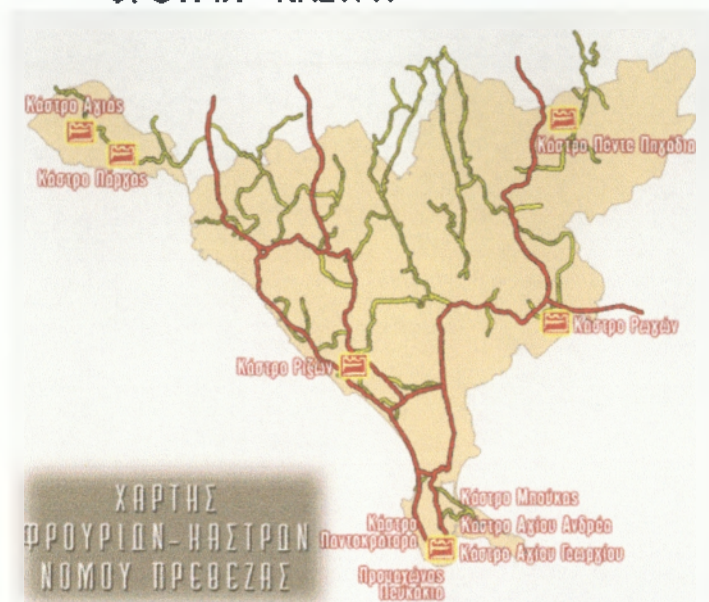
- Λάξευση αύλακα με τοξωτή στεγανοποιημένη κάλυψη και τετράγωνα ανοίγματα εξαερισμού.
- Διάνοιξη σήραγγας στην περιοχή του Κοκκινόπηλου.
- Κατασκευή πεσσοστοιχιών που γεφύρωναν τμήματα μεταξύ λόφων και οδηγούσαν το νερό στη Νικόπολη.

Το ρωμαϊκό υδραγωγείο κατασκευάστηκε μετά την ίδρυση της **Νικόπολης** από τον **Οκταβιανό-Αύγουστο (1ος αι. π.Χ. - 1ος αι. μ.Χ.)** για την εξασφάλιση της ύδρευσης της νέας πόλης.

Στερεωτικές - αναστηλωτικές εργασίες πραγματοποιήθηκαν από το **1978** ως το **1980**, στα βάθρα των τόξων της γέφυρας του υδραγωγείου, κοντά στις πηγές του **Λούρου**, στον **Άγιο Γεώργιο Πρέβεζας**.

❖ 6.1.13 Κάστρα της Περιοχής και της Πόλης της Πρέβεζας.

ΦΡΟΥΡΙΑ – ΚΑΣΤΡΑ

Ο **Νομός Πρέβεζας** λόγω της θέσης του ήταν αναγκαίο να οχυρωθεί για να μπορεί να αντεπεξέρχεται στις επιθέσεις που δεχόταν.

Οι Τούρκοι ήταν αυτοί, που πρώτοι οχύρωσαν την **Πρέβεζα** τον 15ο αι. Συγκεκριμένα, στη θέση **Μπούκα** ("Παλιοσάραγα") έγινε το πρώτο φρούριο της πόλης, η κατασκευή του οποίου άρχισε στα τέλη του 15ου αι. Στη βόρεια πλευρά της πόλης βρίσκεται το κάστρο του **Αγ. Ανδρέα**. Μετά την κατάληψη της πόλης ο **Αλή-Πασάς** κατασκεύασε **τάφρο** που περιέβαλλε όλη την παλιά πόλη, επισκεύασε τα παλιά και κατασκεύασε νέα κάστρα. Τέσσερις πύλες οδηγούσαν από την πόλη στην εξοχή. Ο **Αλή-Πασάς** κατασκεύασε επίσης το κάστρο του **Αγ. Γεωργίου**, τον προμαχώνα **Πευκάκια** και το κάστρο του **Παντοκράτορα**.

Τα σπουδαιότερα από αυτά είναι:

- Κάστρο Ρηνιάσας, Λυγιά
- Προμαχώνας Πευκάκια , Πρέβεζα
- Κάστρο, Πάργα
- Κάστρο, Αγιά
- Κάστρο της Μπούκας
- Κάστρο Αγίου Ανδρέα , Πρέβεζα
- Κάστρο Αγίου Γεωργίου , Πρέβεζα
- Κάστρο Πέντε Πηγάδια
- Κάστρο Παντοκράτορα
- Κάστρο Ρωγών

Κάστρο Ρηνιάσας, Λυγιά

Κοντά στο χωριό **Ριζά** του νομού **Πρεβέζης** σε ύψωμα φύσει οχυρό, σώζεται το περίφημο κάστρο που προστάτευε την **Μεσαιωνική ακρόπολη** της **Ρινιάσας** και ήλεγχε το εμπόριο που γίνονταν από τη θάλασσα και την ξηρά.

Κατά τον **Μεσαίωνα** είχε αναπτυχθεί καστροπολιτεία. Το κάστρο πιθανολογείται ότι κτίστηκε από τον **Δεσπότη της Ηπείρου Θωμά τον Α'** στα τέλη του **13ου** αιώνα για προστασία της **Ηπείρου**, για αυτό λεγόταν και **Θωμόκαστρο**. Το **1338** στην επανάσταση κατά της **Βυζαντινής επικυριαρχίας**, το κάστρο διοικούσε ο **Νικηφόρος**, γιος του τελευταίου **Δεσπότη της Ηπείρου, Ορσίνι**. Ο **Ιωάννης Καντακουζηνός** μετά την κατάληψη των κάστρων της **Άρτας και των Ρωγών**, έπεισε τον **Νικηφόρο** να παραδώσει το κάστρο. Οι **Βυζαντινοί** το διατήρησαν μέχρι το **1350** οπότε κατελήφθη από τους **Σέρβους** και στη συνέχεια από τους **Αλβανούς** που το ονόμασαν **Ρινιάσα**.

Ο **Κάρολος Τόκο** αργότερα, βελτίωσε την οχύρωση, βάζοντας κανόνια (**Λουμπάρδες**).

Εξακολουθούν πόλεμοι κατά των **Τούρκων εισβολέων** που τελικά το καταλαμβάνουν το **1451**.

Τον **18ο αιώνα**, οι **Σουλιώτες** πολεμούν κατά του **Αλή**.

Το **1803**, η **Δέσπω του Γ. Μπότζη**, με νύφες και εγγόνια, μάχεται τους **Τουρκαλβανούς** **στου Δημουλά τον Πύργο (στα Ριζά)** και βάζει φωτιά στο μπαρούτι, για να μην πέσουν στα χέρια των εχθρών. Ακολουθεί η κατάληψη του κάστρου από τους **Σουλιώτες** και μάχες για απελευθέρωση της **Πάργας**. Τέλος με την αποτυχία των ελληνικών στρατευμάτων στη μάχη του **Πέτα** και της **Πλάκας**, η **Ρινιάσα** εγκαταλείπεται οριστικά.

Κάτω από το κάστρο η μεγάλη γέφυρα της εθνικής οδού ονομάζεται σήμερα «**Γέφυρα της Δέσπως**».

Προμαχώνας Πευκάκια , Πρέβεζα

Ο παράκτιος προμαχώνας των **Πευκακίων** βρισκόταν ανάμεσα στα ακρωτήρια **Σκαφιδάκι** και **Άκτιο** και πρέπει να κατασκευάστηκε ως συνέχεια της τάφρου την ίδια εποχή με αυτή (αρχές 19ου αι.).

Μαζί με το κάστρο του **Αγίου Ανδρέα**, εντάσσεται στη β' γραμμή των τούρκικων αμυντικών έργων και έλεγχε το λιμάνι της πόλης.

Περιβάλλονταν από εξωτερικό κεκλιμένο τείχος που σώζεται μέχρι σήμερα.

Δίπλα στον προμαχώνα υπήρχε μία από τις τέσσερις κεντρικές πύλες που οδηγούσε από την πόλη στην εξοχή.

Κάστρο Πάργα

Το κάστρο της **Πάργας** κτίστηκε από τους **Βενετσάνους** γύρω στο 1380.

Το 1452 τους παίρνει την οχυρωμένη θέση ο **Χατζή Μπέης** και το ανακαταλαμβάνουν το 1454. Ο **Χαιρεντίν Μπαρμπαρόσα** το 1537 κατεδαφίζει φρούριο και πόλη. Πριν ακόμη ολοκληρωθεί εκ νέου με την βοήθεια των **Ενετών**, κατεδαφίζεται ξανά από τους **Τούρκους**.

Οι **Ενετοί** το **1792** ξαναχτίζουν για τρίτη και τελευταία φορά ένα τέλειο φρούριο δυνατό, που μένει απόρρητο μέχρι το **1819**, παρά τις επιθέσεις κυρίως του **Αλή πασά** που ψηλά από το κάστρο της **Αγίας - Ανθούσας** τους πολιορκεί.

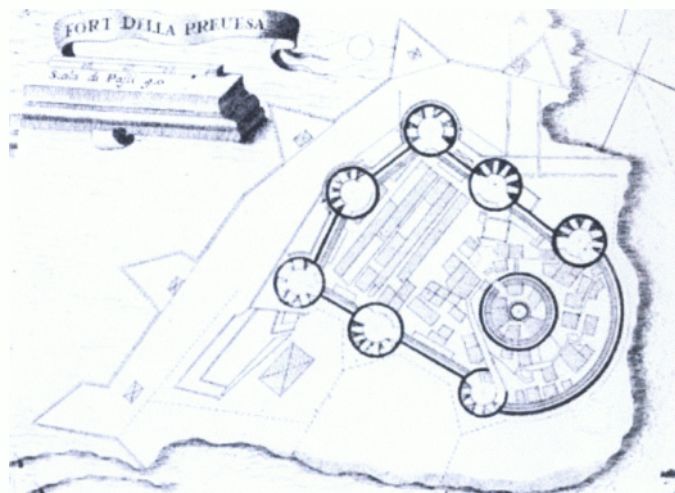
Όταν η **Πάργα** πουλήθηκε στους **Τούρκους**, ο **Αλής** το ενίσχυσε ακόμη περισσότερο και εγκατέστησε στην κορυφή του το **χαρέμι** του, τα **χαμάμ**, αναμορφώνοντας ριζικά τους χώρους του κάστρου. Στο κάστρο αυτό, ελεύθεροι πολιορκημένοι **Παργινοί** και **Σουλιώτες** έδωσαν ηρωικές μάχες και κράτησαν την ελευθερία τους επί αιώνες.

Στην τοξωτή πύλη της εισόδου διακρίνονται στο τείχος ο **πτερωτός λέων** του **Αγίου Μάρκου**, το όνομα **«ANTONIO BERVASS 1764»**, εμβλήματα του **Αλή πασά**, δικέφαλοι αετοί και σχετικές επιγραφές. Θολωτοί διάδρομοι, αίθουσες πυροβολείων, στοές εφοδίων, ισχυροί προμαχώνες με θυρίδες πυροβόλων, θυρίδες ελαφρών όπλων, κρυφή δίοδος προς τη θάλασσα, στρατώνες, φυλακές, αποθήκες και δύο οχυρά στην τελευταία γραμμή αμύνης : δείχνουν αρτιότητα σχεδίου αμύνης που μαζί με την φυσική οχύρωση το καθιστούσαν φρούριο ανίκητο.

Μέσα στο στενό χώρο της ακρόπολης στοιβαγμένα **400 σπίτια** με τρόπο που να καταλαμβάνουν μικρό χώρο, απυρόβλητα από τη θάλασσα. Από τη βρύση **«κρέμασμα»** εφοδιάζονται με νερό οι δεξαμενές του κάστρου και τα σπίτια.

Σήμερα το κάστρο φωτίζεται και το επισκέπτονται πλήθος κόσμου. Το κάστρο για τον εφοδιασμό του, χρησιμοποιούσε τους δύο όρμους : **Βάλτου** και **Πωγωνιάς**. Έξω από το κάστρο οκτώ πύργοι σε διάφορες θέσεις, συμπλήρωναν την άμυνα.

Κάστρο της Μπούκας

Το κάστρο της **Μπούκας** βρισκόταν στη σημερινή θέση **"Παλιοσάραγα"**.

Η κατασκευή του - πιθανόν - άρχισε στα τέλη του **15ου** αι. από τους

Τούρκους και ολοκληρώθηκε στις πρώτες δεκαετίες του **16ου αι.** από τους **Βενετούς**. Επρόκειτο για σημαντικό όσο και ισχυρό κάστρο. Έλεγε το λιμάνι της **Πρέβεζας** και το στόμιο του **Αμβρακικού** κόλπου.

Αποτελούσε τετράγωνο οχυρό με **4 ή 2 πολυγωνικούς πύργους** στις γωνίες του. Λειτουργούσε ως βάση της στρατιωτικής διοίκησης και φρουράς της πόλης.

Κατεδαφίστηκε από τους **Βενετούς το 1699**, ενώ αργότερα ο **Αλή-Πασάς** έχτισε ανάκτορο στα ερείπιά του.

Κάστρο Αγίου Ανδρέα , Πρέβεζα

Βρίσκεται στη βόρεια πλευρά της **Πρέβεζας**. Κτίστηκε αρχικά από τους **Τούρκους**, ενώ στα τέλη του **17ου αι.** σημειώνονται έργα βελτίωσής του από τους Βενετσιάνους.

Το **1807** ο **Αλή-Πασάς** το βρήκε σχεδόν ερειπωμένο και προχώρησε σε αρκετές επεμβάσεις. Είχε τον έλεγχο του λιμανιού της πόλης. Το κάστρο περιβάλλονταν από την **τάφρο(ντάπια)**, που ήταν έργο του **Αλή-Πασά**, στις αρχές του **19ου αι.**

Το κάστρο είναι ένα **επίμηκες τετράπλευρο οχυρό με τέσσερις γωνιακούς προμαχώνες** και έναν μικρότερο στο μέσο της δυτικής πλευράς. Είναι τοποθετημένο σχεδόν παράλληλα με τη θάλασσα σε μια σχετικά μικρή απόσταση από αυτήν. Παρά τις διαδοχικές επεμβάσεις, το περιβάλλον τείχος του οχυρού διατηρεί σχεδόν αναλλοίωτη την αρχική του θέση και μορφή. Είναι άμεσα ορατά τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του, που είναι η **κεκλιμένη του κατασκευή**, η **άρτια γεωμετρία των γωνιακών προμαχώνων**, το βελτιωμένο σύστημα πλαγιοβολών και τα **περιφερειακά βελτιωμένα έργα**, όπως τα **προτειχισμένα** και οι **προσβάσεις**.

Το κάστρο σήμερα διατηρείται σε αρκετά μεγάλη έκταση.

Κάστρο Αγίου Γεωργίου , Πρέβεζα

Το κάστρο του **Αγίου Γεωργίου** βρίσκεται στο νοτιότερο άκρο της παλιάς πόλης της **Πρέβεζας**.

Κατασκευάστηκε από τον **Αλή Πασά** στις αρχές του **19ου αι.**, την ίδια εποχή με την **τάφρο (=ντάπια)** που περιέβαλλε την πόλη.

Το κάστρο του **Αγίου Γεωργίου** αποτελεί ένα κλασικό δείγμα των οχυρώσεων του **Αλή Πασά**. Χτισμένο στη νότια έξοδο της τάφρου της πόλης προς τη θάλασσα, διατηρεί σχεδόν ακέραιο τον οχυρό περίβολο του με το **κεκλιμένο εξωτερικό τείχος**. Το σχήμα που επελέγη είναι εκείνο της **περίκλειστης εσωτερικής αυλής** και του **περιμετρικού τείχους** εφοδιασμένου με **προμαχώνες** ενισχύουν τη βόρεια πλευρά, όπου και η **πύλη** του οχυρού, ενώ το υπόλοιπο οχυρό

με μια ακανόνιστη τριγωνική διάθεση αναπτύσσεται νότια, για να καταλήξει σε άλλον ογκώδη ακανόνιστο προμαχώνα προς την πλευρά της εισόδου στον κόλπο.

Κάστρο Πέντε Πηγάδια

Το κάστρο στα **Πέντε Πηγάδια** (το πρώτο στην ίδια θέση) βρίσκεται στην περιοχή της **Κλεισούρας** του **Ν.Πρέβεζας**. Κτίστηκε στις αρχές του **19ου αι.**, σε πολύ μικρή απόσταση από το **άλλο κάστρο (δεύτερο)** που υπάρχει στην περιοχή.

Κατασκευάστηκε στα πλαίσια της τακτικής "**του πολυγωνικού συστήματος**". Η τακτική αυτή εφαρμόστηκε τον 19ο αι. και επέβαλλε τα μικρά φρούρια-αποσπασμένα οχυρά για την κάλυψη της άμυνας μιας ευρύτερης περιοχής. Σήμερα είναι ερειπωμένο.

Το δεύτερο κάστρο των **Πέντε Πηγαδιών** κτίστηκε στις αρχές του **19ου αι.**, σε πολύ μικρή απόσταση από το άλλο κάστρο (**πρώτο**) της περιοχής. Πρόκειται για ένα μικρό κάστρο, που σώζεται στο ύψος σε δύο ορόφους. Σ' όλη τη μορφή του κάστρου διακρίνεται ο **δυτικοευρωπαϊκός ρυθμός μπαρόκ**. Η τοιχοδομία του κάστρου είναι επιμελής. Η κύρια είσοδος βρίσκεται στην ανατολική πτέρυγα. Το κάστρο κατασκευάστηκε σύμφωνα με τις γενικές αρχές της οχυρωτικής του 19ου αι.

Πρόκειται για την τακτική του "**πολυγωνικού συστήματος**" που εφαρμόζαν οι Γάλλοι. Σήμερα, το κάστρο βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση.

Κάστρο Παντοκράτορα

Είναι του **19ου αιώνα**, κτισμένο στη θέση **Φώκια** από τον **Αλή Πασά**, με σχέδια του Γάλλου μηχανικού **Yaudocourt**.

Το στένωμα του κόλπου και ο συνακόλουθος απόλυτος έλεγχος της ναυσιπλοΐας αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα ίδρυσης του.

Το κυρίως τμήμα του οχυρού διαμορφώνεται σε σχεδόν **κανονικό πεντάγωνο** με υψηλά περιμετρικά τείχη. Το κυρίως οχυρό περιβάλλεται με **αντερείσματα**, **επιθαλάσσιο προμαχώνα**, **ξηρά τάφρο** μεταξύ συστήματος **επιθαλάσσιου προμαχώνα** και **κυρίως οχυρού** στα νότια και **ένυδρη τάφρο** στα βόρεια. Η **κύρια πύλη** βρίσκεται στη βόρεια πλευρά και την προσεγγίζει κανείς αφού προσπεράσει την ένυδρη τάφρο. Το κυρίως εσωτερικό πεντάγωνο φαίνεται ότι αποτελεί και τον αρχικό πυρήνα του οχυρού, ενώ ο **περίτεχνος επιθαλάσσιος προμαχώνας** αποτελεί μεταγενέστερη κατασκευαστική φάση.

Κάστρο, Αλή Πασά

Το κάστρο του **Αλή Πασά** βρίσκεται στην κορυφή λόφου του ομώνυμου χωριού, κοντά στην **Πάργα**.

Κτίστηκε στις αρχές του **19ου αι.**, εποχή της κυριαρχίας του **Αλή Πασά**. Η θέση του είναι σημαντική, αφού ελέγχει την περιοχή της **Πάργας** και του **Ιονίου Πελάγους**. Είναι τετράγωνου σχήματος και σχετικά μικρών διαστάσεων.

Σήμερα το κάστρο δε βρίσκεται σε καλή κατάσταση και χρήζει αναστήλωσης.

Κάστρο Ρωγών

Τα ερείπια του αρχαίου **Βουχέτιου** βρίσκονται επάνω σε ένα χαμηλό γήλοφο στη βόρεια παρυφή της πεδιάδας του **Λούρου**, νότια του σημερινού χωριού **Κερασούντα**. Η περιοχή αυτή κατά την αρχαιότητα αποτελούσε την **Κασσωπαία**, μια περιοχή που κατοικούσαν οι **Κασσωπαίοι** ή **Κασσωποί**, ηπειρωτικό φύλο που ανήκε στον ευρύτερο κλάδο των **Θεσπρωτών**.

Κατά τη γεωμετρική εποχή υπήρχαν μία ή περισσότερες κώμες με αγροτική οικονομία. Στα τέλη **8ου-αρχές 7ου αι. π.Χ.** **Ηλείοι** άποικοι εγκαταστάθηκαν ιδρύοντας τέσσερις αποικίες. Μία από αυτές ήταν το **Βουχέτιο**, το οποίο αποτέλεσε ένα ασφαλές ποτάμιο λιμάνι. Το αρχικό όνομα του οικισμού, πιθανότατα αρχαιότερο της ίδρυσής του, ήταν **Βούχετα**. Από τον **6ο αι. π.Χ.** ο λόφος ήταν κατοικημένος

Το **Βουχέτιο** ήταν το επίνειο στον **Αμβρακικό** του αποικιακού κράτους των **Ηλείων**, με πρωτεύουσα την **Πανδοσία** στην πεδιάδα του **Αχέροντα**.

Ως τα πρώτα χρόνια του **Πελοποννησιακού** πολέμου οι άποικοι διατηρούσαν ειρηνικές σχέσεις προς τους **Κασσωπαίους**. Αλλά σε λίγο (**427-423 π.Χ.**) μεταβλήθηκαν σε εχθρικές. Στους χρόνους αυτούς πρέπει να κτίστηκε το ισοδομικό τείχος της ακρόπολης. Το **342/2 π.Χ.** με την παρέμβαση του **Φιλίππου** το **Βουχέτιο**,

όπως και οι υπόλοιπες αποικίες των **Ηλείων** περιέρχονται στα χέρια των **Κασσωπαίων**.

Η νέα περίοδος σηματοδοτεί τη μεγαλύτερη ακμή του οικισμού. Οι περίοικοι άρχισαν να συγκεντρώνονται στο **Βουχέτιο** και να επιδίδονται στη βιοτεχνία και το εμπόριο. Στην περίοδο αυτή θα κατασκευάσθηκε ο ανατολικός πολυγωνικός περίβολος. Ο **Στράβων** χαρακτηρίζει το **Βουχέτιο** *πολίχνιο* (= μικρή πόλη), της οποίας τον πληθυσμό στην αρχαία **Ήπειρο** μπορούμε να υπολογίσουμε αυτή την εποχή σε **2-4.000 κατοίκους**.

Ο οικισμός καταστράφηκε ασφαλώς το **167 π.Χ.** από τους **Ρωμαίους**, μαζί με 70 άλλες πόλεις της **Ήπείρου**. Σε λίγο ανοικοδομείται, χωρίς όμως ποτέ να ξαναβρεί την παλιά του αίγλη. Η ίδρυση της **Νικόπολης** έδωσε το τελειωτικό πλήγμα στον οικισμό, που σιγά σιγά ερημώθηκε εντελώς. Κάποια εποχή, ίσως στον **9ο αι.**, ασφαλώς όμως στον **13ο ή 14ο αι.** ξανάζησε εκεί μια μικρή πολιτεία και τα ερειπωμένα τείχη επισκευάσθηκαν και ενισχύθηκαν.

- **Παναγία στο Κοζύλι** : Πρόκειται για μια ενδιαφέρουσα Βυζαντινή Εκκλησία κοντά στον οικισμό της Νέας Σαμψούντας.

Η μονή βρίσκεται στους πρόποδες του λόφου του **Ζαλόγγου**, βορειοανατολικά του χωριού **Καμαρίνα**. Ήταν η έδρα της επισκοπής **Κοζίλης**, που ιδρύθηκε μετά την παρακμή της **Νικόπολης** πριν από το **1020**. Κατά τα χρόνια της τουρκοκρατίας η επισκοπή **Κοζίλης** αρχίζει σιγά σιγά να λησμονιέται και μένει μόνο η ομώνυμη μονή. Η μονή παρήκμασε στο **β' μισό του 19^{ου}** αιώνα και περιήλθε στη μονή **Ζαλόγγου** ως μετόχι της, ώσπου τελικά διαλύθηκε.

Ο ναός της μονής είναι αφιερωμένος στην **Κοίμηση της Θεοτόκου**. Το καθολικό είναι μονόχωρο με νάρθηκα. Ο κυρίως ναός καλύπτεται στο κέντρο με ευρύ και χαμηλό πολυγωνικό τρούλο, σχεδόν κυκλικό. Στο εσωτερικό υπήρχαν τοιχογραφίες, από τις οποίες διασώθηκαν μερικά ασήμαντα λείψανα.

Ο ναός είναι κτίσμα βυζαντινής εποχής στον οποίο έγιναν μεταγενέστερες επεμβάσεις (επίχριση όλων των πλευρών, τρεις αντηρίδες στη βόρεια πλευρά, ανοιχτό προστώο στη νότια κ.α) που αλλοίωσαν αρκετά τη μορφή του.

7. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ – ΜΝΗΜΕΙΑ ΜΕ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ – ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ.

7.1 Προϊστορικά μνημεία

7.1.1 Στεφάνη

Υπολείμματα επιχώσεων ερυθρογής στους λόφους βορειοανατολικά της Στεφάνης. Τέχνηρα συγκεντρώθηκαν από διάφορα σημεία της περιοχής. Τα τέχνηρα είναι κυρίως μέσης παλαιολιθικής περιόδου, ενώ τα παραδείγματα υστερότερων τάφων είναι ελάχιστα. Τα ευρήματα παραμένουν στο σύνολό τους αδημοσίευτα. Δεν υπάρχει απόλυτη χρονολόγηση.

Δυτικά του χωριού βρέθηκαν τυχαία και παραδόθηκαν, χάλκινοι πελέκεις,

αιχμές δοράτων και άλλα χάλκινα τέχνηρα ("Θησαυρός" Στεφάνης). Στην περιοχή εντοπισμού του θησαυρού υπάρχουν επιφανειακά θεμέλια κτιρίων και λιθοσωροί.

7.1.2 Λούρος

Ο όρος **Άγιος Γεώργιος** αναφέρεται στην ευρύτερη περιοχή γύρω από τον ομώνυμο οικισμό στην κοιλάδα του **Λούρου**, σε διάφορα σημεία της οποίας εντοπίστηκαν **λίθινα τέχνηρα Παλαιολιθικής και ύστερων περιόδων**. Τα ευρήματα παραμένουν αδημοσίευτα στο σύνολό τους. Δεν υπάρχει απόλυτη χρονολόγηση. Στο ύψος της κοινότητας **Αγίου Γεωργίου** εντοπίστηκαν επιχώσεις εθυρογής που εκτείνονται κατά **850 μ.** στον άξονα **Βορρά - Νότου** και κατά **500 μ.** στον άξονα **Ανατολής - Δύσης**, και αποτελούνται από πυκνές επιχώσεις κόκκινου πηλού που έχουν υποστεί έντονη διάβρωση. Η διαδικασία, οι ρυθμοί και η διάρκεια της διάβρωσης αποτελούν ακόμα αντικείμενο διεπιστημονικών ερευνών. Ο **Κοκκινόπηλος** εντοπίστηκε από τον **E.S.Higgs** και την ομάδα του το **1962**. Η θέση έχει δώσει άφθονα επιφανειακά ευρήματα της **Παλαιολιθικής εποχής**, ενώ έχουν εντοπιστεί και ευρήματα της **Εποχής του Χαλκού**. Τη θέση διατρέχει υπόγεια ο αγωγός του **ρωμαϊκού υδραγωγείου της Νικόπολης**. Στη θέση έγιναν περιορισμένες ανασκαφικές εργασίες κατά το **1963**.

7.1.3 Λόφος Αγίου Ιωάννη

Στο λόφο του **Αγίου Ιωάννη**, όπου βρίσκεται το ελληνιστικό νεκρομαντείο, εντοπίστηκαν προϊστορικά ευρήματα κατά τις ανασκαφές που έγιναν εκεί από τη δεκαετία του **1960** και εξής από τον **Σ.Ι.Δάκαρη**.

Η ύπαρξη αυτών των ευρημάτων δείχνει τη χρήση του χώρου από τους **Υστεροελλαδικούς χρόνους (τέλη Εποχής του Χαλκού)**. Τα ευρήματα σε

σχετίζονται με τη λατρεία του **Άδη** και το **Νεκρομαντείο**. Η εξαφάνιση των προϊστορικών λειψάνων οφείλεται στις εκτεταμένες εργασίες ισοπέδωσης της κορυφής του λόφου για την εγκατάσταση του ελληνοιστικού νεκρομαντείου. Είναι πιθανόν να υπήρχε εδώ προϊστορικός οικισμός. Εάν υπήρχε και ομηρικό ή αρχαϊκό ιερό, αυτό μπορεί να ήταν μια απλή σπηλιά στο χώρο όπου λαξεύτηκε αργότερα η υπόγεια αίθουσα του **Νεκρομαντείου**.

Η περιοχή του **Νεκρομαντείου** αναφέρεται στην **Οδύσσεια** (κ.λ.) -**Νέκυια**- όπου περιγράφεται κατάβαση στον **Άδη** ενός θνητού. Το γεγονός αυτό ενισχύει την υπόθεση χρήσης της θέσης κατά τους προϊστορικούς χρόνους. Στο χώρο του ιερού βρέθηκαν επίσης κεραμικά και λίθινα ευρήματα της **Νεολιθικής** εποχής. Είναι λοιπόν πιθανό να υπήρχε και κατοίκηση πριν την **Εποχή του Χαλκού**. Εκατό μέτρα νότια του ιερού του **Άδη (Νεκρομαντείο)** εντοπίστηκε μυκηναϊκό εγχειρίδιο της περιόδου ΥΕ ΙΙΙ Β-Γ1. Κατά τον **Σ.Ι. Δάκαρη** ο τύπος αυτός είναι αγαπητός στην Ήπειρο. Το εύρημα συνδυάζεται με το θολωτό τάφο στην **Κίπερη Πάργας** και τα προϊστορικά ευρήματα της **Εφύρας**. **Μυκηναϊκή** αποικία στο λόφο **Ξυλοκάστρου**. Στη θέση της προϋπήρχε ανοιχτός οικισμός της **Πρωτοελλαδικής** και **Μεσοελλαδικής** περιόδου (η "**Κίχυρος**"), όπως δείχνουν τα όστρακα τύπου ΙΙ και ΙΙΙ που βρέθηκαν εκεί.

Κατά τον **14ο αι. ή 13ο αι. π.Χ.** εγκαταστάθηκαν εδώ **Μυκηναϊκοί** άποικοι, οι οποίοι τείχισαν το χώρο και δημιούργησαν την "**Εφύρα**". Η αποικία τειχίστηκε με κυκλώπειο τείχος περιμέτρου 1.120 μ. και εμβαδού 4,24 εκταρίων.

Φαίνεται να εγκαταλείφθηκε στα τέλη του **13ου - αρχές 12ου αι. π.Χ.** λόγω της εισβολής βορειοδυτικών φύλων. Στο χώρο της ακρόπολης δημιουργήθηκαν τύμβοι, μετά την εγκατάλειψη του οικισμού. Οι ανασκαφές έφεραν σε φως 3 περιβόλους, αποθήκες, εργαστήρια και άλλα οικοδομικά λείψανα.

Είναι βεβαιωμένη η χρήση του χώρου από τα **υστερομυκηναϊκά** έως και τα ελληνοιστικά χρόνια, αλλά υπάρχουν αρκετές ενδείξεις για εκμετάλλευση του χώρου και κατά την **μεσοελλαδική** και **πρωτοελλαδική** περίοδο.

7.1.4 Θεσπρωτικό

Κοντά στην εκκλησία του **Αγ.Αθανασίου**, βόρεια της κοινότητας, εντοπίστηκαν λείψανα κτιρίων της **Εποχής του Χαλκού**. Πρόκειται κυρίως για κυκλικές κατασκευές με θεμέλια από αργολιθοδομή, περιμέτρου περίπου 6 μ. και πάχους τοίχου 0,50 - 0,60 μ. Οι καλύβες αυτές ήταν στη συνέχεια κατασκευασμένες από ξύλο και άχυρο. Στο χώρο τους βρέθηκαν όστρακα χειροποίητης εγχώριας προϊστορικής κεραμικής και τμήμα λίθινου πελέκεως της **Εποχής του Χαλκού**. Είναι πιθανόν να αντιπροσωπεύουν τα λείψανα οικισμού κτηνοτρόφων(;) της **Εποχής του Χαλκού**.

7.1.5 Θέμελο

Σε δύο σημεία στην κοινότητα Θέμελου, βορειοανατολικά της προϊστορικής Εφύρας, εντοπίστηκαν όστρακα χειροποίητων αγγείων, τμήματα μυκηναϊκών κυλίκων και άλλα όστρακα, ενώ καταγράφηκε η παρουσία θεμελίων κτιρίων. Τα ευρήματα τοποθετούνται στην Εποχή του Χαλκού.

7.1.6 Άγιος Θωμάς

Τυχαίος εντοπισμός κιβωτιόσχημου τάφου στη θέση Αλώνι στη χερσόνησο του Αγ.Θωμά. Ο τάφος περιείχε τα εξής κτερίσματα: κεραμική, χάλκινα κοσμήματα και εργαλεία. Χρονολογείται στη Μέση Εποχή του Χαλκού και μάλλον είχε φιλοξενήσει δύο ταφές. Η παρουσία του τάφου κάνει πιθανή την ύπαρξη οικισμού ή μικρής εγκατάστασης στην περιοχή. Από το ίδιο μέρος προέρχονται και επιφανειακά όστρακα.

7.1.7 Το Ασπροχάλικο

Το **Ασπροχάλικο** είναι βραχοσκεπή στην κοιλάδα του **Λούρου 20 μ. πάνω από τη σημερινή κοίτη του ποταμού**, κοντά στον Αγ. Γεώργιο. Η σπουδαιότητα του **Ασπροχάλικου** βρίσκεται στη διαχρονική χρήση του τόσο κατά τη **Μέση** όσο και κατά την **Ανώτερη Παλαιολιθική** περίοδο από νομάδες κυνηγούς.

Οι ανασκαφές έφεραν στο φως **επιχώσεις** πάχους π. 5 μ. Το **κατώτερο** τμήμα της **στρωματογραφίας** (στρώματα 19-16) χρονολογείται στα **100.000 χρόνια πριν** από το παρόν και περιλαμβάνει μέσες παλαιολιθικές **λιθοτεχνίες** ("**Μουστεριες**") με έντονη παρουσία **λεπιδόμορφων τεχνέργων**.

Το επόμενο στρώμα (στρώμα 14), χρονολογημένο σε περίπου 40.000 χρόνια πριν από το παρόν, χαρακτηρίζεται επίσης από μέσες παλαιολιθικές λιθοτεχνίες ("Μικρομουστερίες") με μικρά εργαλεία σε **φολίδες**.

Το ανώτερο τμήμα (στρώματα 10, 7, 4) της στρωματογραφίας περιλαμβάνει ανώτερες παλαιολιθικές λιθοτεχνίες με μικρολεπιδικά εργαλεία, οι οποίες χρονολογούνται περίπου στα **26.000** χρόνια πριν από το παρόν.

7.2 Μνημεία με σημαντικό ενδιαφέρον – Περιοχές ειδικού ενδιαφέροντος.

7.2.1 Ζάλογγο

Είναι γνωστή ιστορική τοποθεσία στο ομώνυμο βουνό, που έγινε σύμβολο αγάπης προς την ελευθερία. Αποτελεί μοναδικό γεγονός στην παγκόσμια ιστορία. Στο χώρο αυτό το **1803** όταν το **Σούλι**, μετά από πολύχρονους αγώνες υπέκυψε στον **Αλί Πασά**, 63 γυναίκες με τα παιδιά στην αγκαλιά, τραγουδώντας και χορεύοντας έπεσαν από το βράχο, προτιμώντας να πεθάνουν ελεύθερες παρά να παραδοθούν στο τούρκο κατακτητή. Από κει, χορεύοντας και τραγουδώντας, πέσανε με το παιδιά τους στον γκρεμό για να μην υποδουλωθούν.

Συγκλονιστική μαρτυρία του γεγονότος αυτού από τον αυτόπτη μαρτυρά τουρκαλβανό αξιωματικό **Σουλεϊμάν** αγά: *"Οι γυναίκες πιάστηκαν από τα χέρια και άρχισαν ένα χορό, που τα βήματα του τα κινούσε ένας ασυνήθιστος ηρωισμός κι η αγωνία του θανάτου τόνιζε το ρυθμό του. Στο τέλος των επωδών οι γυναίκες βγάζουν μια διαπεραστική και μακρόσυρτη κραυγή, που ο αντίλαλος της σβήνει στο βάθος ενό*

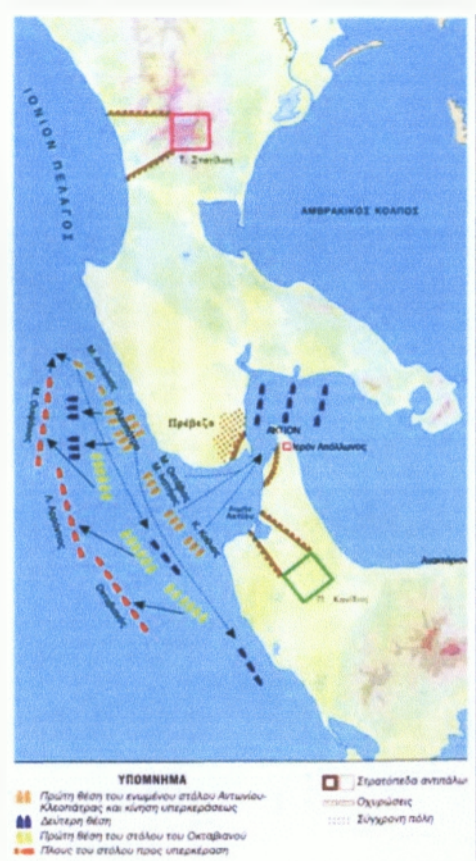
τρομακτικού γκρεμού, όπου ρίχνονται με όλα τα παιδιά τους”(Μτφ. β. Σφυρόερας. ΠΑΠ τόμ. 25 σελ 326).

Σύμβολο και μνήμη της θυσίας των Σουλιωτισσών, είναι το μνημείο που στήθηκε εκεί το 1961, με πανελλήνιο έρανο (γλύπτης Γ. Ζογγολόπουλος, αρχιτέκτονας Π. Καραντινός), στο οποίο φθάνει κανείς, ανεβαίνοντας τα 410 σκαλιά, ξεκινώντας απ' το μοναστήρι του Αγίου Δημητρίου.

Η ιστορία αυτού του μοναστηρίου ξεκινάει με την ίδρυση πιο κάτω από τη σημερινή θέση της Μονής του Ταξιάρχου Γαβριήλ πιθανόν γύρω στο 400 μ.Χ. Ολόκληρο το μοναστήρι ανακαινίστηκε, μετά το 1962, οπότε από ανδρικό μετατράπηκε σε γυναικείο.

Σ' αυτό διοργανώνονται εορταστικές εκδηλώσεις κάθε χρόνο τη δεύτερη Κυριακή του Οκτώβρη.

7.2.2 Ναυμαχία του Ακτίου

Ο Ρωμαίος ύπατος Αντώνιος, με τον Οκτάβιο, νίκησαν στους Φιλίππους της Μακεδονίας τον Βρούτο και τον Κάσιο. Αυτοί είχαν δολοφονήσει τον Ιούλιο Καίσαρα και κατέφυγαν στην Ελλάδα, η οποία τους βοήθησε και τους επέτρεψε με οικονομική

ενίσχυση της Κλεοπάτρας της Αιγύπτου να φτιάξουν στρατό.

Μετά τη μάχη αυτή, ο **Αντώνιος** πήγε στην **Ασία** και κάλεσε την **Κλεοπάτρα** να δώσει εξηγήσεις για τη βοήθεια που έδωσε στους δολοφόνους του **Καίσαρα**. Αυτή τον σαγηνεύει, την ερωτεύεται, τις χαρίζει εκτάσεις και τελικά μένει μαζί της στην **Αίγυπτο**.

Η **Ρώμη** κηρύσσει πόλεμο κατά του **Αντωνίου και της Κλεοπάτρας** το **32 π.Χ.** όταν ο στόλος των **Ρωμαίων** βρισκόταν στον **Αμβρακικό κόλπο** υπό την ηγεσία του **Οκτάβιου**. Η **Κλεοπάτρα** πείθει τον **Αντώνιο** να επιτεθούν. Γίνεται ναυμαχία στις **2 Σεπτεμβρίου το 31 π.Χ.**

Κατά τη δραματική εξέλιξη της ναυμαχίας, η **Κλεοπάτρα** κλονίζεται και με **60 πλοία της**, δίνει σήμα αναχώρησης. Ο **Αντώνιος** μόλις το αντιλήφθηκε, εγκαταλείπει τη ναυαρχίδα και το στόλο του, πηδάει στο πλοίο της **Κλεοπάτρας** και κατευθύνονται προς την **Αλεξάνδρεια**. Εκεί τους προλαβαίνει ο **Οκτάβιος** και ο **Αντώνιος** αυτοκτονεί. Η **Κλεοπάτρα** υπό περιορισμό, τυχαίνει καλής μεταχείρισης από τον **Οκτάβιο**. Της επιτρέπει να κηδεύσει τον **Αντώνιο**. Η **Κλεοπάτρα** δεν αντέχει την απώλεια του άνδρα που θυσιάσε τα πάντα για την αγάπη της και αυτοκτονεί. Ο **Οκτάβιος** από τον θρίαμβο αυτό, έγινε «**Αύγουστος**» και στη θέση που είχε το στρατηγείο του κατά τη ναυμαχία του **Ακτίου** ίδρυσε την πόλη **Νικόπολη**.

7.2.3 Αρχαία Πανδοσία

Είναι το σημερινό **Καστρί**. Η σπουδαιότερη αποικία των **Ηλείων του 8ου αι. π.Χ.**, πρωτεύουσα του κράτους των **Ηλείων στην Κασσωπαία** και κτισμένη στο

λόφο που δεσπόζει όλης της περιοχής. Τα αρχαία Τείχη που σώζονται είναι του 360 π.Χ.

Η περίμετρος των τειχών είναι 1640 μέτρα και ενισχύονται με 22 ορθογώνιους πύργους. Είχε έκταση **330 στρέμματα** και στην πόλη κατοικούσαν **9-10.000 κάτοικοι**. Το 343/2 π.Χ. την κατέλαβε ο **Φίλιππος ο Β'** της **Μακεδονίας** πατέρας του **Μεγάλου Αλεξάνδρου** και την παρέδωσε στους **Ηπειρώτες**.

Η πόλη καταστράφηκε το **167 π.Χ.** από τους **Ρωμαίους** και αμέσως έγινε πρωτεύουσα του κοινού των **Ηπειρωτών** με δικό της νόμισμα υπό την εποπτεία του **Ηλείου** αποίκου **Μενεδήμου Αγιάδα**. Η παρακμή της αρχίζει το **31 μ.Χ.** με την ίδρυση της **Νικόπολης**. Στην **Πανδοσία** σώζεται τείχος της εποχής του **Ιουστινιανού**.

Δεν έχουν γίνει ανασκαφές.

7.2.4 Πεδιάδα Αχέροντα

Είναι κατά τη μυθολογία η χώρα του **Άδη** (το σημερινό **Φανάρι**). Πιάνει από το χωριό **Χόικα** μέχρι τη θάλασσα και από τη **Χόικα** μέχρι την **Παραμυθιά** (τα **Ηλύσια πεδία – Λειμών των ασφοδέλων**).

Διασχίζεται από τον **Αχέροντα** ποταμό και τους παραποτάμους του **Πυριφλεγέθοντα** και **Κωκυτό**. Η **Αχερουσία Λίμνη** δεν υπάρχει πια.

Ο **Άδης** αρχηγός του κάτω κόσμου που εξουσίαζε τους νεκρούς, ταυτιζόταν με τον **Πλούτωνα** και μόνο μια φορά ανέβηκε στον πάνω κόσμο, για να αρπάξει την **Περσεφόνη**. Εδώ πίστευαν ότι υπάρχει μια από τις εισόδους για τον **Άδη**.

Ο **Χάρων** έπαιρνε τον οβολό που έβαζαν στα χείλη του νεκρού οι συγγενείς και μετέφερε τις ψυχές από το πορθμείο του στην είσοδο του **Άδη**.

Στο βάραθρο της **Στύγας** στεκόταν ο φύλακας **Κέρβερος** που ήταν

τρικέφαλος σκύλος με ουρά λιονταριού που κατέληγε σε φίδι και τα μαλλιά του και το σώμα του ήταν γεμάτα φίδια (στα νομίσματα της Ελέας της Θεσπρωτίας βλέπουμε παραστάσεις του Κέρβερου).

Οι ψυχές παρουσιάζονταν στο δικαστήριο του **Άδη** (**Άδης, Μίνωας, Ροδάμανθος και Αιακός**) που έκρινε τις πράξεις του νεκρού στη ζωή.

Στην **Οδύσσεια του Ομήρου**, περιγράφεται η κάθοδος του **Οδυσσέα** στον κάτω κόσμο. Κατά τη μυθολογία στον **Άδη** κατέβηκαν και οι:

Ορφέας, βασιλιάς της **Θράκης** για να φέρει πίσω τη γυναίκα του **Ευρυδίκη**, ο **Ηρακλής**, ο **Θησέας**, κ.α.

Ο **Λουκιανός**, σατυρικός συγγραφέας, στους «**νεκρικούς διαλόγους**» που έγραψε, περιγράφει παραστατικά τα της εισόδου των νεκρών στον **Άδη**.

(**Χάρων**: Απόδος ω κατάρατε τα πορθμεία

Νεκρός: Ουκ αν λάβεις παρά του μη έχοντος...)

7.2.5 Ορράον

Η ίδρυση και ο περπειχισμός του **Ορράου** πρέπει να έγινε επί του βασιλέως των **Μολοσσών Ακλέτα (385-370 π.Χ.)** ή το αργότερο στο δεύτερο τέταρτο του **4ου αι. π.Χ.** Το **167 π.Χ.** ο οικισμός καταστράφηκε από τους **Ρωμαίους**, ανοικοδομήθηκε και τελικά οι κάτοικοί του αναγκάστηκαν να τον εγκαταλείψουν για να συνοικισθούν στη **Νικόπολη** που ίδρυσε ο **Αύγουστος** μετά τη νίκη του στο **Άκτιο (31 π.Χ.)**.

Περπειχισμένη πόλη της αρχαίας **Μολοσσίας**. Τον ειδικό φρουριακό χαρακτήρα της ως πολισματος-φρουρίου μαρτυρούν οι στενοί δρόμοι, η έλλειψη κοινόχρηστων χώρων, ο εφοδιασμός της με δεξαμενές νερού και κυρίως ο ισχυρός

ενισχυμένος με πύργους οχυρωματικός περίβολος, σε συνδυασμό με τη στρατηγική θέση του οικισμού. **Δώδεκα στενοί παράλληλοι δρόμοι**, με κατεύθυνση Β-Ν διασταυρώνονται με δύο κάθετους δρόμους, δημιουργώντας μακρόστενες **νησίδες πλάτους 15 μ.**

Στο πλάτος κάθε νησίδας είναι κτισμένο συνήθως ένα **σπίτι** που ορίζεται από δύο **παράλληλους δρόμους**.

Οι ιδιωτικές λιθόκτιστες οικίες του **Ορράου**, σπάνιας διατήρησης, σώζουν ενίοτε και τους τοίχους του άνω ορόφου ως τη στέγη, με τα παράθυρα, τις παραστάδες των θυρών και τις δοκοθήκες του άνω ορόφου.

7.2.6 Αρχαία Βατία

Κοντά στο σημερινό χωριό **Ριζοβούνι** του νομού **Πρεβέζης** βρίσκεται η αρχαία πόλη των **Βατιών**. Ήταν αποικία των **Ηλείων**.

Χτίστηκε πάνω σε **λόφο** και περικλειόταν από **πολυγωνικό τείχος** που σώζονται ακόμη μέρη του. Διακρίνονται **3 πύλες** και **2 θύρες**.

Είχε και **εσωτερικά τείχη**. Υπάρχουν στα τείχη και **ρωμαϊκές προσθήκες** λεπτότερες.

7.2.7 Αρχαία Νικόπολις – Ωδείο

Το Ωδείο το οποίο βρίσκεται στη **δυτική πλευρά του παλαιοχριστιανικού τείχους**.

Αποτελείται από το **κοίλο**, την **ορχήστρα** και τη **σκηνή**. Τρεις **ημικυκλικές στοές** στηρίζουν το **κοίλο**, εξασφαλίζοντας την κλίση του.

Κατασκευάστηκε τον **1ο αι. μ.Χ.** και χρησιμοποιήθηκε μέχρι το **2ο μισό του 3ου αι. μ.Χ.**

8. Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζει ο Νομός Πρέβεζας από τουριστική άποψη.

Εκτεταμένες παραλίες, μοναδικές αμμουδιές, ενδιαφέροντα αρχαιολογικά και ιστορικά μνημεία, ήπιες κλιματολογικές συνθήκες αποτελούν τις ιδανικότερες προϋποθέσεις για μια ταχύρρυθμη τουριστική ανάπτυξη. Ωστόσο σήμερα, η τουριστική κίνηση στο Νομό κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα σε σχέση με την περιφέρεια Ηπείρου, με εξαίρεση την περιοχή της Πάργας και την ευρύτερη περιοχή της Πρέβεζας, που είναι όμως ελάχιστα γνωστή στο Ελληνικό και ξένο κοινό.

Η εκτεταμένη παραλιακή ζώνη του Ιονίου πελάγους, που αρχίζει από τα όρια του Νομού Θεσπρωτίας και καταλήγει στην πόλη της Πρέβεζας προσφέρεται για

μαζικό τουρισμό. Η πόλη της Πάργας αποτελεί γνωστό τουριστικό κέντρο με μεγάλη κίνηση την τουριστική περίοδο. Διαθέτει επαρκής τουριστικές εξυπηρετήσεις, υπέροχες παραλίες, θαυμάσια τοπία σε συνδυασμό με τον παραδοσιακό χαρακτήρα του οικισμού και το ιστορικό Ενετικό φρούριο. Στην περιοχή υπάρχουν ορισμένα αξιόλογα ιστορικά μνημεία, ανάμεσα τους δεσπόζουν : η Αρχαία Νικόπολη, το Νεκρομαντείο, η Αρχαία πόλη της Κασιώπης και τέλος ο Βράχος-Μνημείο του Ζαλόγγου.

Από άποψη υποδομής, η κατάσταση έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Κατ' αρχάς θα πρέπει να επισημάνουμε ότι ο Νομός και ειδικότερα η πόλη της Πρέβεζας διαθέτει αεροδρόμιο, λιμάνι και ένα ικανοποιητικό Εθνικό και επαρχιακό οδικό δίκτυο. Το ξενοδοχειακό δυναμικό είναι συγκεντρωμένο στα παράλια του Νομού και κυρίως στην ευρύτερη περιοχή της Πρέβεζας και της Πάργας. Τα τουριστικά καταλύματα αυξάνονται ραγδαία, με αποτέλεσμα η Πάργα να θεωρείται ήδη κορεσμένη τουριστικά περιοχή.

Είναι εμφανής τα τελευταία χρόνια ο εκσυγχρονισμός της υποδομής από μικρού σε μεγάλο μεγέθους εγκαταστάσεις, ενώ ενθαρρυντικό στοιχείο αποτελεί και το γεγονός ότι έχει παρατηρηθεί μια σημαντική στροφή προς τον οργανωμένο τουρισμό, με την διάθεση του αεροδρομίου του Ακτίου για την διεξαγωγή πτήσεων CHARTERS κατ' ευθείαν από χώρες του εξωτερικού.

Η περιοχή της Πρέβεζας στηρίζεται κύρια στον εσωτερικό τουρισμό, ενώ η περιοχή της Πάργας στον οργανωμένο τουρισμό από το εξωτερικό. Από τις σημερινές τάσεις επένδυσης, διαπιστώνουμε πως η τουριστική δραστηριότητα εξακολουθεί να κατευθύνεται προς τις περιοχές που αναφέρθηκαν παραπάνω (Πάργα, παραλιακή ζώνη της Πρέβεζας).

Οι δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης του Νομού είναι μεγάλες. Θα πρέπει όμως η ανάπτυξη αυτή να εξελιχθεί μεθοδικά και προγραμματισμένα, ώστε να διαφυλαχθεί το φυσικό περιβάλλον της περιοχής και να αποφευχθεί η άναρχη αλλαγή χρήσης της πολύτιμης γεωργικής γης. Οι ενέργειες και οι παρεμβάσεις που απαιτούνται πρέπει να στοχεύουν στην δημιουργία των αναγκαίων υποδομών για την ανάπτυξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων στους διάφορους χώρους.

Προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να κινηθούν συγκεκριμένες παρεμβάσεις, όπως : η βελτίωση του επαρχιακού και κοινοτικού οδικού δικτύου, η κατασκευή επαρκών λιμενικών εγκαταστάσεων για την εξυπηρέτηση τουριστικών σκαφών, η προώθηση του τουρισμού επιστημονικού ενδιαφέροντος στην ευρύτερη

περιοχή του Αμβρακικού, η αξιοποίηση των παράκτιων περιοχών και των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, η προστασία του περιβάλλοντος με την διενέργεια σημαντικών έργων υποδομής, η ανάδειξη, αξιοποίηση και προστασία των αρχαιολογικών χώρων και των ιστορικών μνημείων, η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής με την αύξηση των δυνατοτήτων ψυχαγωγίας (κινηματογράφοι, θέατρα, αθλητισμός, θαλάσσια σπορ) και την οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων σε συνδυασμό με την πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου, την οργάνωση προγράμματος τουριστικής προβολής του νομού με την έκδοση βιβλίων, τουριστικών οδηγών για την περιοχή και την εξέταση της ανάγκης δημιουργίας ειδικευμένου προσωπικού στα τουριστικά επαγγέλματα με την δημιουργία σχετικών κύκλων σπουδών.

8.1 Η Τουριστική κίνηση

Η εξέλιξη των αφίξεων όπως και αυτή των διανυκτερεύσεων στο Νομό Πρέβεζας για το διάστημα 1990 – 1997 παρουσιάζει ελαφρά ανοδική πορεία. Έτσι ο αριθμός αφίξεων στο Νομό το 1997 έφτασε τις 69.725 από 62.881 το 1990 σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 11%, ενώ οι διανυκτερεύσεις έφτασαν τις 236.355 από 215.211 το 1990 σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 10%.

Η κατανομή της τουριστικής κίνησης του Νομού μεταξύ Ελλήνων και αλλοδαπών επισκεπτών παρουσιάζει έντονη ανισοκατανομή. Οι Έλληνες επισκέπτες αποτελούν το 71% των αφίξεων στο Νομό το 1997, με μικρή αυξητική τάση κατά τη διάρκεια της δεκαετίας της τάξης του 17%. Αντίθετα, στις διανυκτερεύσεις υπερτερούν οι αλλοδαποί επισκέπτες, οι οποίοι πραγματοποιούν το 54% των διανυκτερεύσεων στο Νομό, παρόλο ότι αντιστοιχούν στο 29% των αφίξεων.

Η εικόνα της κατανομής αφίξεων / διανυκτερεύσεων μεταξύ Ελλήνων και αλλοδαπών επισκεπτών του Νομού είναι βελτιωμένη σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου (στην οποία το 78% των αφίξεων και το 70% των διανυκτερεύσεων οφείλονται σε Έλληνες) αλλά σαφώς υστερεί έναντι του συνόλου της χώρας.

Στο σύνολο της χώρας το 44% των αφίξεων και το 25% των διανυκτερεύσεων οφείλεται σε Έλληνες επισκέπτες, ενώ οι αλλοδαποί έχουν σαφώς προβάδισμα ως προς το πλήθος και τη διάρκεια διανομής του στους τουριστικούς τόπους. Η "υστέρηση" του Νομού Πρέβεζας ως προς την προσέλκυση αλλοδαπού τουρισμού επιτείνεται από τη στασιμότητα η οποία υπάρχει στην εξέλιξη της τουριστικής κίνησης

των αλλοδαπών. Υπάρχουν σχετικά έντονες διακυμάνσεις των αφίξεων – διανυκτερεύσεων του διαστήματος 1990-1997, η διαφαινόμενη τάση για τους αλλοδαπούς επισκέπτες είναι μηδενικής αύξησης στις αφίξεις και μόλις 1,5% στις διανυκτερεύσεις.

Ένας σημαντικός δείκτης αξιολόγησης της τουριστικής κίνησης είναι ο χρόνος παραμονής των τουριστών. Η μέση διάρκεια παραμονής των επισκεπτών στο Νόμο Πρέβεζας το 1990 ανέρχεται σε 3,4 ημέρες και παραμένει σταθερή μέχρι το έτος 1997.

Η μέση διάρκεια παραμονής των Ελλήνων επισκεπτών στο Νομό είναι σαφέστατα μικρότερη από αυτή των ξένων επισκεπτών. Η μέση διάρκεια παραμονής των αλλοδαπών επισκεπτών κατά το διάστημα 1990-1997, για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, είναι ίση με 6,2 ημέρες (κατά μέσο όρο), έναντι του μέσου όρου διάρκειας παραμονής των Ελλήνων επισκεπτών που είναι μόνο 2,2 ημέρες.

Ωστόσο αν εξετάσουμε χωριστά την Πάργα από τον υπόλοιπο Νομό, παρατηρούμε ότι η μέση διάρκεια παραμονής των αλλοδαπών επισκεπτών είναι σημαντικά μεγαλύτερη, κυμαινόμενη στο 7,3 (κατά μέσο όρο). Δυστυχώς όμως ο δείκτης αυτός μειώνεται διαχρονικά αντί να αυξάνεται : το 1990 ανέρχεται σε 6,1 ημέρες ενώ το 1997 σε 4,7 ημέρες.

Η ιδιαιτερότητα της Πάργας φαίνεται και από τα στοιχεία του Πίνακα , ο οποίος παρουσιάζει την κατανομή της τουριστικής κίνησης ανά τουριστικό τόπο για τα έτη 1993-1997.

(Για τα έτη 1990 έως 1992 δεν παρουσιάζονται στοιχεία, διότι η μεθοδολογία μέτρησης του ΕΟΤ ήταν διαφορετική με αποτέλεσμα τα στοιχεία να μην είναι συγκρίσιμα με τα υπόλοιπα έτη).

Μέση Διάρκεια Παραμονής Επισκεπτών Ν. Πρεβέζης (σε ημέρες)

ΕΤΟΣ	Μέση Διάρκεια Παραμονής Επισκεπτών					
	Νομός Πρέβεζας			Πάργα		
	Έλληνες	Αλλοδαποί	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Σύνολο
1990	2,1	6,1	3,4	2,3	7,9	6,1
1991	2	6,8	3,2	2,5	8	5,9
1992	2,2	6,2	3,3	2,5	7,2	5,5
1993	2,3	6,4	3,5	2,5	6,8	5,3
1994	2,4	6	3,5	2,6	7	5,2
1995	2,2	5,4	3,3	2	7,3	4,8
1996	2,3	6	3,3	2,2	7,1	4,6
1997	2,2	6,3	3,4	2	7,1	4,7
M.O	2,2	6,2	3,4	2,3	7,3	4,6

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η Πάργα συγκεντρώνει το μεγαλύτερο τμήμα της τουριστικής κίνησης του Νομού. Εξετάζοντας την τουριστική κίνηση της Πάργας σύμφωνα με την προέλευση των επισκεπτών παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των αφίξεων και διανυκτερεύσεων καλύπτεται από αλλοδαπούς επισκέπτες. Όσον αφορά στις αφίξεις το 1997 οι ξένοι επισκέπτες υπερτερούν των Ελλήνων (51%) σε αντίθεση με το σύνολο του Νομού. Το μεγαλύτερο τμήμα των διανυκτερεύσεων καλύπτεται από αλλοδαπούς επισκέπτες (77%), ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του Νομού (54%).

Στην Πρωτεύουσα του Νομού, την Πρέβεζα, το 1997 πραγματοποιείται το 42% του συνόλου των αφίξεων που σημειώθηκαν στο Νομό και το 26% του συνόλου των διανυκτερεύσεων. Παρατηρούμε ότι αν και οι αφίξεις στην Πρέβεζα είναι περισσότερες από τις αντίστοιχες στην Πάργα οι διανυκτερεύσεις είναι πολύ λιγότερες. Έτσι η μέση διάρκεια παραμονής στην Πρέβεζα είναι μικρή (2 ημέρες), μικρότερη τόσο από την αντίστοιχη της Πάργας όσο και από την αντίστοιχη του Νομού. Παράλληλα την πλειοψηφία των αφίξεων όσο και των διανυκτερεύσεων αντιπροσωπεύουν οι Έλληνες (87% και 67% αντίστοιχα).

Στην παραλιακή ζώνη σημειώνεται το υπόλοιπο κύριο τμήμα της τουριστικής κίνησης του Νομού. Ο ΕΟΤ συλλέγει στοιχεία για τους τουριστικούς τόπους

Αμμουδιά, Κανάλι, Καναλλάκι, Μύτικας, Βράχος και Λούτσα. Στο σύνολο της συγκεκριμένης ζώνης το 1997 οι αφίξεις αντιπροσωπεύουν το 22% του συνόλου του Νομού και οι διανυκτερεύσεις το 32% των διανυκτερεύσεων του Νομού.

Από τους παραπάνω τουριστικούς τόπους, πιο δυναμικοί από άποψη τουριστικής κίνησης είναι το Καναλλάκι και το Κανάλι και ακολουθούν οι οικισμοί της Αμμουδιάς και του Μύτικα με μικρότερη κίνηση. Πολύ μικρή κίνηση παρουσιάζει επίσης η Φιλιππιάδα.

8.2 Τουριστικά καταλύματα

Το ενεργό ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας είναι σήμερα 601.034 κλίνες σε 8.209 ξενοδοχειακές μονάδες. Έχει μόλις το 6% σε μονάδες πολυτελείας (ΑΑ) και το 44% στις χαμηλές κατηγορίες (Γ, Δ, Ε). Η μέση μηνιαία πληρότητα των ξενοδοχείων είναι 65% (στοιχεία 2000).

ΠΙΝΑΚΕΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Κατηγορίες Ξενοδοχείων	Α	Β	Γ	Δ	Ε
Αμμουδιά	-	-	5	1	1
Βράχος	-	-	1	-	-
Καναλλάκι	-	-	-	1	1
Κανάλι	-	1	2	-	-
Καστροσυκιά	-	1	4	-	-
Καλαμίτσι	-	-	1	-	-
Λυγιά	-	-	4	-	-
Λούτσα	-	-	2	-	-
Μύτικας	-	-	1	-	-
Νικόπολη	-	-	1	-	-
Πάργα	1	5	10	6	2
Πρέβεζα	-	2	5	1	-
Φιλιππιάδα	-	-	1	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	1	9	37	9	4

Όπως βλέπουμε στον παραπάνω πίνακα τα περισσότερα ξενοδοχεία βρίσκονται στην Πάργα (24) που έχει την μεγαλύτερη τουριστική προσέλευση από όλες τις άλλες τουριστικές περιοχές του Νομού, έπειτα έρχεται η Πρέβεζα (8) και η Αμμουδιά (7) που είναι παραθαλάσσια περιοχή.

Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε τις τα δωμάτια του Νομού και τις κατηγορίες τους. Και εδώ ξεχωρίζει πάλι η Πάργα με τα περισσότερα δωμάτια να είναι στην κατοχή της.

Κατηγορίες Δωματίων	A	B	Γ
Αμμουδιά	20	12	5
Βράχος	10	6	2
Σαρακίνικο	4	3	1
Κανάλι	22	23	4
Καστροσυκιά	18	11	2
Άγια Κυριακή	12	3	3
Λυγιά	11	7	1
Λούτσα	13	9	11
Πρέβεζα	14	8	3
Ριζά	8	5	3
Πάργα	54	18	146
Βάλτος	7	-	20
Ανθούσα	17	5	9
ΣΥΝΟΛΟ	210	110	210

Το 70% της τουριστικής υποδομής είναι συγκεντρωμένη σε λίγες περιοχές, όπως : Δωδεκάνησα (15,3% του συνολικού αριθμού ξενοδοχείων Α΄ κατηγορίας), Κρήτη (25% του συνολικού αριθμού των ξενοδοχείων πολυτελείας και 20,5% του συνολικού αριθμού ξενοδοχείων Α΄ κατηγορίας), Ιόνια νησιά, Χαλκιδική, Κυκλάδες(13% του συνολικού αριθμού ξενοδοχείων Α΄ κατηγορίας). Επίσης το 84,6% των πολυτελών καταλυμάτων βρίσκεται στις παραπάνω περιοχές. Αν σε αυτά προστεθούν και τα ξενοδοχεία της Αθήνας (13%) της υπόλοιπης Αττικής (10,5%) και Θεσσαλονίκης, τότε είναι εύκολο να αντιληφθούμε πόσο τουριστικά υποβαθμισμένη είναι η υπόλοιπη Ελλάδα.

Δεν εμφανίζονται πουθενά ξενοδοχεία πολυτελείας στην υπόλοιπη Μακεδονία, την Πιερία και την Θράκη.

Η Ήπειρος συγκεντρώνει μόνο το 1% των ξενοδοχείων της Α΄ κατηγορίας και το ίδιο ισχύει και για την Θράκη και το υπόλοιπο της Μακεδονίας.

Σαν συμπέρασμα προκύπτει ότι οι νησιώτες και οι παραθαλάσσιες περιοχές συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο αριθμό ξενοδοχείων σε σχέση με τις ηπειρωτικές περιοχές.

Άλλο ένα χαρακτηριστικό των ελληνικών ξενοδοχείων είναι το μέγεθος τους το οποίο προσδιορίζεται από τον αριθμό των δωματίων τους. Πιο συγκεκριμένα οικογενειακά θεωρούνται αυτά που έχουν 1-20 δωμάτια, μικρά αυτά με 21-50 δωμάτια, μεσαία αυτά με 51-100 δωμάτια και μεγάλα αυτά που έχουν πάνω από 100 δωμάτια.

Η συντριπτική πλειοψηφία των ελληνικών ξενοδοχείων έχουν κάτω από 100 δωμάτια και μάλιστα το 43% είναι οικογενειακά.

Το μικρό μέγεθος των μονάδων αυτών ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για μια σειρά αδυναμιών και δυσλειτουργιών, όπως χαμηλή στάθμη προσφερομένων υπηρεσιών, αδυναμία παρακολούθησης των εξελίξεων των αγορών και των απαιτήσεων της ζήτησης, καθώς και των τάσεων της προσφοράς σε ανταγωνιστικούς προορισμούς, αδυναμία επίτευξης οικονομιών κλίμακας κ.α..

8.3 Πληρότητα καταλυμάτων

Το ποσοστό πληρότητας των καταλυμάτων του Νομού Πρεβέζης είναι πολύ χαμηλό. Συγκεκριμένα το 1997 φθάνει το 38,5% παρουσιάζοντας μείωση από το 1990, έτος κατά το οποίο η πληρότητα ανέρχονταν στο 43,1%.

Εκτός από το Νομό Πρεβέζης χαμηλά ποσοστά πληρότητας παρουσιάζει το σύνολο της Περιφέρειας Ηπείρου. Έτσι το 1997 η πληρότητα στην Ήπειρο είναι 43,2% παρουσιάζοντας μια συνεχή μείωση από το 1990 κατά το οποίο η πληρότητα έφθανε περίπου στο 47%. Οι αντίστοιχες τιμές για την χώρα διατηρήθηκαν σταθερές κατά την δεκαετία του 1990 με μικρές διακυμάνσεις, περίπου στο 60%.

8.4 Εξυπηρετήσεις εστίασης και τουριστικά γραφεία

Στο Νομό Πρεβέζης συνολικά λειτουργούν 925 εξυπηρετήσεις εστίασης εκ των οποίων οι 165 αφορούν εστιατόρια, οι 235 ψησταριές και 525 καφενεία – καφετερίες.

Ειδικότερα στο Δήμο Πρεβέζης λειτουργούν 210 μονάδες εστίασης που αντιπροσωπεύουν περίπου το 23% του συνόλου των μονάδων του Νομού. Οι περισσότερες (134) είναι καφενεία και καφετερίες, ενώ σχετικά χαμηλότερος είναι ο αριθμός των εστιατορίων και των ψησταριών, 36 και 40 αντίστοιχα.

Μεγάλη συγκέντρωση μονάδων εστίασης παρατηρείται στους Δήμους Ζαλόγγου (174 μονάδες 19% επί του συνόλου του Νομού) και Φαναρίου (158 μονάδες 17% επί του συνόλου του Νομού). Η συγκέντρωση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι περιλαμβάνουν στα όρια τους, τους παραλιακούς οικισμούς του δυτικού τμήματος του Νομού, οι οποίοι παρουσιάζουν τουριστική δραστηριότητα. Ο Δήμος Πάργας εμφανίζει μια υπεροχή στον αριθμό των εστιατορίων (51) επί του συνόλου των μονάδων εστίασης (137 μονάδες 15% επί του συνόλου του Νομού) που λειτουργούν στα όρια του.

Μικρότερος αριθμός μονάδων λειτουργεί στο Δήμο Φιλιππιάδας (87), στο Δήμο Θεσπρωτικού (74), στον Δήμο Λούρου (80), ενώ στο Δήμο Ανωγείου και στη Κοινότητα Κρανέας υπάρχουν μόλις 2 και 3 μονάδες εστίασης αντίστοιχα.

Παράλληλα στο Νομό Πρεβέζης συνολικά λειτουργούν 26 τουριστικά γραφεία. Ειδικότερα η Πρέβεζα διαθέτει 11 τουριστικά γραφεία και ακολουθεί η Πάργα με 10 τουριστικά γραφεία. Τέλος η Φιλιππιάδα και το κανάλι διαθέτουν 2 και 3 τουριστικά γραφεία αντίστοιχα.

8.5 Βελτίωση ποιότητας προσφερόμενων υπηρεσιών

Η βελτίωση της ποιότητας θεωρείται γενικά ότι προϋποθέτει **καλύτερες υποδομές στήριξης, βελτιωμένη κατάρτιση του προσωπικού, υψηλότερους μέσους όρους καταλυμάτων και αειφόρα ανάπτυξη** που να λαμβάνει υπ' όψη τις περιβαλλοντικές επιδράσεις περισσότερο από ότι μέχρι σήμερα.

Η κρίση των Μεσογειακών θερέτρων αντανακλά την παράλειψη να

αναπτυχθούν προϊόντα ποιότητας με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του περιβάλλοντος λόγω της κακώς σχεδιασμένης επέκτασης κατά μήκος των ακτών, των υπερφορτωμένων υποδομών και των πετπалаικωμένων καταλυμάτων.

Σε πολλά Μεσογειακά θέρετρα των χωρών του Νότου έχουν ήδη αρχίσει να λαμβάνονται μέτρα για την επανόρθωση των αδυναμιών αυτών, όπως :

- Η βελτίωση της ποιότητας των καταλυμάτων και των λοιπών διευκολύνσεων
- Η ανάπτυξη μιας "εκ του κέντρου προς τα περίχωρα" προσέγγισης που να προβλέπει ημερήσιες (ή με διανυκτέρευση) εκδρομές στα Μεσόγεια αξιοθέατα
- Αυστηρότερους κανόνες προγραμματισμού
- Βελτιώσεις των βασικών υποδομών.

Βέβαια εκτός των ανωτέρω, θεωρείται απαραίτητο να δημιουργηθούν αντίστοιχες θέσεις εργασίας σε όλους τους τομείς του τουρισμού. Όμως οι θέσεις αυτές θα πρέπει να καλυφθούν από ειδικευμένα και καλώς αμειβόμενα άτομα, ώστε να αυξηθεί τόσο η ποιότητα του προϊόντος, όσο και να διευκολυνθεί η διατήρηση εξειδικευμένων εργαζομένων στην περιφέρεια.

Από την άλλη η βελτίωση των δυνατοτήτων ανάπτυξης μικρών τουριστικών επιχειρήσεων, αλλά και η δημιουργία καινούργιων συγκροτημάτων ιδίως μέσω αξιοποίησης διαφόρων χρηματοδοτικών προγραμμάτων θεωρείται ένα από τα βασικότερα στοιχεία για την εξασφάλιση μιας ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης αλλά και βελτίωσης της γενικής ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών.

8.6 Προέλευση τουριστικής κίνησης – κύρια χαρακτηριστικά τουριστών.

Το έτος 2000, ποσοστό 70,4% των αφίξεων αλλοδαπών τουριστών στα σύνορα πραγματοποιήθηκαν από πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 21% από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, ενώ μόλις 2,5% πραγματοποιήθηκαν από την Αμερικανική Ήπειρο.

Σαφέστατα προκύπτει ότι η Ελλάδα δεν είναι τόπος επίσκεψης τουριστών από παραδοσιακές αγορές, όπως Η.Π.Α (μόνο 0,89%), Μέση Ανατολή, Ιαπωνία, Κορέα κ.α.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ζήτησης είναι το υψηλό ποσοστό επαναλαμβανόμενου τουρισμού (repeaters).

Σημαντικό τμήμα της ζήτησης τουριστικών υπηρεσιών προέρχεται από

την εσωτερική αγορά και μάλιστα είναι αυξανόμενο. Το 25% του συνόλου των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα της χώρας πραγματοποιούνται από ημεδαπούς, αλλά μόνο το 10% γίνεται από Έλληνες τουρίστες που κάνουν διακοπές και άλλο ένα 10% ταξιδεύει για επιχειρηματικούς σκοπούς.

Πάντως ο εσωτερικός τουρισμός καλύπτει συχνά τα ελλείμματα σε περιόδους ύφεσης της κίνησης από το εξωτερικό.

Από τις στατιστικές αναλύσεις γίνεται άμεσα αντιληπτή η διαίρεση του συνολικού πληθυσμού των αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα σε δύο μεγάλες κατηγορίες, ανάλογα με την εποχή και τον κύριο σκοπό επίσκεψης :

- Αλλοδαποί τουρίστες θερινής περιόδου (με κύριο σκοπό επίσκεψης αναψυχή και διακοπές)
- Αλλοδαποί τουρίστες χειμερινής περιόδου (με κύριο σκοπό επίσκεψης επαγγελματικές υποθέσεις).

Οι δύο παραπάνω κατηγορίες παρουσιάζουν εμφανώς διαφορετικά χαρακτηριστικά ταυτότητας.

Συγκεκριμένα κατά την θερινή περίοδο οι αλλοδαποί τουρίστες είναι σε ίση αναλογία άνδρες και γυναίκες, είναι σχετικά νεαρής ηλικίας (σε ποσοστό 77% κάτω των 40 ετών).

Αντίθετα κατά την χειμερινή περίοδο οι αλλοδαποί τουρίστες είναι κυρίως άντρες (64%), μεγαλύτερης ηλικίας (ποσοστό 60% κάτω των 40 ετών).

Όσον αφορά την επαγγελματική τους κατάσταση και στις δύο περιόδους υπερτερούν αριθμητικά οι επιστήμονες – ελεύθεροι επαγγελματίες (περίπου 28% σε σχέση με τις άλλες ομάδες επαγγελματιών).

Το ποσοστό των σπουδαστών (21%) κατά την θερινή περίοδο είναι διπλάσιο από το ποσοστό των σπουδαστών κατά την χειμερινή περίοδο (11%), με αποτέλεσμα κατά την χειμερινή περίοδο τη δεύτερη θέση να καταλαμβάνουν οι διευθυντές – διοικητικά στελέχη (13%), που ταξιδεύουν κυρίως για επαγγελματικές υποθέσεις.

Δεδομένου ότι μεγάλο μέρος των αλλοδαπών της χειμερινής περιόδου, δεν επιλέγει ουσιαστικά την Ελλάδα ως τόπο προορισμού, καθώς ο προορισμός υπαγορεύεται από επαγγελματικές υποθέσεις, συνάγεται ότι η Ελλάδα αποτελεί στην πραγματικότητα την επιλογή αναψυχής στην θερινή περίοδο αλλοδαπών νεαρής

κυρίως ηλικίας, χωρίς ιδιαίτερες κατά τεκμήριο οικονομικές δυνατότητες.

9. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

9.1 Γενικά

Η Ελλάδα κατέχει τη 15^η θέση ταξιδιωτικής επιλογής. Κατέχει επίσης το 4,14% της Ευρωπαϊκής αγοράς και το 5,6% του συνόλου των Μεσογειακών προορισμών.

Οι επιλογές των τελευταίων χρόνων σε συνδυασμό με τη μη επαρκή διαφήμιση και προβολή του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, τις διάφορες ταξιδιωτικές οδηγίες και τρομοκρατικές ενέργειες έχουν οδηγήσει την Ελλάδα για πρώτη φορά σε τόσο χαμηλή θέση.

9.2 Τα προβλήματα και αδυναμίες σε επίπεδο νομού.

Τα σημαντικότερα προβλήματα για την τουριστική αξιοποίηση του Νομού και ιδιαίτερα της παράκτιας ζώνης είναι :

- ❖ Η μέχρι σήμερα δυσχερής πρόσβαση από αέρος η οποία πραγματοποιείται για τους αλλοδαπούς τουρίστες με charters κατά τους θερινούς μήνες, ενώ δεν υπάρχουν προγραμματισμένα δρομολόγια με ικανοποιητική συχνότητα ούτε για τους Έλληνες.
- ❖ Η εξειδίκευση του λιμένα της Πρέβεζας σε εμπορευματική κίνηση.
- ❖ Η έλλειψη υποδομών θαλάσσιου τουρισμού και ιδιαίτερα μαρινών.
- ❖ Η μέτριας ποιότητας υποδομή τουριστικών καταλυμάτων η οποία υπάρχει σήμερα στο Νομό. Η υποδομή αυτή εξειδικεύεται σε χαμηλές κατηγορίες καταλυμάτων, με έμφαση σε μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων και προσανατολισμό προς *μέτρια / χαμηλά* εισοδήματα επισκεπτών, κυρίως Ελλήνων. Η μη ικανοποιητική ποιότητα της υποδομής καταλυμάτων και ο κατατεμαχισμός τους σε μικρές μονάδες ξενοδοχείων η ενοικιαζόμενων δωματίων, δεν έχει ευνοήσει την πρακτόρευση της περιοχής από μεγάλους tour operators.
- ❖ Η μικρής διάρκειας τουριστική σαιζόν, η οποία αντανακλάται στις μικρές πληρότητες των τουριστικών καταλυμάτων και επηρεάζει αρνητικά την βιωσιμότητα των μονάδων.
- ❖ Η στασιμότητα που χαρακτηρίζει την τουριστική κίνηση του Νομού κατά την δεκαετία του 1990, η οποία συνδυαζόμενη με την μειούμενη μέση διάρκεια

παραμονής των επισκεπτών, αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα και απειλή για την εξέλιξη της τουριστικής οικονομίας.

Η υπερεκμετάλλευση της διαθέσιμης γης για τουριστική ανάπτυξη έχει αποφέρει δυσμενή αποτελέσματα σε ορισμένες παράκτιες περιοχές, με προεξάρχουσα την περιοχή της Πάργας η οποία έχει ήδη προ πολλού χαρακτηριστεί ως κορεσμένη. Η άναρχη και αυθαίρετη δόμηση κατά μήκος τμημάτων της παραλιακής ζώνης έχει αλλοιώσει τον χαρακτήρα της περιοχής και έχει αποκλείσει την τουριστική ανάπτυξη υψηλής ποιότητας.

Η οριοθέτηση περιοχών προστασίας της φύσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς σε αρκετά εκτεταμένα κλίμακα στο Νομό, περιορίζει σε σημαντικό βαθμό την δυνατότητα ανάπτυξης τουριστικών υποδομών στις περιοχές που έχουν τουριστικό ενδιαφέρον.

Ο προσανατολισμός της οικονομίας του Νομού στον πρωτογενή τομέα δεν έχει μέχρι τώρα βοηθήσει να καλλιεργηθεί η νοοτροπία και η αντίληψη που απαιτούνται για την ανάπτυξη του τουρισμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η άρνηση των καταστηματαρχών αστικών κέντρων να διατηρήσουν τα καταστήματα τους ανοιχτά σε όλη την διάρκεια της μέρας.

Η έλλειψη υποδομών εναλλακτικού τουρισμού ή ειδικών μορφών τουρισμού, όπως ο θαλάσσιος, ο ορεινός, τα ποταμίσια σπορ, κ.λ.π. αποτελεί σοβαρή αδυναμία για την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου πλέγματος τουριστικών εξυπηρετήσεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι δεν υπάρχουν ακόμη οργανωμένες μαρίνες στο Νομό, δεν υπάρχει ούτε ένα λαογραφικό μουσείο, ενώ το αρχαιολογικό μουσείο που υπάρχει (στη Νικόπολη) είναι ανεπαρκέστατο. Σημειώνεται επίσης η έλλειψη οργανωμένων πλαζ η οποία οδηγεί σε αύξηση της ρύπανσης των παραλίων και αποθάρρυνση των επισκεπτών με αυξημένες απαιτήσεις ποιότητας.

Οι υψηλές τιμές γης οι οποίες έχουν διαμορφωθεί κατά μήκος της παραλίας έχουν ως αποτέλεσμα την αποθάρρυνση μεγάλων και έμπειρων επενδυτών και την αποστέρηση της περιοχής από μεγάλα τουριστικά συγκροτήματα υψηλών προδιαγραφών. Η υπερτίμηση της γης έχει εν μέρει προκύψει από την χάραξη της παραλιακής οδού Πρεβέζης – Πάργας, η οποία λόγω εγγύτητας με την ακτή σε πολλά σημεία της, μείωσε τη διαθεσιμότητα παράκτιων εκτάσεων για παραθεριστική ή τουριστική χρήση.

Ο Νομός υστερεί σε υποδομές που διαφυλάσσουν την ποιότητα του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα ως προς τη διάθεση των στερεών αστικών αποβλήτων (σκουπίδια).

9.2.1 Η σημασία του τουρισμού στην Ευρώπη και τις Μεσογειακές χώρες.

Η οριζόντια διάσταση του τομέα του τουρισμού αποτέλεσε και αποτελεί αντικείμενο εκτεταμένων αναλύσεων τόσο εκ μέρους της Επιτροπής όσο και εκ μέρους όλων των άλλων κοινοτικών οργάνων κατά την κατάρτιση προγραμμάτων και κοινοτικών ενεργειών υπέρ του τουρισμού.

Πράγματι πολυάριθμες είναι οι διασυνδέσεις που υφίστανται μεταξύ του τομέα του τουρισμού και όλων των υπολοίπων τομέων της κοινωνικοοικονομικής δραστηριότητας.

Ο τουρισμός επηρεάζει και επηρεάζεται άμεσα από πολλούς από αυτούς τους τομείς και αυξάνει σε μεγάλο βαθμό το δυναμικό τους. Συνεπώς τα μέτρα και οι δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε όλους τους τομείς λαμβάνουν υπόψη τα προβλήματα, τις ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τομέα του τουρισμού.

Ο τουρισμός γενικότερα υπολογίζεται ότι αντιπροσωπεύει το 5-7% του ΑΕΠ στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το μερίδιο της Ευρώπης στον παγκόσμιο τουρισμό μειώνεται. Οι περισσότεροι παράγοντες στους οποίους οφείλεται η κάμψη αυτή δεν εμπίπτουν στα πλαίσια των καθηκόντων των φορέων χάραξης πολιτικής να επανορθώσουν μια κατάσταση και αποτελούν συνδυασμό οικονομικής ανάπτυξης και παραγόντων κατανομής του εισοδήματος, τόσο στην Ευρώπη όσο και σε άλλα μέρη του κόσμου. Μεταξύ των κρατών μελών η ανάπτυξη ήταν ταχύτερη στη Πορτογαλία με δεύτερη την Ιρλανδία.

Ωστόσο η αξία πραγματικών εσόδων στην Ελλάδα σημείωσε ουσιαστική κάμψη, ενώ η ανάπτυξη στην Ισπανία είναι γεγονός.

Το μερίδιο των 4 «φτωχότερων» κρατών μελών στα συνολικά έσοδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τον τουρισμό αυξήθηκε.

Οι δυνατότητες ανάπτυξης του διεθνούς τουρισμού εξακολουθούν να είναι μεγάλες στις περισσότερες χώρες. Οι δαπάνες για διεθνή τουρισμό αυξάνονται ταχύτερα στα κράτη μέλη του Νότου, καθώς όλο και περισσότερα άτομα φθάνουν σε επίπεδα εισοδήματος όπου είναι οικονομικά εφικτό ένα ταξίδι στο εξωτερικό.

Στα πλαίσια αυτά οι πιο «πεπειραμένοι» τουρίστες αναζητούν νέους τρόπους προορισμού και παίρνουν διακοπές μεγαλύτερης διάρκειας. Ήδη οι επιπτώσεις σε πολλούς παραδοσιακούς τόπους προορισμού στη Μεσόγειο είναι ήδη εμφανείς.

Στα υπόλοιπα χαρακτηριστικά του τουρισμού που αναμένεται να αλλάξουν στο προσεχές μέλλον συγκαταλέγονται τα εξής :

Συχνότερες, σύντομης διάρκειας διακοπές κατά τη νεκρά περίοδο.

Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως :

- Οικολογικός τουρισμός
- Περιηγητικός τουρισμός
- Εκκλησιαστικός τουρισμός
- Φυσιολατρικός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός & Θαλάσσια σπορ (water toys, fun crafts, windsurfing, water-skiing)
- Αγροτουρισμός
- Συνεδριακός τουρισμός
- Φεστιβαλικός τουρισμός
- Ιαματικός τουρισμός
- Ορεινός τουρισμός
- Χειμερινός τουρισμός-χιονοδρομικά κέντρα
- Σπορ περιπέτειας τουρισμός (κανό, αναρρίχηση, ποδηλασία, έφιππες διαδρομές, κυνήγι)
- Ιστορικο-Πολιτισμικός τουρισμός

Δεύτερες διακοπές, καθώς επίσης και συντόμευση της διάρκειας, των κυρίων διακοπών, αλλαγές που επιτρέπουν και οι δύο τον καλύτερο εποχιακό καταμερισμό των αφίξεων.

Διακοπές αυξανόμενης διάρκειας από κατοίκους των χωρών του Βορρά στη Νότια Ευρώπη.

Έμφαση στο κατά πόσο οι διακοπές «αξίζουν τα λεφτά τους». Οι τουρίστες θα καθίστανται όλο και περισσότερο απαιτητικοί και διατεθειμένοι να δαπανήσουν παραπάνω χρήματα, με την προϋπόθεση όμως η ποιότητα των υπηρεσιών, των καταλυμάτων, της τροφής, του φάσματος δραστηριοτήτων, της καθαριότητας και του γενικού περιβάλλοντος να είναι υψηλότερη.

10. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ο σημαντικός ρόλος του τουρισμού στην Περιφερειακή ανάπτυξη είναι ένα άλλο κεφάλαιο για το οποίο αξίζει να αναφέρουμε κάποια χαρακτηριστικά του ως οργάνου οικονομικής ανάπτυξης :

- Ο τουρισμός προσελκύει νέες δαπάνες από άτομα εκτός περιοχής
- Ο τουρισμός είναι εντάσεως εργασίας και μπορεί να δημιουργήσει επιπρόσθετες θέσεις απασχόλησης εντός σχετικά σύντομου χρονικού διαστήματος
- Οι "φτωχότερες" Περιφέρειες διαθέτουν πολλές φορές πλούσια φυσικά ενδιαφέροντα για έναν τουρίστα και ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους ελάχιστους τομείς όπου οι περιφέρειες αυτές έχουν ορισμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι των "πλουσιότερων"
- Ο τουρισμός εξακολουθεί να είναι ένας από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας.

Μια βασική αιτία της πολυσυζητημένης στασιμότητας του τουριστικού τομέα σε πολλά θέρετρα της Νότιας Ευρώπης είναι ότι δεν δόθηκε επαρκής προσοχή σε κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες σε προηγούμενο στάδιο ανάπτυξης του τομέα . Η ενθάρρυνση του αειφόρου και φιλικού προς το περιβάλλον τουρισμού θα αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά των μελλοντικών στρατηγικών.

Έχει υποστηριχτεί ότι οι έννοιες αυτές είναι ασαφείς και ενώ όλοι μιλούν για την αειφόρο ανάπτυξη, ελάχιστα γίνονται στην πράξη.

Ωστόσο η εκτίμηση αυτή είναι αυστηρή και λαμβάνει ελάχιστα υπ' όψη τις πρόσφατες εξελίξεις, όπως μεταξύ άλλων την επί το αυστηρότερο τάση των κοινοτικών κανονισμών και την αυξανόμενη ευαισθησία των πρόσφατα αναπτυχθέντων εθνικών και περιφερειακών τουριστικών σχεδίων.

Αν και ο τουρισμός δεν πρέπει να προωθηθεί σαν λύση στα προβλήματα οικονομικής ανάπτυξης των τουριστικών περιοχών, οι κυριότερες συναφείς δαπάνες είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν. Οι δαπάνες αυτές υποδηλώνουν ότι χρειάζεται προσεκτική εξέταση του τουρισμού ως παράγοντα για την επίτευξη αειφόρου και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των περιφερειακών οικονομιών.

Κατά την ανάλυση των προτερημάτων του τουρισμού στις περιοχές στόχου μας η κυρίαρχη παρουσία των στοιχείων του ήλιου, της θάλασσας και της άμμου διακρίνουν σαφώς τις παράκτιες περιοχές της Νοτίου Ευρώπης, η δε ανυπαρξία

συνωστισμού είναι χαρακτηριστική στις λιγότερο ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές.

Για να γίνει σωστή τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής θα πρέπει τα κοινά στοιχεία των μελλοντικών στρατηγικών όλων των περιφερειών να περιλαμβάνουν τα εξής στοιχεία :

- Διαίρεση του χώρου σε τουριστικές ζώνες
- Επισημάνση τουριστικών πόρων σε κάθε ζώνη και δυνατότητα αλληλοστήριξης
- Αξιοποίηση πόρων με έργα υποδομής
- Κίνητρα για επενδύσεις με στόχο την διαφοροποίηση
- Δημιουργία μηχανισμών ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης
- Καταρτισμός ειδικών προγραμμάτων τουριστικής παιδείας της περιφέρειας από τοπικούς φορείς
- Τοπικές-περιφερειακές υπηρεσίες τουριστικής ανάπτυξης
- Διαφοροποίηση του φάσματος των παρεχομένων υπηρεσιών με επιδίωξη την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού που θα έχει σαν αποτέλεσμα την διάχυση του τουριστικού ρεύματος καθ' όλη τη διάρκεια του έτους
- Βελτίωση της γενικής ποιότητας των προσφερομένων διακοπών ιδίως όσον αφορά τη σχέση "αξίας-τιμής"
- Ισχυρότερους δεσμούς μεταξύ του τουρισμού και της λοιπής τοπικής περιφερειακής οικονομίας
- Έμφαση στην περαιτέρω ανάπτυξη επιχειρήσεων
- Αυτόνομος φορέας για Marketing

Για να υλοποιηθούν σωστά όλα τα ανωτέρω, η στρατηγική της τουριστικής ανάπτυξης θα πρέπει να στηρίζεται στη θεωρία του Συστήματος και στις τρεις παρακάτω αρχές :

- ❖ Στην αρχή της συνεργασίας
- ❖ Στην αρχή της συλλογικής απόφασης
- ❖ Στην αρχή της πολιτικής του συντονισμού

Η θεωρία αυτή βοηθά να δούμε την τουριστική προσφορά της κάθε Περιφέρειας και όλους τους τομείς του κλάδου σαν ένα σύστημα μέσα στο οποίο η περιφερειακή, τοπική και επιχειρηματική προσφορά είναι τμήματα ή υποσυστήματα όπου μεταξύ τους δημιουργούνται ιδιαίτερες σχέσεις και αλληλεξάρτηση.

Αυτό γίνεται πιο κατανοητό αν λάβουμε υπόψη ότι η τουριστική ζήτηση δεν

ικανοποιείται από την προσφορά μιας μόνο επιχείρησης. Χρειάζεται μεταφορικά μέσα, τουριστικά καταλύματα, γραφεία ταξιδιών, οδηγούς βουνών κ.λ.π.. Επιπλέον χρειάζεται κατάλληλο κλίμα, φυσικό περιβάλλον, φιλοξενία, πολιτιστική κληρονομιά και φυσικά τουριστική υποδομή και ανωδομή.

11. ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Όσον αφορά τη διαφοροποίηση οι περιφέρειες πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τόσο τις διεθνείς τάσεις στον τομέα της ζήτησης του τουρισμού, όσο και τις εμπειρίες από προηγούμενες επιτυχείς δράσεις σε άλλα τουριστικά μέρη. ***Το μυστικό της συνεχούς επιτυχίας είναι να ενημερώνονται οι ντόπιοι αναλυτές και προγραμματιστές της τουριστικής πολιτικής για τις διαρκώς μεταβαλλόμενες τάσεις της τουριστικής ζήτησης.***

Καθώς δίνεται έμφαση σε προϊόντα που βασίζονται σε πολιτιστικές, οικολογικές και άλλες δραστηριότητες η ζυγαριά ανάπτυξης νέων μορφών τουρισμού φαίνεται να γέρνει προς το μέρος των ***περιοχών που παλιότερα είχαν μεν επηρεαστεί σχετικά λιγότερο από τον τουρισμό, πλην όμως διαθέτουν πλούσιους πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους.***

Οι παραθαλάσσιες διακοπές βέβαια θα παραμείνουν η κυρίαρχη μορφή διακοπών στη δυτική Ευρώπη. Σημαντικές μεταβολές στην αγορά αυτή αναγνωρίστηκαν καθυστερημένα από καθιερωμένους ζεστούς τόπους προορισμού οι οποίοι τώρα διαφοροποιούν και μεταβάλλουν τις τεχνικές της τουριστικής διαφήμισης. Οι περιοχές με τον πιο αναπτυγμένο παραθαλάσσιο τουρισμό έχουν πείρα στον τουριστικό τομέα, έχουν οργανώσει καλά κλαδικές ενώσεις και έχουν δημιουργήσει σωστά συστήματα διανομής.

12. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.

Το γεγονός ότι η περιοχή διαθέτει ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα το περιβάλλον της, που λόγω της γεωγραφικής απομόνωσης, είναι ουσιαστικά ανέπαφο, και σε συνδυασμό με την ελλιπή τουριστική υποδομή, μας επιτρέπει να εφαρμόσουμε ένα εναλλακτικό πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης.

Βασικά χαρακτηριστικά αυτού του πρότυπου πρέπει να είναι ο υψηλής ποιότητας και σχετικά μικρής κλίμακας τουρισμός με κύριους άξονες τα (επιχειρησιακά) συνέδρια (συνεδριακός τουρισμός), τη φιλοξενία ανθρώπων τρίτης ηλικίας, τον αθλητικό τουρισμό (κανό, καγιάκ, κωπηλασία) τον φυσιολατρικό τουρισμό για τον οποίο η περιοχή προσφέρεται και γενικά και γενικά ένα τουρισμό ειδικού ενδιαφέροντος. Αυτά βέβαια απαιτούν αύξηση της ξενοδοχειακής και συνεδριακής υποδομής (Συνεδριακό κέντρο κ.λ.π.) καθώς και ολοκλήρωση των έργων προσπελασιμότητας.

12.1 Ανάπτυξη των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι φυσικοί πόροι.

Η ανάπτυξη των δυνατοτήτων αξιοποίησης των ευαίσθητων φυσικών πόρων του Νομού πρέπει να στοχεύει σε δύο κατευθύνσεις :

1. Την προώθηση των καταγεγραμμένων περιοχών με ιδιαίτερα αξιόλογα βιολογικά και φυσικά χαρακτηριστικά ως τόπος έλξης τουριστών
2. Την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων συμβατικού χαρακτήρα (π.χ. μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες) σε τόπους και με μεθόδους που δεν επιφέρουν επιπτώσεις στους φυσικούς πόρους του Νομού.

Όσον αφορά τον πρώτο παράγοντα, η απουσία μεγάλων ορεινών όγκων από τον Νομό ουσιαστικά μειώνει αισθητά τις δυνατότητες ανάπτυξης ορεινού τουρισμού ιδιαίτερα λαμβάνοντας υπόψη ότι σε κοντινά σχετικά σημεία της Περιφέρειας Ηπείρου υπάρχουν πολύ πιο ελκυστικά σημεία για τους τουρίστες που αγαπούν το βουνό (π.χ. Τζουμέρκα, Περιστέρι). Στην θέση του θα ήταν δυνατό να προβληθεί η εναλλακτική παρουσία του τουρισμού σε παραποτάμιες περιοχές όπως στην κοιλάδα του Αχέρωντα η οποία θα μπορούσε να συνδυαστεί με αθλήματα (π.χ. κανό, rafting) που τον τελευταίο καιρό παρουσιάζουν μεγάλη ζήτηση ιδιαίτερα στις νεαρότερες ηλικίες. Εφόσον ένα σημαντικό τμήμα του Αχέρωντα είναι πλωτό, η δυνατότητα επίσκεψης και αναψυχής διευκολύνεται ακόμα περισσότερο ακόμα και για εκείνους που δεν επιθυμούν να δοκιμάσουν τις περισσότερο ριψοκίνδυνες διαδρομές.

Όπως προαναφέρθηκε, δυνατότητες ήπιας τουριστικής εκμετάλλευσης έχουν προταθεί και για άλλους εσωτερικούς υγροτόπους του νησιού, κύρια στη λίμνη Ζηρού. Στην δεδομένη περίπτωση ωστόσο θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι τα

αντίστοιχα προτεινόμενα προεδρικά διατάγματα απαγορεύουν ρητώς την οικοδόμηση, σε ένα μεγάλο εύρος των οριοθετημένων εκτάσεων. Ως αποτέλεσμα, τυχόν τουριστικά καταλύματα θα πρέπει να προβλεφθούν εντός των υφιστάμενων γειτονικών οικισμών. Στην περίπτωση αυτή πιστεύεται ότι θα εκτιμηθεί ιδιαίτερα η αρχιτεκτονική μορφή του καταλύματος η οποία θα πρέπει να μην προσβάλει το αισθητικό αποτέλεσμα του τοπίου, συμβαδίζοντας κατά προτίμηση με τα τοπικά παραδοσιακά σχήματα.

Η περιοχή των λιμνοθαλασσών του Νομού δηλαδή το Μάζωμα και το Τσοπέλι θα μπορούσε να δημιουργήσει νέα δεδομένα στην τοπική τουριστική ανάπτυξη. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να μελετηθούν με προσοχή τα δεδομένα που υπάρχουν ήδη από τον Αμβρακικό : δυστυχώς, παρά το γεγονός ότι ο Αμβρακικός είναι από τους περισσότερο διαφημισμένους υγροτόπους της χώρας παρατηρείται (Βαβίζος – Ζαννάκη – Ζαφειρόπουλος & συνεργάτες 1999) ότι από το 1990 και μετά ".....τόσο οι διανυκτερεύσεις όσο και η πληρότητα των ξενοδοχείων παρουσιάζουν διαχρονικά σταθερή μείωση".

Εκτιμάται ότι η αναφορά αυτή κρούει των κώδωνα κινδύνου για τις τοπικές εκείνες κοινωνίες οι οποίες υιοθέτησαν την άποψη ότι θα στηριχτούν οικονομικά, αποκλειστικά στο ρεύμα των οικότουριστών, ειδικά σε μια χώρα σαν τη Ελλάδα, στην οποία υπάρχουν πολλές περιοχές όπου μπορεί να απαλαύσει κανείς το φυσικό περιβάλλον. Στον γνώμονα αυτό θα πρέπει ίσως να συγκλίνει και η τουριστική πρακτική στην περιοχή των λιμνοθαλασσών του Νομού, λαμβάνοντας βέβαια υπόψη τις δυνατότητες ανάπτυξης που προκύπτουν από τους περιορισμούς και τις ειδικές διατάξεις των υπό επεξεργασία προεδρικών διαταγμάτων.

Η παράκτια περιοχή του Νομού, η οποία είναι προσπελάσιμη και κατά το πλείστον ευνοεί τη δημιουργία μεγάλων τουριστικών μονάδων. Εκτιμάται ωστόσο ότι στην περίπτωση που προωθηθεί κάτι τέτοιο θα ήταν καλό να μην λάβει χώρα σε έντονα εκτατική μορφή, αλλά με τη μορφή πυρήνων των οποίων η ακριβής θέση θα προσδιορισθεί με βάση χωροταξικά, κοινωνικοοικονομικά και περιβαλλοντικά κριτήρια : οι μεγάλοι μήκους ελεύθερες παραλίες του Νομού Πρέβεζας αποτελούν ένα ιδιαίτερο γοητευτικό χαρακτηριστικό του παράκτιου τοπίου του Νομού. Στην αντίθετη περίπτωση θα ήταν δυνατό να παρουσιαστούν φαινόμενα ανάλογα με αυτά των ακτών της Βόρειας Κρήτης, όπου η υπερσυγκέντρωση μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων λειτουργεί συχνά σε βάρος του περιβάλλοντος αναιρώντας έμμεσα έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που τις έκαναν κατ' αρχήν ελκυστικές.

Θα ήταν επιθυμητό να διατηρήσει στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό ο Νομός Πρέβεζας ένα από τα στοιχεία εκείνα, δηλαδή την σε περιορισμένη έκταση δομημένη παράκτια ζώνη, που τον φέρουν σε πλεονεκτική θέση. Ο δεύτερος παράγοντας δηλαδή εκείνος της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος αγγίζει θέματα όπως για παράδειγμα την διάνοιξη δρόμων σε περιοχές σχετικά ανεπηρέαστες από ανθρωπογενείς δραστηριότητες, την απόρριψη των λυμάτων και των απορριμμάτων και την αλλαγή της χρήσης γης. Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις είναι δύσκολο να εκτιμηθεί με ακρίβεια ποιες θα είναι οι επιπτώσεις στα φυσικά στοιχεία του χώρου. Για τον λόγο αυτό η τήρηση του γενικότερου ή ειδικότερου νομοθετικού πλαισίου και ο σεβασμός στην αισθητική του τοπίου θα πρέπει να αποτελούν κατευθυντήριες γραμμές.

13. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ – ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

13.1 Προτεινόμενα έργα τουριστικής ανάπτυξης

13.1.1 Έργα μεταφορικής υποδομής

1. ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ

Ο άξονας Ηγουμενίτσα – Θεσσαλονίκης – Αλεξανδρούπολης – Τουρκικά σύνορα με παρακαμπτήριες προς Θεσσαλία (Βόλος – Λαπάκεια Συρίας) προς Αλβανία (από Γιάννενα και Φλώρινα) προς την Γιουγκοσλαβία και Βουλγαρία.

Η Εγνατία οδός θα πρέπει να έχει όλες τις προδιαγραφές πραγματικού αυτοκινητόδρομου ως προς τις παρεχόμενες εξυπηρετήσεις σε όλη τη διαδρομή.

2. Άξονας Ρίο – Αντίρριο – Αμφιλοχία – Άρτα – Ιωάννινα – Καλπάκι – Κακκαβιά – Αργυρόκαστρο – Τίρανα & Ρίο – Αντίρριο – Αμφιλοχία – Άκτιο – Πρέβεζα – Ηγουμενίτσα (Δυτικός Άξονας).

Θα πραγματοποιηθεί σύνδεση της πρωτεύουσας της Ηπείρου και του μεγαλύτερου περιφερειακού της κέντρου με το νότιο τμήμα της Ελλάδας αλλά και την Αλβανική ενδοχώρα.

Παράλληλα, θα συμβάλλει στη παραπέρα αξιοποίηση και του λιμανιού της Πρέβεζας για την αποσυμφόρηση εκείνου της Ηγουμενίτσας καθώς και την

αξιοποίηση του αεροδρομίου του Ακτίου.

3. Οδός Βάλτος Πάργας – Σαρακίνηκο – Μπερεντίνο.

Πρόκειται για ένα έργο που θα ενισχύσει τη τουριστική υποδομή της Πάργας και θα αξιοποιήσει το παράκτιο τμήμα Βάλτος Πάργας – Σαρακίνηκο – Μπερεντίνο Αγιάς. Θα γίνουν διανοίξεις, οδοστρωσία, και ασφαλτικά σε μήκος 20 km περίπου.

Προϋπολογισμός έργου : 4.402.054,29200 € (1.500.000.000 Δρχ.) κατ'εκτίμηση.

4. Παράπλευροι δρόμοι από Παντοκράτορα Πρέβεζας - Μονολίθι.

Θα κατασκευαστούν παράπλευροι οδοί, εκατέρωθεν της Εθνικής παραλιακής Οδού, στο τμήμα από Παντοκράτορα Πρέβεζας μέχρι το Μονολίθι, για τη μείωση και αποφυγή ατυχημάτων, αλλά και για την αποσυμφόρηση της κυκλοφορίας στις περιόδους αιχμής.

Προϋπολογισμός έργου : 8.804.108,584 € (3.000.000.000 Δρχ.)

5. 5^η Επαρχιακή Οδός Πάργας – Ανθούσα – Αγιάς - Πέρδικας.

Θα πραγματοποιηθούν βελτιώσεις σ' όλο το μήκος του άξονα και διαπλάτυνσεις στην οδό, με ανάλογα γεωμετρικά στοιχεία, ηλεκτροφωτισμός και κυρίως καλύτερευση της οδού του τμήματος Πάργας – Ανθούσας.

6. Δρόμος Νεκροταφείου Πρέβεζας – Μαργαρώνα – Αγ. Απόστολοι.

Θα γίνει διαπλάτυνση της οδού και ασφαλτόστρωση σ' όλο το μήκος της οδού.

7. Δρόμος Βάλτος – Αλιευτικό καταφύγιο Πάργας.

Θα γίνει η γενική βελτίωση της οδού (διαπλάτυνση και ασφαλτόστρωση του δρόμου).

8. Κόμβοι Πρέβεζας

Θα γίνουν 4 κόμβοι από πιστώσεις του Β' Κ.Π.Σ.(Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης), (Φραξύλας, Καστροσυκιάς, Ριζών, Λυγιάς).

Μέσω του Γ' Κ.Π.Σ.(Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης) προτείνεται να γίνουν όλοι οι υπόλοιποι αναγκαίοι κόμβοι που βρίσκονται επί των δύο Εθνικών Οδών (Παραλιακή και Εθνική Οδός Πρέβεζας – Ιωαννίνων).

9. Βελτίωση Οδού από διασταύρωση Εθνικής Οδού Πρέβεζας –

Ηγουμενίτσας – Παραλιακή Καναλιού μέχρι Καστροσυκιάς.

Αυτός ο δρόμος έχει ιδιαίτερη τουριστική σημασία και θα ενισχύσει τη ξενοδοχειακή υποδομή αυτής της περιοχής. Είναι απαραίτητο να γίνει διάνοιξη του υπάρχοντος δρόμου, διαπλάτυνση γέφυρας, ηλεκτροφωτισμός κλπ.

10. Παραλιακή Οδός Καναλιού – Καστροσυκιάς – Ριζών.

Ένα τμήμα αυτού του δρόμου έχει ήδη κατασκευαστεί. Πρέπει να ολοκληρωθεί γιατί θα ενισχυθεί η τουριστική υποδομή της περιοχής. (Οδοστρωσία, ασφαλτικά σε μήκος 5 km)

13.1.1.1. Έργα στις Αεροπορικές μεταφορές

- ❖ Ανέγερση του νέου σύγχρονου κτιρίου Αεροσταθμού
- ❖ Συνολικό εμβαδόν : 5000m²
- ❖ Το αεροδρόμιο του Ακτίου που σήμερα υποχρησιμοποιείται από charters και την αεροπλοΐα, μολονότι ότι θεωρείται απ' τα ασφαλέστερα Αεροδρόμια της χώρας για τους γνωστούς λόγους (Νατοϊκή Βάση), θα μπορούσε να αξιοποιηθεί απ' τη Πολιτική Αεροπορία πολύ περισσότερο, όπως συμβαίνει με το Αεροδρόμιο της Φρανκφούρτης.

Προϋπολογισμός έργου : 10.271.460,01 € (3.500.000.000 Δρχ.)

13.1.1.2. Σιδηροδρομικά έργα

Η μη Σιδηροδρομική σύνδεση της Δυτικής Ελλάδας θα οδηγήσει σταδιακά λόγω του προβλήματος της μεταφοράς, στην υποβάθμιση του άξονα Ιταλίας – Ηγουμενίτσας – Βόλου – Μέσης Ανατολής και Ιταλίας – Ηγουμενίτσας – Θεσσαλονίκης – Τουρκίας – Εγγύς και Μέσης Ανατολής.

Απαιτείται επομένως, η σιδηροδρομική σύνδεση της Δυτικής Ελλάδας ν' αποκτήσει εκτός από διπλή και ταχεία ηλεκτροδοτούμενη γραμμή και σχετικά μεγάλη διαδρομή που θα χρησιμοποιείται διαμετακομιστικά από άλλες χώρες. Αυτή η διαδρομή θα πρέπει ν' αρχίζει από την Ηγουμενίτσα και αφού διακλαδωθεί προς Πρέβεζα – Άκτιο για Αιτωλοακαρνανία και Πελοπόννησο, να περνά από τα Γιάννενα (με πρόβλεψη διακλάδωσης προς Αλβανία) να διασχίζει τη Δυτική Μακεδονία (με διακλαδώσεις προς Κορυτσά Αλβανίας και Βόλο) και να συνδεθεί με τη γραμμή που από τη Θεσσαλονίκη οδηγεί στην Αλεξανδρούπολη – Κωνσταντινούπολη με τις διακλαδώσεις της προς τη Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία – Ρουμανία.

Ο σιδηρόδρομος είναι πιο φιλοπεριβαλλοντικό και φθηνότερο κατά μονάδα μεταφερόμενου προϊόντος μεταφορικό μέσο. Ο δε συνδυασμός του σιδηροδρόμου με το πλοίο αποβαίνει συντριπτικά υπέρ των Ελληνικών συμφερόντων, δεδομένου ότι η Ελληνική ναυτιλία ναυκρατεί την Αδριατική αλλά και σε ολόκληρη την Μεσόγειο.

Επιβάλλεται, λοιπόν, άμεσα να υποβληθεί αίτημα στη Commission της Ευρωπαϊκής Ένωσης για έγκριση ενός κονδυλίου που θα χρηματοδοτήσει τη σχετική μελέτη. Έτσι, θα είναι τουλάχιστον δύσκολο να χρηματοδοτήσει άλλη παράλληλη σιδηροδρομική γραμμή (όπως αυτή που φημολογείται : Δυρράχιο και μέσω Σκοπίων – Βουλγαρίας να κατευθυνθεί προς Γεωργία – Ιράν – Ουκρανία).

13.1. 2 Έργα προστασίας περιβάλλοντος - ύδρευσης

1. Ύδρευση Φαναρίου

Η ύδρευση της περιοχής Φαναρίου θα γίνει απ' τις πηγές του Αχέροντα, ενώ δεν πρέπει ν' αποκλειστεί και η περίπτωση υδροδότησης του Φαναρίου απ' τις πηγές Σκεπαστού. Στη πρώτη περίπτωση θα κατασκευαστεί αγωγός διαμέσου της κοιλάδας Αχέροντα ο οποίος θα ξεκινάει απ' την ήδη κατασκευασμένη υδρομάστευση και θα καταλήγει στη Γλυκή. Από εκεί θα γίνει διανομή του νερού με κλειστούς αγωγούς στους οικισμούς του Δήμου Φαναρίου. Στη δεύτερη περίπτωση, απαιτείται άμεσα η ανάθεση μελέτης ύδρευσης Φαναρίου από τις πηγές του Σκεπαστού, ώστε να υπάρξει ωρίμανση του έργου.

Προϋπολογισμός έργου : 7.336.757,153 € (2.500.000.000 Δρχ.) κατ' εκτίμηση.

2. Ύδρευση παραλιακής ζώνης Φαναρίου και Λούτσας – Λυγιάς από πηγές Θεμέλου

Εκτός από την ύδρευση της παραλιακής ζώνης Φαναρίου και Λυγιάς – Ριζών, θα εξεταστεί η δυνατότητα μέσω του ίδιου έργου και η ενίσχυση της ύδρευσης του Δήμου Πάργας.

Με το έργο αυτό θα επιλυθεί οριστικά το υδρευτικό πρόβλημα της παράκτιας ζώνης, ιδίως τους θερινούς μήνες.

13.1.2.1 Διαχείριση αστικών αποβλήτων και των υδάτων

1. Παρεμβάσεις για την διαχείριση των αποβλήτων ελαιοτριβείων

Ένας απ' τους απειλητικότερους παράγοντες ρύπανσης των υδάτων θεωρούνται τα λύματα απ' την επεξεργασία των καρπών της ελιάς στα ελαιοτριβεία. Στο Νομό μας λειτουργούν 22 ελαιοτριβεία. Οι συνέπειες απ' την ρύπανση υδάτινων επιφανειακών αποδεκτών απειλούν με περιβαλλοντική υποβάθμιση κυρίως τις περιοχές της Καστροσυκιάς, Καναλιού και Πάργας. Φυσικά μεγάλος κίνδυνος ρύπανσης παρουσιάζεται και για τα υπόγεια υδροφόρα στρώματα.

Με το προτεινόμενο έργο θα πρέπει να γίνει επεξεργασία των αποβλήτων και μετέπειτα αξιοποίηση της ελαιομάζας σύμφωνα με τη πρωτοποριακή μέθοδο και εργασία του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

13.1.3 Ανάδειξη Αρχαιολογικών μνημείων – Ιστορικών τόπων και Πολιτιστικών μνημείων

Αξιοποίηση – Ανάδειξη Αχέροντα και μυθολογίας συνυφασμένη μ' αυτόν.

Η μυθολογική διάσταση του Αχέροντα αποτελεί σημαντικό πολιτιστικό στοιχείο του Νομού. Με την κατάλληλη παρουσία και προβολή του ρόλου και της συμβολικής σημασίας του Αχέροντα, οι επισκέπτες θα έχουν τη δυνατότητα να έρθουν σ' επαφή με ένα σημαντικό κομμάτι της ελληνικής μυθολογίας και κουλτούρας.

Το έργο περιλαμβάνει :

- ❖ Χρήση κατάλληλων οπτικοακουστικών μέσων, με τη βοήθεια των οποίων ο επισκέπτης θα παρακολουθεί χαρακτηριστικά αποσπάσματα και θα αισθάνεται ότι συμμετέχει και ο ίδιος.
- ❖ Την απαιτούμενη σκηνοθέτηση.
- ❖ Την διαμόρφωση του χώρου επίσκεψης.

Φυσικά, το έργο θα πρέπει να συνδεθεί με το Νεκρομαντείο.

Προϋπολογισμός έργου : 205.429,200 € (70.000.000 Δρχ.)

13.1.4 Έργα Αξιοποίησης Ιαματικών Λουτρών Πρέβεζας.

Τα Ιαματικά Λουτρά Πρέβεζας, αποτελούν πεδίο ανάπτυξης εναλλακτικής μορφής τουρισμού (θεραπευτικός).

Η αξιοποίηση τους προβλέπει : δημιουργία υδροθεραπευτηρίου, δημιουργία κέντρου ιατρικής υποστήριξης και ανάπτυξη του περιβάλλοντος χώρου με την κατασκευή αναψυκτηρίου.

Προϋπολογισμός έργου : 2.934.702,861 € (1.000.000.000 Δρχ.)

13.1.5 Έργο Εγκατάστασης Κέντρων Πληροφόρησης και Γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών (GIS).

Δημιουργία Κέντρων Πληροφόρησης επισκεπτών και διερχομένων, που θα εγκατασταθούν σε σημεία – κόμβους του οδικού δικτύου του νομού (περιοχή Μονολιθίου στη διασταύρωση, περιοχή Πάργας στο κόμβο Πάργας, στο Ζέφυρο (κόμβος) και στο κόμβο της γέφυρας Καλογήρου. Τέλος ένα τέτοιο κέντρο θα εγκατασταθεί στην είσοδο της υπόγειας σήραγγας Πρέβεζας – Ακτίου).

Το Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών θα αποτελεί το μέσο ταξινόμησης και διαχείρισης όλων των δεδομένων πολιτιστικού, οικολογικού και τουριστικού ενδιαφέροντος.

13.1.6 Έργο Τουριστικής προβολής Νομού Πρέβεζας.

Έκδοση τουριστικού οδηγού χαρτών, φυλλαδίων γενικού και ειδικού ενδιαφέροντος, καρτών, αφισών, η προβολή με σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα του νομού (δημιουργία σελίδων στο Internet – Web page – CD ROM με τις απαραίτητες πληροφορίες για αποστολή στα τουριστικά πρακτορεία) η συμμετοχή σ' εγχώριες και Διεθνείς Τουριστικές Εκθέσεις κ.λ.π..

13.1.7 Ενέργειες και Δράσεις Προβολής και Δημοσιότητας του Νομού Πρέβεζας.

Πέραν της Τουριστικής προβολής του νομού μέσω της συμμετοχής του σε Διεθνείς και Εσωτερικές Τουριστικές Εκθέσεις, την έκδοση τουριστικών οδηγιών,

αφισών και τη προβολή με τα σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα, απαιτείται η ανάπτυξη κοινών τουριστικών προγραμμάτων με φορείς του τουρισμού άλλων περιφερειών και χωρών με επισκέψεις, διαμονή, περιηγήσεις τουριστικών πρακτόρων, εκπροσώπων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και λοιπών τουριστικών φορέων εκατέρωθεν.

13.1.8 Έργο Αξιοποίησης παράκτιας ζώνης Νομού Πρέβεζας (από Πάργα μέχρι Πρέβεζα).

Υδρεύσεις, αποχετεύσεις, δημιουργία χώρων στάθμευσης, δενδροφυτεύσεις, ηλεκτροφωτισμοί, κάθετοι οδοί πρόσβασης στις ακτές κλπ.. Επιβάλλεται ανάθεση μελέτης για συνολική αξιοποίηση της παράκτιας ζώνης.

Το έργο συνδέεται άμεσα με τη χωροταξική μελέτη παράκτιας ζώνης Πρέβεζας - Πάργας (που καθορίζει τις χρήσεις γης της παραλιακής ζώνης) η οποία όμως δεν έχει εφαρμοστεί ακόμη.

13.1.9 Έργο Κατασκευής νέας μαρίνας στη θέση "Βαθύ" Πρέβεζας.

Κατασκευή νέας μαρίνας στο "Βαθύ" Πρέβεζας.

Η σχετική μελέτη προτάθηκε για χρηματοδότηση κι εκπόνηση στη Περιφέρεια Ηπείρου.

Προϋπολογισμός έργου : 2.347.762,289 € (800.000.000 Δρχ.)

13.1.10 Έργο Τουριστικό καταφύγιο στην Πάργα.

Κατασκευή τουριστικού καταφυγίου στον Όρμο "Αη Γιάννης" Πάργας (κατασκευή ράμπας, για καθέλκυση τουριστικών σκαφών, κρηπίδωμα, ηλεκτροφωτισμός, ύδρευσή κλπ.).

Προϋπολογισμός έργου : 586.940,572 € (200.000.000 Δρχ.)

13.1.11 Έργο Υπήμενος Μώλος Πάργας.

Κατασκευή υπήμενου μώλου (εντός της Πάργας) για δυνατότητα ελλιμενισμού τουριστικών σκαφών μέσα στη Πάργα και προστασία της από τους ισχυρούς πνέοντες ανέμους.

14. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

14.1 Αξιολόγηση υπάρχουσας κατάστασης και προοπτικών.

14.1.1 Συγκριτικά πλεονεκτήματα

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του Νομού Πρεβέζης όσον αφορά τις δυνατότητες περαιτέρω τουριστικής ανάπτυξης του αναφέρονται στα εξής χαρακτηριστικά του :

1. Σημαντική βελτίωση της πρόσβασης στο Νομό μετά την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων που υλοποιούνται ή προγραμματίζονται και ειδικότερα :
  - ❖ Πρόσβαση από αέρος με το βελτιωμένο και αναβαθμισμένο αεροδρόμιο του Ακτίου (το έργο είναι σε εξέλιξη)
  - ❖ Πρόσβαση από θαλάσσης, μέσω της βελτίωσης του λιμένα Πρεβέζης (ολοκληρώνεται) και τις μαρίνας Πρεβέζης.
  - ❖ Οδική πρόσβαση μέσω της προβλεπόμενης σύνδεσης του Νομού με την Εγνατία οδό (κατασκευάζεται) και τον Δυτικό Άξονα (Άρτα – Ιωάννινα – Κακκαβιά) ο οποίος προγραμματίζεται.
2. Ύπαρξη τουριστικής υποδομής καταλυμάτων, εστίασης και αναψυχής η οποία μπορεί να εξελιχθεί περαιτέρω. Η υπάρχουσα υποδομή αποτελεί τη "βάση" για την ανάπτυξη στο μέλλον πρόσθετης τουριστικής υποδομής βελτιωμένων προδιαγραφών με προσανατολισμό σε τουρισμό υψηλότερων εισοδημάτων, αλλοδαπό τουρισμό και ειδικές μορφές τουρισμού.
3. Φυσικοί πόροι του Νομού. Ο Νομός διαθέτει σημαντικό αριθμό καταγεγραμμένων (προστατευομένων) περιοχών οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν πόλο έλξης επισκεπτών. Μεταξύ των περιοχών αυτών πρωτεύουσα θέση κατέχει ο υγροβιότοπος του Αμβρακικού κόλπου και ο ποταμός Αχέρων. Παράλληλα ο Νομός διαθέτει μεγάλο μήκος ακτών καλής ποιότητας και ιδανικές συνθήκες για την ανάπτυξη θαλάσσιων σπορ (όπως ιστιοσανίδα και ιστιοπλοΐα).

4. Πολιτιστικοί πόροι του Νομού. Η μεγάλη ποικιλία μνημείων, τα οποία χρονολογούνται από τους από τους προϊστορικούς έως τους νεότερους χρόνους, αποτελεί ένα ξεχωριστό πλεονέκτημα για το Νομό, το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί για την προσέλκυση γενικού όσο και ειδικού τουρισμού. Ιδιαίτερα η παρουσία του εκτεταμένου χώρου της Νικόπολης, ο οποίος αποτελεί στην ουσία ένα διαχρονικό αρχαιολογικό πάρκο, προσδίδει δυνατότητες περαιτέρω τουριστικής ανάπτυξης, εφόσον προχωρήσει η αξιοποίηση και ανάδειξη του συγκεκριμένου χώρου.
5. Η γεωγραφική θέση του Νομού απέναντι από τα Ιόνια νησιά και ιδιαίτερα σε άμεση γεινίαση με τη νήσο Λευκάδα (η οποία αξιοποιείται με την ολοκλήρωση του έργου της θαλάσσιας σήραγγας του Ακτίου) προσδίδει στο Νομό τη δυνατότητα να λειτουργήσει ως δευτερογενής υποδοχέας του τουρισμού των Ιονίων νήσων. Η δυνατότητα αυτή σε συνδυασμό με τις συνθήκες της βελτιωμένης πρόσβασης συνδυασμένων μεταφορών που ήδη αναφέρθηκαν στο σημείο 1 (από αέρος, θαλάσσης και οδικός) δημιουργεί προοπτικές διοχέτευσης πρόσθετου ρεύματος τουριστών.
6. Η παρουσία δυναμικών οικισμών στο Νομό και υγιείς οικονομία του Νομού (η οποία είναι η δυναμικότερη της Περιφέρειας Ηπείρου) δημιουργεί καλές προϋποθέσεις για περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη.
7. Με την επέκταση και αναβάθμιση του λιμένα της Ηγουμενίτσας, που αποτελεί την "πύλη" από και προς την υπόλοιπη Ευρώπη, έχει δημιουργήσει ένα νέο ρεύμα επισκεπτών στην Περιφέρεια, από το οποίο η παράκτια ζώνη του Νομού έχει ωφεληθεί.

14.1.2 Δυνατότητες Ανάπτυξης του τουρισμού.

Οι δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού στο Νομό διακρίνονται :

- ❖ Σε δυνατότητες ανάπτυξης θερινού τουρισμού στην παράκτια ζώνη ("κλασσικού" τύπου)
- ❖ Σε δυνατότητες που συνδέονται με την αξιοποίηση των φυσικών πόρων του Νομού, ιδιαίτερα αυτών των προστατευόμενων περιοχών
- ❖ Σε δυνατότητες που συνδέονται με ειδικές ή εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι οποίες απευθύνονται σε μικρότερες εξειδικευμένες ομάδες επισκεπτών και μπορούν να αναπτυχθούν καθόλη τη διάρκεια του χρόνου.

14.1.2.1 Ανάπτυξη κλασσικού τουρισμού Παράκτιας ζώνης.

Δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης "κλασσικού" τουρισμού στην παράκτια ζώνη εντοπίζονται σε 3 σημεία :

- Στην περιοχή που περιβάλλει την πόλη της Πρέβεζας
- Στην ζώνη βόρεια του αισθητικού δάσους Μονολιθίου έως την Καστροσυκιά
- Στην ευρύτερη περιοχή της παραλίας Αλωνάκι νότια της Αμμουδιάς.

Η πόλη της Πρέβεζας αποτελεί ιδανικό πόλο ανάπτυξης υποδομών τουρισμού τόσο λόγω της θέσης της όσο και λόγω των συμπληρωματικών εξυπηρετήσεων που παρέχει ως πρωτεύουσα του Νομού και κέντρο υπηρεσιών. Η θέση της Πρέβεζας την χαρακτηρίζει ως "βασική πύλη" στο Νομό από αέρος και θαλάσσης (αεροδρόμιο Ακτίου, λιμάνι Πρέβεζας) και ως κύριο σταθμό υποδοχής του ρεύματος "δευτερεύοντος τουρισμού" από την Λευκάδα. Προϋπόθεση ανάπτυξης του τουρισμού στην Πρέβεζα είναι η δημιουργία πρόσθετων υποδομών καταλυμάτων υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακού τύπου και η δημιουργία εγκαταστάσεων θαλάσσιου τουρισμού (έχουν προγραμματισθεί και εν μέρει κατασκευάζονται).

Η περιοχή από Μονολίθι (βόρεια του αισθητικού δάσους) έως Καστροσυκιά συγκεντρώνει ήδη αρκετό ποσοστό της τουριστικής υποδομής (ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια) και της τουριστικής κίνησης του Νομού. Είναι κατ' εξοχήν ζώνη της παραλίας η οποία μπορεί να επεκτείνει την υποδομή της και να προσθέσει στο δυναμικό του Νομού σημαντικό αριθμό καταλυμάτων διαφόρων τύπων και κατηγοριών (άλλα οπωσδήποτε με έμφαση στις υψηλότερες κατηγορίες για να τονωθεί η αναβάθμιση των υποδομών του Νομού). Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της ζώνης αυτής είναι η μετατόπιση του παραλιακού οδικού άξονα ανατολικά, από το ύψος του βόρειου άκρου του αισθητικού δάσους μέχρι το Κανάλι, έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια παράκτια ζώνη σημαντικού εύρους ως "υποδοχέας" τουριστικών και παραθεριστικών συγκροτημάτων.

Η περιοχή γύρω από την παραλία Αλωνάκι βόρεια της Λούτσας προσφέρεται από άποψη γεωμορφολογίας, φυσικού περιβάλλοντος και προσανατολισμού του όρμου Αλωνάκι για την δημιουργία μονάδων υψηλής ποιότητας, ενταγμένων στο περιβάλλον, με χαμηλή δόμηση και φυσικά υλικά. Η δυνατότητα αυτή πρέπει να εξετασθεί περαιτέρω μετά την ολοκλήρωση της μελέτης NATURA των εκβολών του Αχέροντα η οποία εκπονείται και κατ' ανάθεση από το ΥΠΕΧΩΔΕ.

15. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μετά από την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας που είχε ως θέμα την αξιοποίηση των τουριστικών χώρων και περιοχών του Νομού Πρέβεζας και την συγκριτική ανάλυση, μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι ο Νομός Πρέβεζας χρειάζεται περεταίρω ανάπτυξη στον τομέα του τουρισμού.

Θα μπορούσε να λοιπόν να πει κανείς ότι η ανάπτυξη που έχει πραγματοποιηθεί στο Νομό περιλαμβάνει συγκεκριμένες περιοχές και όχι την ευρύτερη περιοχή, που έχει την δυνατότητα να αναπτυχθεί και να προσελκύσει τουρισμό.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι υπάρχει έλλειψη υποδομών ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων σε πολλές περιοχές, ανεπαρκής οδοποιία, τουριστικά μέρη που δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς, έλλειψη προβολής του Νομού Πρέβεζας για τις τουριστικές ομορφιές που διαθέτει.

Μπορεί λοιπόν να συμπεράνει κανείς, ότι ο Νομός Πρέβεζας έχει πολλές δυνατότητες ανάπτυξης στον τομέα του τουρισμού, γιατί μπορεί να συνδυάσει το βουνό με την θάλασσα και τα αρχαιολογικά μνημεία της ιστορίας του τόπου που βρίσκονται στη περιοχή.

ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΡΕΒΕΖΑΣ (Το γραφείο τουρισμού και το τμήμα προγραμματισμού της Νομαρχίας).
2. ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ (Από το Internet).
3. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ.
4. ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ (Το γραφείο τουρισμού)
5. ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΓΑΣ (Όλα τα στοιχεία που αφορούν τον τουρισμό).
6. ΔΗΜΟΣ ΦΑΝΑΡΙΟΥ (Τουριστικά στοιχεία του δήμου).
7. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ (Στοιχεία που αφορούν την τουριστική κίνηση).